

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

DEPARTAMENTO DE
CIENCIAS SOCIAIS, XEOGRAFÍA E HISTORIA

I.E.S A SARDIÑEIRA
A CORUÑA

CURSO 2022-2023

ÍNDICE

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN p. 4
2. CONTRIBUCIÓN DA XEOGRAFÍA e a HISTORIA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE p. 6
3. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA CURSOS ESO LOMCE p. 14
 - a) OBXECTIVOS XERAIS ESO (Decreto 86/2015, de 25 de xuño) p. 17
 - 3.1.PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. PRIMEIRO CURSO ESO p. 17
 - 3.2. PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. SEGUNDO CURSO ESO p. 17
 - 3.2.1. Obxectivos p. 17
 - 3.2.2.Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable. Temporalización. Grao mínimo de consecución. Procedementos e instrumentos de avaliación p. 19
 - 3.3PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. TERCEIRO CURSO ESO p. 47
 - 3.4 PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. 2º CICLO. CUARTO CURSO ESO p. 47
 - 3.4.1 Obxectivos p. 47
 - 3.4.2 Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable. Temporalización. Grao mínimo de consecución. Procedementos e instrumentos de avaliación p. 49
4. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA CURSOS BACHARELATO LOMCE p. 98
 - 4.1 OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO (Decreto 86/2015, do 25 de xuño) p. 99
 - 4.2.PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO”. 1º BACHARELATO p. 101
 - 4.3 PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “HISTORIA DE ESPAÑA”. 2º BACHARELATO p. 101
 - 4.3.1 Obxectivos p. 101
 - 4.3.2. Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable. Temporalización. Guións. Grao mínimo de consecución. Procedementos e instrumentos de avaliación. Indicadores de logro. p. 103
 - 4.4 PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “HISTORIA DA ARTE”. 2º BACHARELATO p. 180
 - 4.4.1 Obxectivos p. 180
 - 4.4.2 Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable. Temporalización. Guións. Grao mínimo de consecución. Procedementos e instrumentos de avaliación. Indicadores de logro p. 183
 - 4.5 PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “PROXECTO COMPETENCIAL” 1ºESO p. 299
 - 4.6 PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “PROXECTO COMPETENCIAL” 3ºESO p. 299
5. CONCRECIÓN METODOLÓXICAS DA MATERIA p. 300
6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAN UTILIZAR p. 303
7. CRITERIOS DE AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO p. 305
8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE

(Rúbricas) p. 314

9. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES p. 322

10. PLAN DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DA MATERIA PENDENTE DE 1ºESO, 2ºESO, 3ºESO, 4ºESO E 1ºBACH p. 323

11. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE PODEAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS RESULTADOS p. 323

12. PLAN ESPECÍFICO DE REFORZO PARA O ALUMNADO QUE DEBA PERMANECER UN ANO MÁIS NO MESMO CURSO p. 326

13. PLAN ESPECÍFICO DE REFORZO PARA AQUEL ALUMNADO QUE PRESENTE DIFICULTADES Á HORA DE SEGUIR A MATERIA, OU QUE OBTENAN RESULTADOS NEGATIVOS, DURANTE TODO O CURSO OU PARTE DEL p. 327

14. PLAN ESPECÍFICO DE REFORZO PARA AQUEL ALUMNADO QUE TEÑA DIFICULTADES VISUAIS OU DE MOBILIDADE p. 327

15. CALENDARIO EDUCATIVO VIXENTE p. 328

16. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE (Rúbricas) p. 328

17. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA p. 334

18. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POLO DEPARTAMENTO p. 337

19. MECANISMO DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA p. 338

20. PAUTAS QUE DE XEITO XERAL ADOPTA O DEPARTAMENTO ANTE UNHA POSIBLE ENSEÑANZA SEMIPRESENCIAL OU NON PRESENCIAL p. 339

21. PLAN LECTOR p. 339

22. PLAN TIC p. 340

ANEXOS p. 341

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia do I.E.S A Sardiñeira, neste curso, está integrado por tres profesoras para impartir os diferentes niveis educativos: 1º, 2º, 3º e 4º da E.S.O., e 1º e 2º de Bacharelato. Ademais atende ao alumnado con materias pendentes de 1º, 2º e 3º da E.S.O e 1º de Bacharelato.

As materias a impartir nos diferentes niveis son: Xeografía e Historia, Historia do Mundo Contemporáneo e Historia de España e Historia da Arte. Ademais, o Departamento vai facer cargo neste curso de 4 horas de Reforzo en 1ºESO, 1 hora de Proxecto Competencial en 1ºESO, 1 hora de Proxecto Competencial Bilingüe en 3ºESO.

A distribución das materias e cursos entre o profesorado é a seguinte:

PROFESORA	GRUPOS	HORA S
Collazo García, Silvia	Xª e Hª. 3º ESO (3 grupos) Xª e Hª. 4º ESO (3 grupos) Reforzo 1ºESO (1 grupo)	20

<p>Blanco de la Fuente, M^aJosé</p>	<p>X^a e H^a. 2º ESO (3 grupos)</p> <p>H^a do Mundo Contemporáneo (1 grupo)</p> <p>Reforzo 1ºESO (1 grupo)</p> <p>Xeografía e Historia 1º ESO (1 grupo)</p>	<p>18</p>
<p>Figueroa Paz, Adela Clorinda</p> <p>Xefa do Departament o</p>	<p>H^a de España (1 grupo)</p> <p>Proxecto Competencial Bilingüe 3ºESO (1 grupo)</p> <p>H^a da Arte (1 grupo)</p> <p>Proxecto Competencial 1ºESO (1 grupo)</p> <p>X^a e H^a. 1º ESO (2 grupos)</p>	<p>15+2+2+ 1</p>

A programación réxese pola *Ley Orgánica 8/2013, de 9 de decembro*, para a Mellora da Calidade Educativa (LOMCE) que veu modificar a anterior Ley orgánica 2/2006 (LOE), introducindo importantes cambios tanto organizativos, como nominativos (incluíndo, no noso caso, o propio nome da materia que deixa de ser “*Ciencias Sociais*” para pasar a ser “*Xeografía e Historia*”) e, sobre todo, conceptuais e curriculares. Os novos currículos (*Real Decreto 1105/2014, Decreto 107/2014, do 4 de setembro, Decreto 86/2015, de 25 de xuño*), xunto aos obxectivos, contidos, competencias, metodoloxía e criterios de avaliación inclúe un novo elemento: os estándares de aprendizaxe, de especial importancia porque será o referente para as probas externas, outro dos elementos novos que haberá que ter en conta.

Por último, non queremos deixar de destacar o feito de que algúns aspectos da LOMCE (reválidas, avaliacións externas) están paralizados á espera dos acordos aos que cheguen os membros da subcomisión do Parlamento encargados de revisar e negociar a reforma da lei.

2. CONTRIBUCIÓN DA XEOGRAFÍA e a HISTORIA A ODESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

Concreción que recolle a relación dos estándares de aprendizaxe avaliable da materia que forman parte dos perfís competenciais.

A primeira vez que se empregou a expresión “*Avaliación por competencias*” foi en 1992, nos EE.UU, cando a “Secretaría de Traballo” (que non a Secretaría de Educación) dese país conformou unha comisión de expertos que elaborou un documento titulado “O que o traballo require das escolas”: os grandes industriais do mundo esixían que a Escola se adaptase ás esixencias do mercado laboral, e para iso só era necesario que os alumnos e alumnas aprendesen un número determinado de habilidades prácticas. Son as chamadas “*Competencias Clave*” que en España foron introducidas pola LOE no 2006 (“*Competencias Básicas*”), seguindo a Recomendación 2006/1962/EC, do 18 de decembro de 2006, do Parlamento Europeo e do Consello.

O famoso Informe PISA (“*Programa Internacional para a Avaliación de Estudantes*”), pertencente á OCDE, mide precisamente estas Competencias Clave. A proba, que se realiza cada 3 anos sobre unha mostra do alumnado de 15 anos, mide a habilidade lectora, a habilidade matemática e a habilidade en ciencias; é pois unha proba cun enfoque competencial que deixa de lado “o saber” para medir competencias, que é o que a empresa esixe da escola: habilidades que permitan á futura man de obra desenvolverse no posto de traballo con instrucións básicas, e autoformarse para as necesidades específicas do seu posto, dun xeito autónomo, permanente e utilizando as novas tecnoloxías no seu tempo libre.

De aí que no Informe PISA non se mida en ningún momento a capacidade de expresión do alumnado e de producir mensaxes (na proba de comprensión lectora non ten que escribir nin unha soa palabra), senón a súa capacidade para recibir instrucións e entendelas. Tampouco se miden saberes nin cultura. Isto supón que os que eran ata agora os valores propios da escola (o amor polo coñecemento e a concepción humanista do mundo) onde as Ciencias Sociais (agora Xeografía e Historia) tiñan un papel especialmente relevante, están a ser substituídos por outros que fan que as Ciencias Sociais adquiran cada vez máis un carácter marxinal.

Dito isto, pasemos a ver como as disciplinas da Xeografía e a Historia se están a adaptar a esta

nova realidade e como poden contribuir a desenvolver determinadas competencias (ao fin e ao cabo a “calidade” do noso ensino vaise medir polos resultados obtidos polos nosos alumnos nas probas do Informe Pisa). Algunhas destas competencias son moi específicas de ambas materias, coma é o caso das competencias sociais e cívicas, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía outras están moi relacionadas co traballo do alumnado coma a competencia lingüística, aprender a aprender, a competencia matemática e en ciencia e tecnoloxía, as competencias dixital ou a do sentido da iniciativa e espírito emprendedor, e o seu carácter instrumental obríganos a telas presentes ao longo dos catro cursos da ESO así como dos dous cursos do Bacharelato.

O Decreto 86/2015 establece as 7 competencias clave do currículo (CCL; CMCCT; CD; CAA; CSC; CSIEE e CCEC) que veñen substituír ás anteriores 8 competencias básicas.

Dentro destas competencias clave, na nosa materia trabállanse, de forma permanente as seguintes:

CSC. Competencia social e cívica

CCL. Competencia en comunicación lingüística

CAA. Competencia de aprender a aprender

CCEC. Conciencia e expresións culturais.

E en menor medida, en función dos contidos a tratar, tamén as seguintes:

CD. Competencia dixital.

CMCCT. Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

CSIEE. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.

1.-A disciplina Xeografía e Historia colabora ao desenvolvemento da competencia social e cívica (CSC), dado que traballan moi especificamente coas categorías de espazo e tempo social. Exercen pois un papel importante na construción do tempo e do espazo persoal do alumnado así como na conformación das identidades sociais e territoriais. Sen embargo para que este papel se traduza no desenvolvemento dunha competencia social e democrática é preciso asumilo cun sentido crítico que leve a analizar as decisións do pasado e valoralas no seu contexto e polos seus efectos pois só así poderán asumir que as actuacións e decisións que tomamos hoxe tamén teñen consecuencias, o que esixe adoptar posturas responsables e comprometidas. Igualmente importante é valorar as fontes (tanto históricas como xornalísticas actuais): os seus autores, os intereses aos que responden, quen financia esa información...

Ademais, un aspecto esencial das materias de Xeografía e Historia é a interacción co mundo físico,

tanto no que ten de espazo natural como na medida en que o transforma a acción humana. A dimensión espacial que impregna a aprendizaxe dos contidos xeográficos, permite desenvolver os procedementos de orientación, localización, observación e interpretación de espazos, paisaxes e a súa representación cartográfica. Así, a disciplina de Xeografía e Historia axuda a comprender mellor o que sucede, a analizar a acción humana na utilización do espazo e os seus recursos, as consecuencias de determinadas decisións, e as accións que se poden tomar dun xeito responsable para a protección do medio ambiente.

Desenvolver esta competencia require e esixe o uso de metodoloxías participativas e interactivas, algo especialmente relevante dado que estamos a vivir en sociedades cada vez máis plurais e en realidades cada vez máis complexas.

Ao longo dos catro cursos da ESO e dos dous do Bacharelato, a Xeografía e a Historia contribuirán a desenvolver este ámbito competencial e incidirá nos criterios de avaliación dos diferentes cursos.

2.- A contribución da Xeografía e a Historia ao desenvolvemento da Conciencia e expresións culturais (CCEC) é evidente, dada a relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A selección e o coñecemento de obras de arte relevantes (ben polo seu significado, ben polo seu interese como caracterización de estilo e artistas) axuda ao desenvolvemento do sentido estético, da capacidade de apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais e artísticas, tanto materiais como inmateriais. Colaboran ademáis no desenvolvemento dunha actitude activa en relación coa conservación e a protección do patrimonio histórico, cultural e artístico.

3.- Na medida en que a lingua é o principal instrumento para organizar o pensamento, para aprender e para explicar, a Xeografía e a Historia teñen un papel fundamental no desenvolvemento da competencia en Comunicación lingüística (CCL). Co discurso é posible describir, narrar, disertar e argumentar, e asemade, adquirir un vocabulario preciso e específico das ciencias sociais e a capacidade para utilizalo e xeneralizalo correctamente.

Esta competencia implica pois o dominio das habilidades de lectura e comprensión de diferentes tipos de textos, cada vez máis complexos, que resultan fundamentais como elemento de información social e histórica, así como a capacidade de expór clara e sistematicamente as ideas, argumentando con rigor e precisión.

4.- As disciplinas de Xeografía e a Historia forzosamente axudan a desenvolver a Competencia dixital (CD). Hoxe vivimos na chamada “*sociedade da información*”, pero esa información hai que

saber utilizala xa que por sí mesma non se traduce en coñecemento; polo mesmo a comprensión dos fenómenos sociais e históricos esixe traballar certas habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información. Por outra banda, as TIC son un instrumento moi útil para as nosas materias xa que permiten desenvolver formas de traballo cooperativo que abarquen espazos físicos e sociais cada vez máis amplos.

5.- A Xeografía e a Historia colaboran ao desenvolvemento da Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT) xa que ao longo dos diferentes cursos o alumnado ten que interpretar escalas numéricas e gráficas, analizar e comprender información cuantitativa recollida en táboas, diagramas, gráficos..., facer cálculos matemáticos sinxelos, traballar con porcentaxes e taxas ou elaborar e interpretar eixes cronolóxicos

6.- A Xeografía e a Historia contribúen tamén ao desenvolvemento da Competencia aprender a aprender (CAA), axudando a dar ferramentas ao alumnado que lle faciliten a aprendizaxe o capaciten para aprender dun xeito autónomo. Para asumir esta competencia é preciso coñecer o que se sabe e o que queda por aprender de aí a importancia de facerse preguntas e de asumir que é posible atopar respostas dende distintas perspectivas metodolóxicas e ideolóxicas.

7.- Por último, a disciplina de Xeografía e Historia colabora tamén no desenvolvemento da Competencia Sentido de iniciativa e espírito emprendedor(CSIEE), tanto na dimensión conceptual desa competencia, en relación con coñecementos de xeografía e historia económica, como na dimensión máis procedimental xa que en ambas materias se traballa a planificación, a argumentación e coherencia, a utilización de información, a toma de decisións, e a asunción da responsabilidade persoal ante o proceso de aprendizaxe.

A continuación incluimos dous cadros nos que se concreta a relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis que forman parte dos perfís competenciais tanto da materia de Xeografía como da materia de Historia.

A XEOGRAFÍA

OBXECTIVOS	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVES
b e f g h	1. O medio físico	1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares en mapas temáticos	1.1.1. Localiza e interpreta espazos xeográficos e lugares en mapas. 1.1.2. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes de satélite. 1.1.3. Coñece e interpreta diferentes tipos de mapas temáticos	CAA CMCC TCCL CD
e f h	2. As fontes de información	2. Localizar, seleccionar e analizar información escrita, gráfica e	2.1.1. Analiza e comenta textos, mapas, gráficos, estatísticas e imaxes. 2.1.2. Elabora resumos, esquemas, mapas conceptuais,	CAA CMCC TCCL CD

		<p>audiovisual utilizando diversas fontes</p>	<p>informes e sínteses.</p> <p>2.1.3. Mostra interese polo rigor e pola obxectividade na busca e na interpretación da información xeográfica.</p> <p>2.1.4. Relaciona fontes de información diversa como explicativas de procesos xeográficos complexos.</p> <p>2.1.5. Demostra a capacidade de relacionar novos conceptos con outros xa traballados e adquiridos anteriormente.</p> <p>2.1.6. Traballa con rigor e obxectividade na busca e interpretación da información xeográfica</p>	
eh	<p>3. Vocabulario específico da materia</p>	<p>3.1 Utilizar o vocabulario xeográfico con precisión</p>	<p>3.1.1. Define termos e conceptos específicos de cada unidade.</p> <p>3.1.2. Emprega correctamente o vocabulario específico dos contidos xeográficos traballados</p>	<p>CS C CD CA A CC L</p>

A HISTORIA

OBJECTIVOS	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	COMPETENCIAS CLAVES
<p style="text-align: center;">b f h l n ñ</p>	<p style="text-align: center;">1. O temp ohistórico</p>	<p>1. 1. Recoñecer a dimensión diacrónica e sincrónica nos acontecementos e procesos históricos</p>	<p>1.1.1. Sitúa acontecementos e procesos no tempo (diacronía) eaqueles que se producen aomesmo tempo (sincronía) 1.1.2. Elabora eixescronolóxicos nos que situar acontecementos e procesos históricos. 1.1.3. Manexa cadros cronolóxicos que permiten a análise da sincronía dos cambios políticos esocioeconómicos. 1.1.4. Distingue entrecausas de longa e curta duración, así como das consecuencia a curto e longo prazo</p>	<p style="text-align: center;">CSC CMCC TCAA CCL CCEC</p>

e f h l	2. As fontes de información	2. Localizar, seleccionar e analizar información escrita, gráfica	2.1.1. Analiza e comenta textos, mapas, gráficos, estatísticas e imaxes. 2.1.2. Elabora resumos, esquemas, mapas conceptuais, informes e	CS C CD CA A CC L
		e		

<p>n ñ</p>		<p>audiovisual utilizando fonte primarias e secundarias.</p>	<p>sínteses.</p> <p>2.1.3. Mostra interese polo rigor e pola obxectividade na busca e na interpretación da información histórica.</p> <p>2.1.4. Relaciona fontes de información diversa como explicativas de procesos históricos complexos.</p> <p>2.1.5. Mostra capacidade crítica á hora de analizar distintas interpretacións históricas.</p> <p>2.1.6. Demostra a capacidade de relacionar novos conceptos con outros xa traballados e adquiridos anteriormente.</p> <p>2.1.7. Mostra interese por coñecer os antecedentes históricos máis directamente relacionados co mundo contemporáneo.</p> <p>2.1.8. Traballa con rigor e obxectividade na busca e interpretación da información histórica.</p> <p>2.1.9. Entende que é necesaria a formación histórica para adoptar unha posición social crítica propia.</p>	
----------------	--	--	---	--

e h	3. Vocabulario específico da materia	3.1. Utilizar o vocabulario histórico e artístico co nprecisión	3.1.1. Define termos e conceptos específicos de cada unidade. 3.1.2. Emprega correctamente o vocabulario específico dos contidos históricos traballados	CS C CD CA A CC L
--------	---	---	---	-------------------------------------

3. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA CURSOS ESO LOMCE

Esta programación organízase sobre a base da Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa, do Real Decreto 1105/2014, de 26 decembro do Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, do 20 de decembro, polo que se establecen o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato, e do Decreto 86/2015 da Xunta de Galicia, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato para Galiza.

A nova redacción do artigo 6 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación (LOE) define o currículo como “*a regulación dos elementos que determinan os procesos de ensino e aprendizaxe para cada unha das ensinanzas*”. Segundo a nova redacción, o currículo pasa a estar integrado por:

- Os obxectivos de cada ensinanza e de etapa educativa
- as competencias, ou capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, e para lograr a realización axeitada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos,
- os contidos, ou conxuntos de coñecementos, habilidades, destrezas e actitudes que contribúen ao logro dos obxectivos de cada ensinanza e etapa educativa, e á adquisición de competencias.
- A metodoloxía didáctica, que abrangue tanto a descrición das prácticas docentes como a organización do traballo dos/das docentes
- Os estándares e resultados de aprendizaxe avaliados, e
- Os criterios de avaliación do grao de adquisición das competencias e do logro dos obxectivos

decada ensinanza e etapa educativa.

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato será a establecida de conformidade coa Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria e do bacharelato.

a) OBXECTIVOS XERAIS ESO (Decreto 86/2015, de 25 de xuño)

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades que lles permitan:

- a. Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.*
- b. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal*
- c. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres , así como calquera manifestación de violencia contra a muller.*
- d. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ambitos da personalidade e nas súas relaciónscoas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos*
- e. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación*
- f. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento eda experiencia.*
- g. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar*

decisións e asumir responsabilidades.

- h. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo daliteratura.*
- i. Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.*
- l. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propia e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.*
- m. Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.*
- n. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación*
- ñ. Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galiza, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.*
- o. Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.*

3.1. PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. PRIMEIRO CURSO ESO

No Primeiro curso do Primeiro Ciclo da ESO abórdase o estudo dos medios naturais e das sociedades ata a Idade antiga. Segundo a lexislación actual, e coa adaptación da LOMLOE (Lei Orgánica 3/2020, do 29 de decembro) á comunidade autónoma de Galicia (*RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico*

2022/23), e á espera de que se desenvolva o vindeiro currículo na Comunidade Autónoma de Galicia (Real decreto 217/2022, do 29 de marzo), durante este curso se desenvolverá na plataforma web da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia coa ferramenta PROENS.

3.2. PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. SEGUNDO CURSO ESO

3.2.1. OBXECTIVOS

Segundo a vixente lexislación, a educación secundaria obrigatoria ten por finalidade conseguir que o alumnado que cursa este nivel educativo adquira os coñecementos básicos de carácter cultural, artístico, científico e tecnolóxico; que consolide hábitos de estudo e de traballo; que se prepare para continuar estudos posteriores e/ou para a súa inserción laboral, e para que se forme e exercite nos seus dereitos e nas súas obrigas como cidadás e cidadáns.

Neste sentido, a materia de Xeografía e Historia do 2º curso do 1º ciclo debe contribuír a potenciar os obxectivos da educación secundaria obrigatoria de modo que o alumnado desenvolva as capacidades que lle permitan alcanzar, ao finalizar o proceso educativo:

- a. Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.*
- b. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.*
- c. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.*
- e. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación*
- f. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así*

- como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.*
- g. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.*
 - h. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega textos e mensaxes complexas.*
 - l. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural.*
 - m. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados co consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.*
 - n. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.*
 - ñ. Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.*

Alguns destes obxectivos -a, b, c, e, f, g, h- deben estar presentes permanentemente, polo que figuran en todos os apartados da secuencia de contidos, mentres que os restantes variarán segundo a temática traballada.

3.2.2. CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE. TEMPORALIZACIÓN. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

A materia de Xeografía e Historia atópase dentro do Bloque de Materias Troncais do curso 2º ESO segundo a LOMCE e o Decreto 86/2015. O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu achéganos datos sobre o pasado e permítenos anticipar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora, e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía

ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade. A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias é moi salientable. Deste xeito, poderíamos dicir que a través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan como propias (as competencias sociais e cívicas, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía, e a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, en Xeografía); a competencia de conciencia e expresións culturais ten unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A importancia que a materia ten para o desenvolvemento da competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor evidénciase na dimensión conceptual desa competencia posta en relación con coñecementos de xeografía e historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedemental dela.

O desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística e dixital, e de aprender a aprender, impregnan todo o currículo de Xeografía e Historia, pois presentan unha dimensión instrumental que nos obriga a telas presentes ao longo dos catro cursos de ESO.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques titulados "O medio físico" e "O espazo humano". A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ata o cuarto curso da ESO.

Na secuencia dos tres primeiros cursos de ESO tivéronse en especial consideración dous factores: a necesidade do estudo da Xeografía e da Historia nos catro cursos e, por outra, intentouse secuenciar do xeral ao particular, traballando nos primeiros cursos con contidos máis globalizados e incrementando o nivel de complexidade á medida que se avanza na etapa. Dese xeito, procúrase ir da identificación e da localización dos primeiros cursos en xeografía cara a realización de tarefas máis elaboradas no remate da etapa. A Historia recibe un tratamento semellante, pois os contidos cos que o alumnado traballará nos primeiros cursos presentan un enfoque máis xeral, que abrangue o devir humano ata o derradeiro curso da etapa para o estudo da historia contemporánea. En todo caso, a evolución histórica dos dereitos da muller ata a actualidade debe formar parte do desenvolvemento curricular a aplicar na aula.

Deberase ter en conta o traballo de todos os elementos transversais do currículo cando cumpra. Neste sentido, merecen unha mención especial a educación cívica, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, e o traballo con tecnoloxías da información e da comunicación. A materia de Xeografía e Historia é un vehículo adecuado para animar ao emprendemento. Ademais, o desenvolvemento sustentable e o medio, os riscos de explotación e o abuso e maltrato son ineludibles.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Xeografía e Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do/da docente como orientador/a, promotor/a e facilitador/a do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

ELEMENTOS CURRICULARES: Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, competencias clave.

	Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso					
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedementos e In- strumentos de avaliación
	Bloque 1. O medio físico					
	TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE 30 sesións (Localización 4 sesións, Medio Físico de España e Galicia 6 sesións, Relevo e Hidrografía da Península Ibérica 4 sesións, Relevo e Hidrografía de Galicia 4 sesións, Climas de España e Galicia 4 sesións, Zonas Bioclimáticas Península Ibérica e Galiza 4 sesións, Medio ambiente España 4 sesións)					
b e	B1.1. Localiza- ción. Latitude e	B1.1. Localizar es- pazos xeográficos e	XHB1.1.1. Local-	50%	CAA CMCCT	Proba Escrita (80%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedementos e In- strumentos de avaliación
f g	lonxitude.	lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenas denadas xeográfi- cas.	iza espazos xe- ográficos e lugares nun mapa de Es- paña e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xe- ográficas.		CD	Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
b e f g h	B1.2. Carac- terísticas xerais do medio físico de España e de Galicia.	B1.2. Ter unha visión global do medio físico de Es- paña e de Galicia, as súas carac- terísticas xerais.	XHB1.2.1. Enu- mera e describe as peculiaridades do medio físico espa- ñol e galego.	50%	CAA CMCCT CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
b e f g h	B1.3. Medio físico de Es- paña: relevo e hidrografía.	B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os ele- mentos principais do relevo peninsu- lar, así como os grandes conxuntos ou espazos bio- climáticos.	XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español. XHB1.3.2. De- scribe as unidades de relevo con axu- da do mapa físico de España.	50%	CAA CMCCT CD	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
b e f	B1.4. Medio físico de Gali- cia: relevo e hi- drografía.	B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os ele- mentos principais	XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	50%	CAA CMCCT CD	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedementos e In- strumentos de avaliación
g h		do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	50%	CAA CMCCT CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
b e f g h	B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade bioclimática da Península Ibérica e de Galicia.	B1.5. Coñecer e describir grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego.	XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	50%	CAA CMCCT CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
			XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	50%	CAA CMCCT CD	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
			XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	50%	CAA CMCCT CD	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
b e f g m	B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia.	B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.	XHB1.6.1. Distíngue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	50%	CAA CMCCT CD	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de avaliación
b e f g h m ñ	B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.	B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	50%	CAA CMCCT CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
Bloque 2. O espazo humano						
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE 26 sesións (Elementos de Poboación 4 sesións, Poboación Europea 4 sesións, Poboación Española 4 sesións, Poboación Galega 4 sesións, Urbanismo 2 sesións, Urbanismo Europeo 2 sesións, Urbanismo Español e Galego 2 sesións, Paisaxe en España e Galicia 2 sesións, Situación Ambiental en España 2 sesións)						
b c e f g	B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios.	B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e migracións.	XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e	50%	CAA CMCCT CSC CD CAA CMCCT CSC	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%) Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de avaliación
			nos de acollemento.		CD	nado(caderno) e observación (20%)
b c e f g h	B2.2. Poboación europea: distribución e evolución.	B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.	XHB2.2.1. Explicar as características da poboación europea. XHB2.2.2. Comparar entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	50%	CAA CCL CSC CD	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
b c e f g h	B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.	XHB2.3.1. Explicar a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas. XHB2.3.2. Analizar en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
					CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de avaliación
b c e f g h	B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios	XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
b c e f g h	B2.5. Proceso de urbanización no planeta.	B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.	XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
			XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
b c e f g	B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo.	B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus roles e os seus contrastes en Europa.	XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedementos e In- strumentos de avaliación
h			XHB2.6.2. Distin- gue os tipos de cidades do noso continente.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
b c e f g h ñ	B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.	B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e engalegas, e as for- mas de ocupación do espazo urbano.	XHB2.7.1. Inter- preta textos que ex- pliquen as carac- terísticas das cidades de España e de Galicia, ax- udándose de inter- net ou de medios de comunicación es- crita.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
b c e f g h m ñ	B2.8. Diver- sidade de me- dios naturais en España e en Galicia.	B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos en nivel peninsular e insular.	XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españóis nun mapa, e explica a situ- ación actual dal- gúns deles.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
			XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que	50%	CAA CMCCT CCL CD	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedementos e In- strumentos de avaliación
			reflectan infor- mación económica e demográfica de países ou áreas xe- ográficas a partir dos datos elixidos.			
b c e f g h m ñ	B2.9. Paisaxes no territorio es- pañol e galego.	B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas espa- ñolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas.	XHB2.9.1. Clas- ifica as principais paisaxes humani- zadas españolas a través de imaxes.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
b c e f g h m ñ	B2.10. Princi- pais retos e problemas am- bientais en Es- paña.	B2.10. Coñecer e analizar os prob- lemas e os retos ambientais que af- ronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.	XHB2.10.1. Com- para paisaxes hu- manizadas espa- ñolas segundo a súa actividade económica.	50%	CAA CMCCT CSC CD CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
Bloque 3. A historia						
TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE 20 sesións (Elementos Históricos 3 sesións, Idade Media en Oc-						

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de avaliación
	cidente 4 sesións, Islam 4 sesións, Conquista e Expansión 3 sesións, Arte Románico 2 sesións, Arte Gótico 2 sesións, Arte Islámico 2 sesións)					
Identificación	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou influéneles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	50%	CSC CCEC	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
Identificación	B3.2. Fontes históricas.	B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	50%	CSC CAA	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
			XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	50%	CSC CAA	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
Identificación	B3.3. Cambio e continuidade.	B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos	50%	CSC CMCCT	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de avaliación
		rico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.			
			XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMCCT	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
f	B3.4. Tempo histórico.	B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMCCT	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
l	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	50%	CSC CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
g	B3.6. Idade Media: concepto e subetapas (alta plena e baixa)	B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa, recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas	XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode describir sobre o	50%	CSC CAA	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de avaliación
	Idade Media).	neste período.	pasado.			
a c d g l	B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.	B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.	XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	50%	CSC CAA	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
a c d g l	B3.8. Feudalismo.	B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	50%	CSC	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
a c d f h l n	B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns.	B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.	XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	50%	CSC CCEC	Proba Escrita (80%) Traballo do alumnado(caderno) e observación (20%)
g h	B3.10. Recon-	B3.10. Entender o	XHB3.10.1. Interpreta mapas que	50%	CSC CAA	Proba Escrita (80%)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedementos e In- strumentos de avaliación
l n ñ	quista e re- poboación.	proceso das con- quistas e a re- poboación dose reinos cristiáns natiás na Península Península Ibérica e	describen os pro- cesos de conquista reino de repoboación cris- tiana na Península Ibérica.			Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
		as súas relacións con Al-Andalus.	XHB3.10.2. Ex- plica a importancia do Camiño de San- tiago.	50%	CSC CCEC CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
l	B3.11. Expan- sión comercial europea e recu- peración das ciudades. Crises da baixa Idade Media: a ‘Peste Negra’ e as súas con- secuencias.	B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuen- cias económicas e sociais.	XHB3.11.1. Com- prende o impacto dunha crise de- mográfica e económica nas so- ciedades medievas europeas.	50%	CSC	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)
l h n ñ	B3.12. Arte románica, gótica islámica.	B3.12. Compre- nder as carac- terísticas e funcións da arte Idade Media.	XHB3.12.1. De- scribe carac- terísticas da arte románica, gótica e islámica.	50%	CSC CCEC CCL	Proba Escrita (80%) Traballo do alum- nado(caderno) e ob- servación (20%)

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN

1. Identificar e describir os aspectos socioeconómicos, políticos e ideolóxicos das sociedades

- feudais e ser quen de identificar os elementos fundamentais dos estilos artísticos medievais.
2. Ordenar cronoloxicamente algún aspecto significativo da vida humana ao longo da Idade Media, atendendo sobre todo a aspectos relacionados coa Península Ibérica e Galiza
 3. Ser quen de definir conceptos elementais de carácter histórico.
 4. Identificar e localizar os trazos físicos máis destacados (relevo, clima, vexetación) que configuran España e Galiza.
 5. Analizar algúns exemplos representativos das paisaxes naturais e das transformadas pola actividade humana
 6. Coñecer a distribución da poboación no mundo, diferenciando zonas segundo a densidade, dinámica e estrutura de poboación. Coñecer os conceptos de superpoboación, migración e avellentamento.
 7. Coñecer as grandes áreas urbanas e os problemas que plantexan.

1º, 2º, 3º TRIMESTRE

Repaso dos mapas físicos e políticos.

1º TRIMESTRE

Bloque 1 “Medio físico”: Localización 4 sesións, Medio Físico de España e Galicia 6 sesións, Relevo e Hidrografía da Península Ibérica 4 sesións, Relevo e Hidrografía de Galicia 4 sesións, Climas de España e Galicia 4 sesións, Zonas Bioclimáticas Península Ibérica e Galiza 4 sesións, Medio ambiente España 4 sesións)

2º TRIMESTRE

Bloque 2. “O Espazo Humano”: Elementos de Poboación 4 sesións, Poboación Europea 4 sesións, Poboación Española 4 sesións, Poboación Galega 4 sesións, Urbanismo 2 sesións, Urbanismo Europeo 2 sesións, Urbanismo Español e Galego 2 sesións, Paisaxe en España e Galicia 2 sesións, Situación Ambiental en España 2 sesións

3º TRIMESTRE

Bloque 3. “A historia”: Elementos Históricos 3 sesións, Idade Media en Occidente 4 sesións, Islam 4 sesións, Conquista e Expansión 3 sesións, Arte Románico 2 sesións, Arte Gótico 2 sesións, Arte Islámico 2 sesións

1º, 2º, 3º TRIMESTRE

Repaso dos mapas físicos e políticos do mundo e continentais.

1º TRIMESTRE

Bloque 1 “Medio físico”

- Localización. Latitude e lonxitude.
- Características xerais do medio físico de España e de Galicia.
- Clima: elementos e factores. Diversidade climática peninsular (Galicia).
- Diversidade de paisaxes: Península Ibérica e Galicia.
- Medio natural e problemas ambientais en España.

2º TRIMESTRE

Bloque 2 “O espazo humano”

- Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios.
- Poboación europea: distribución e evolución.
- Poboación española e galega. Movementos migratorios.
- Proceso de urbanización no planeta.
- A cidade en Europa, España e en Galicia.

3º TRIMESTRE

Bloque 3. “A historia”

- Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.
- Fontes históricas e tempo histórico.
- Vocabulario básico histórico e artístico.
- Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).
- Caída do Imperio Romano en Occidente: trazos xerais das invasións xermánicas, Imperio Bizantino e reinos xermánicos.
- O Islam: unha visión xeral (incluída a arte).
- Feudalismo.
- Islam na Península Ibérica: Al-Andalus e dos reinos cristiáns.
- Reconquista e repoboación: trazos fundamentais.

- Xeneralidades da expansión comercial europea e recuperación das cidades.
- Crise da baixa Idade Media: a ‘Peste Negra’ e as súas consecuencias. Arte románica e gótica. Arte Islámica.

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

A avaliación, con carácter formativo e orientador, será contínua e estará plenamente integrada na actividade habitual da aula, permitindo detectar as dificultades no momento no que se producen e, en consecuencia, incorporar as medidas de ampliación, enriquecemento, reforzo ou adaptación necesarias.

Ao comezo do curso levarase a cabo unha *avaliación inicial* para determinar os coñecementos previos d@salumn@s.

Os instrumentos de avaliación utilizados serán:

- + *A observación sistemática d@alumn@*. Axúdanos a avaliar o traballo e a creación de nas actividades, hábito de traballo e esforzo da que se tomará nota na observación polo profesorado.
- + *As probas*, versarán sobre os contidos traballados. As probas incluirán preguntas de diverso tipo (localización, ordenamento cronolóxico, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema, preguntas breves que permitan comprobar o grado de comprensión, preguntas de relación, análise e interpretación de datos, gráficos, esquemas ou imaxes, comentarios de textos, distinción causa-consecuencia...) e constarán dunha parte teórica pero tamén terán apartados prácticos. Valoraranse os contidos, os cales deben cumprir unha correcta exposición e vocabulario utilizado.
- + *Os traballos de clase*: diferenciaremos entre o traballo de clase e o traballo que poderá ser en grupo ou individual. Este últimos permiten un seguimento do nivel de organización que van acadando @salumn@s: busca de fontes, organización dun guión, planificación dos pasos a seguir, corrección do emprego de información gráfica ou estatística, etc. Alternaranse os traballos escritos con outros de exposición oral e en formatos dixitais.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E APRÁCTICA

DOCENTE

Os indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino aparecen nas táboas que aparecen a continuación. Divídense en **ESCASO, BÁSICO, SATISFACTORIO, MOI AVANZADO, e EXCELENTE**, e teñen en conta a avaliación dun exame, a resolución de exercicios de clase e a realización de traballos escritos por parte do alumnado. Para avaliar a práctica docente teremos en conta a planificación, a motivación do alumnado, o desenvolvemento da materia, e o seguimento da avaliación.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO

AVALIACIÓN DUN EXAME EN 2º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Precisión nas respostas	Todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión	Case todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	Poucas respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas non desenvolve o tema con

					claridade, precisión e conciación
Presentación (non desconta)	Todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Case todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Poucas respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas non están presentadas con limpeza e pulcritude.

--	--	--	--	--	--

<p>Nº de preguntas respondidas</p>	<p>Todas as preguntas están respondidas.</p>	<p>Respondeu polo menos o 90% das preguntas.</p>	<p>Respondeu polo menos o 70% das preguntas.</p>	<p>Respondeu polo menos o 50% das preguntas.</p>	<p>Respondeu polo menos o 50% das preguntas.</p>
<p>Gramática e ortografía (non desconta)</p>	<p>Non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.</p>	<p>Case non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.</p>	<p>Hai poucos erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto ten algunha dificultade para entenderse.</p>	<p>Hai tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto enténdese con dificultade</p>	<p>Hai máis de tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto non se entende.</p>

RESOLUCIÓN INDIVIDUAL DE EJERCICIOS EN 2º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Nº ejercicios resoltos	Realiza o 90 % dos ejercicios que se proponen.	Realiza entre o 90 e o 80% dos exercicios que se proponen	Realiza entre o 80 e o 70% dos exercicios que se proponen	Desenvolve o procedemento, detállao, non o organiza e obtén o resultado correcto.	Realiza menos do 60% do s exercicio s que s e proponen .

Procedemento e resultados dos exercicios resolto	Desenvolve o procedemento, detállao, preséntao organizadamente e obtén o resultado correcto	Desenvolve o procedemento, detállao, preséntao organizado e obtén o resultado correcto.	Desenvolve o procedemento, detállao, non o organiza e obtén o resultado correcto.	Desenvolve o procedemento e obtén o resultado correcto.	Non desenvolve o procedemento e non obtén o resultado correcto.
---	---	---	---	---	---

REDACCIÓN E PRESENTACIÓN DE TRABALLOS ESCRITOS EN 2º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
--	-----------	--------------	---------------	--------	--------

Redacción	O traballo non está ben estruturado e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 80% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 50% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión.	O traballo está ben estruturado nun 50% pero non cumpre coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo non está estruturado e ten introdución, desenvolvemento e conclusión
Ortografía (non desconta)	O texto non presenta erros	O texto ten menos de 3 erros ortográficos	O texto ten entre 4 e 6 erros ortográficos	O texto ten entre 6 e 10 erros	O texto ten máis de 10 erros

	ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	(puntuación, acentuación e gramática).	(puntuación, acentuación e gramática).	ortográficos (puntuación, acentuación e gramática)	erros ortográficos.
--	---	--	--	--	---------------------

Extensión	O exercicio escrito adaptación á extensión esixida (2, 3 ou 4 páxinas).	O exercicio escrito presenta media páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta unha páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta dúas páxinas máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta máis de dúas páxinas da extensión esixida.
Contido	Trátase o contido que se pediu.	Nalgúns parágrafos non se trata nada do contido que se pediu.	Un 60% do texto non ten relación co contido que se pediu.	Algúns parágrafos fan alusión ao tema pedido.	Só se mencionan o tema pedido, pero non se trata
Argumentación de ideas	Presenta ideas ben argumentadas sen erros.	Presenta ideas ben argumentadas pero con algún erro.	Presenta ideas que argumenta con debilidade.	Presenta ideas sen argumentar.	Non presenta ideas e as que presenta non están argumentadas.

Presentación e limpeza (non desconta)	O traballo está presentado con pulcritude e limpeza	O traballo está presentado con pulcritude pero ten un risco	O traballo está presentado con pulcritude pero ten dous ou tres riscos	O traballo ten dobreces emáis de tres riscos.	O traballo está presentado con un gran número de dobreces e riscos.
--	---	---	--	---	---

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE

	PLANIFICACIÓN	
Indicadores	Valoración	Propostas de mellora
A materia está programada tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos nas leis educativas.		
A materia está adaptada ao tempo dispoñible para o seu desenvolvemento.		

<p>Os contidos están secuenciados tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes.</p>		
---	--	--

<p>As actividades e estratexias están programadas en función dos estándares de aprendizaxe.</p>		
<p>As clases están planificadas de modo flexible, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.</p>		
<p>Os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación están establecidos de maneira que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.</p>		

O profesorado está coordinado con outros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia.		
	TRABALLO E OBSERVACIÓN DO ALUMNADO	
Proporciónase un plan de traballo a principio de cada unidade.		
Considéranse situacións que introduzan a unidade (lecturas, debate s, diálogos).		

As aprendizaxe relacionanse con aplicacións reais ou coa súa funcionalidade.		
Infórmase sobre os progresos conseguidos e as dificultades encontradas.		
Relaciónanse os contidos e as actividades cos intereses do alumnado.		

Estimúlase a participación activados estudantes en clase.		
Promóvese a reflexión dos temastratados.		
	DESENVOLVEMENTO DO ENSINO	
Resúmense as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas.		

Introdúcense conceptos novos, relaciónaos, se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos.		
Hai predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesorías dentro e fóra das clases.		
Optimízase o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.		

Utilízase axud audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.		
Promóvese o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		
Desenvólvense os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos e as alumnas.		
Formúlanse actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
Formúlanse actividades grupais e individuais.		
	SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO EN SINANZA-	

	APRENDIZAXE	
Realízase a avaliación inicial ao principio do curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.		

Detéctanse os coñecementos previos de cada unidade didáctica.		
Revísase, con frecuencia, os traballos propostos na aula e fóradela.		
Proporciónase a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		
Corríxese e explícase de forma habitual os traballos e as actividades dos alumnos e as alumnas, e dánse pautas para a mellora das súas		

aprendizaxes.		
Utilízanse suficiente criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.		
Favorécense os procesos de autoavaliación e coavaliación.		

3.3. PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. TERCEIRO CURSO ESO

No Terceiro curso do Segundo Ciclo da ESO abórdase o estudo dos medios naturais e sociais. Segundo a lexislación actual, e coa adaptación da LOMLOE (Lei Orgánica 3/2020, do 29 de decembro) á comunidade autónoma de Galicia (*RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico 2022/23*), e á espera de que se desenvolva o vindeiro currículo na Comunidade Autónoma de Galicia (Real decreto 217/2022, do 29 de marzo), durante este curso se desenvolverá na plataforma web da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia coa ferramenta PROENS.

3.4. PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. 2º CICLO.

CUARTOCURSO ESO

3.4.1. OBXECTIVOS

Segundo a vixente lexislación, a educación secundaria obrigatoria ten por finalidade conseguir que o alumnado que cursa este nivel educativo adquira os coñecementos básicos de carácter cultural, artístico, científico e tecnolóxico; que consolide hábitos de estudo e de traballo; que se prepare para continuar estudos posteriores e/ou para a súa inserción laboral, e para que se forme e exercite nos seus dereitos e nas súas obrigas como cidadás e cidadáns.

Neste sentido, a materia de Xeografía e Historia do 4º curso (2º ciclo da ESO) debe contribuír a potenciar os obxectivos da educación secundaria obrigatoria de modo que o alumnado desenvolva as capacidades que lle permitan acadar, ao finalizar o proceso educativo. Dun modo específico e prioritario, aquelas capacidades que lle permitan:

- a. *Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicioda cidadanía democrática.*
- b. *Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.*

- c. *Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.*
- e. *Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.*
- f. *Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.*
- g. *Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.*
- h. *Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega textos e mensaxes complexas.*
- l. *Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural.*
- m. *Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados co consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.*
- n. *Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.*
- ñ. *Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.*

Algúns destes obxectivos -a, b, c, e, f, g, h, l- deben estar presentes permanentemente, polo que figuran en todos os apartados da secuencia de contidos, mentres que os restantes variarán segundo a temática traballada.

3.4.2. CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE. TEMPORALIZACIÓN. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

Neste curso trátanse aspectos históricos dos que algúns deles xa son coñecidos polo alumnado dende a Educación Primaria e outros resultan novos. No primeiro caso trátase de afondar nos coñecementos xa adquiridos e, no segundo, en abordar novas cuestións que deben resultar de interese para a súa formación.

No tratamento da Historia resulta de vital importancia o manexo de moi diferentes fontes de información, destacando as fontes primarias como fontes de coñecemento que o alumnado debe analizar e comentar para construír a súa propia visión dos feitos e procesos históricos. Complemento de grande interese son tamén as fontes documentais audiovisuais e cinematográficas para complementar a visión de períodos históricos amplos ou de feitos históricos e/ou xeográficos máis puntuais.

Os contidos desta materia están organizados en nove unidades que abranguen os feitos e procesos históricos máis destacados desenvolvidos dende o século XVIII ata a actualidade, fixando a atención naqueles que, pola súa significación e consecuencias derivadas, merecen maior espazo e tempo no conxunto da programación.

Nos seguintes cadros concrétanse as relacións dos estándares de aprendizaxe cos outros elementos do currículo, así como a súa temporalización.

Xeografía e Historia. 4º curso		UNIDADE 1. O SÉCULO DA RAZÓN				
TEMPORALIZACIÓN: 1º Trimestre (8 sesións)						
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
a c d g h l ñ	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.	XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

			XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f h l n ñ	B1.2. Ilustración.	B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgúns monarquías.	50%	CSC CCEC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f g l n	B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII.	B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.	XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	50%	CSC CMCCT CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación .	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).

UNIDADE 2. AS REVOLUCIÓNS BURGUESAS

TEMPORALIZACIÓN: 1º Trimestre (12 sesións)

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
a c d g h l	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.1. Sopese as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
a c d g h l	B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

ñ			do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.			
			XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f g h l	B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g h l	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

			distintas escalas temporais e xeográficas.			
			XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).
h l	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do

ñ	Contemporánea.	no contexto adecuado	vocabulario histórico e artístico necesario.			alumnado e observación (20%).
---	----------------	----------------------	--	--	--	-------------------------------

UNIDADE 3. RESTAURACIÓN, LIBERALISMO E NACIONALISMO

TEMPORALIZACIÓN: 1º Trimestre (11 sesións)

Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
a c d g h l	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
a c d g h l	B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

ñ			explicacións causais, e sinala os proles e os contras.			
			XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
a c d h l m	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	50%	CSC CSIEE CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
l ñ	B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?	B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	50%	CSC	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g h l n	B4.5. A arte no século XIX.	B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	50%	CSC CAA CCL CCEC	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB4.5.2 Compara movementos artísticos europeos e	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e

			asiáticos.		CCEC	observación (20%).
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).

UNIDADE 4. ESTADO BURGUEÉS E IMPERIALISMO

TEMPORALIZACIÓN: 2º Trimestre (9 sesións)

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
a c d h l m	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	50%	CSC CSIEE CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g h l	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g l m	B3.5. A ciencia no século XIX.	B3.5. Coñecer os principais avances científicos	XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	50%	CSC CAA CMCCT	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).

		os e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais				
ghl	B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto.	B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	50%	CSC CAA CCL	Traballo do alumnado (traballo en grupo) (100%).
ghl	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

g h l n	B4.5. A arte no século XIX.	B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e reconecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	50%	CSC CAA CCL CCEC	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB4.5.2 Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	50%	CSC CAA CCL CCEC	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

		o seu estudo e a súa interpretación.				
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).

UNIDADE 5. O MUNDO ENTRE GUERRAS

TEMPORALIZACIÓN: 2º Trimestre (12 sesións)

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
g l	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g h l	B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.	XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.			50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).	
XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña			50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (

			desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.			caderno) e observación (20%).
a c d g h l	B4.4. Revolución Rusa.	B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g h l	B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

a c d h l	B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g l	B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
g h l	B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.	B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.			50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).	
XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e			50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e	

			as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.			observación (20%).
a d l	B6.3. O Holocausto.	B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	50%	CSC	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación

		longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	diferentes enclaves xeográficos.			(20%).
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).

UNIDADE 6. REPÚBLICA E DITADURA EN ESPAÑA

TEMPORALIZACIÓN : 2º Trimestre (10 sesións)

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
a c d g h l	B5.3. II República española e a Guerra Civil.	B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	50%	CS C CC L	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	50%	CS C CA A CC L	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
a c d g h l ñ	B7.3. Ditadura de Franco en España.	B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	50%	CS C	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	50%	CS C CA A CC L	Traballo do alumnado (traballo en grupo) (100%).

f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CS C	Proba escrita (80%)
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CM CC T	Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CS C	Proba escrita (80%)
					CM CC T	Traballo do alumnado e observación (20%).
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CS C	Proba escrita (80%)
					CC L	Traballo do alumnado e observación (20%).

UNIDADE 7. A DIVISIÓN DO MUNDO EN BLOQUES

TEMPORALIZACIÓN: 3º Trimestre (12 sesións)

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
------------	----------	-------------------------	---------------------------	-----------------	--------------------	--

g h l	B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
a d g h l	B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
a d g h l	B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

			XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	50%	CSC	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f g h l m	B7.2. Crise do petróleo (1973).	B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMC CT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMC CT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMC CT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).

h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).
-------------	--	--	---	-----	------------	---

UNIDADE 8. GLOBALIZACIÓN E SUPREMACÍA DE EEUU

TEMPORALIZACIÓN: 3º Trimestre (9 sesións)

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo exigible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
a d g l	B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	50%	CSC	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
a d g h l	B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

			colapso da URSS.			
a c d g h l	B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional.	B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea.	XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
e g h l	B9.1. A globalización económica: concepto e características.	B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgun sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	50%	CSC CD CCL CAA CSIEE	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).
			XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	50%	CSC CAA CCL	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).
e f g h l	B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a	50%	CSC CAA CCL CD	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).

			distintos niveis xeográficos.			
e g h l m ñ	B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito.	B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.	50%	CSC CD CAA CCL CMCCT CSIEE	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).
g h l ñ	B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	50%	CSC CMCCT CAA CCL	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).
			XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra	50%	CSC CAA	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e

			durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.			observación (20%).
			XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	50%	CSC CMCCT CAA	Traballo do alumnado (traballo individual) (100%).
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

			históricos.			
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMCCT	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).

UNIDADE 9. ESPAÑA EN DEMOCRACIA

TEMPORALIZACIÓN: 3º Trimestre (9 sesións)

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e instrumentos de avaliación
a c d g h l ñ	B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).	B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra	50%	CSC CAA CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).

			Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.			
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	CSC CMCC T	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	CSC CMCC T	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado (caderno) e observación (20%).
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	CSC CMCC T	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	CSC CCL	Proba escrita (80%) Traballo do alumnado e observación (20%).

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN

1. Coñecer as características fundamentais dos temas do currículum
2. Utilizar unha linguaxe histórica axeitada
3. Ser capaz de facer a evolución dos principais sistemas políticos dende o século XVIII ata hoxe en día
4. Definir axeitadamente os principais conceptos relativos ao temario
5. Ser capaz de recoñecer as causas e as consecuencias dos principais procesos históricos e cambios dende o século XVIII ao XX
6. Presentar os traballos que pida a profesora

TEMPORALIZACIÓN

1ª AVALIACIÓN

TEMA 1: O SÉCULO DA RAZON

Nesta unidade temática trabállase:

- As principais características do Antigo Réxime.
- Os cambios que a Ilustración introduciu na mentalidade da época.
- Os principais grupos e institucións difusoras das ideas ilustradas. Os trazos que caracterizan o sistema do despotismo ilustrado. As realizacións máis salientables dos primeiros monarcas da dinastía de Borbón en España.
- As realizacións máis salientables do despotismo ilustrado en España.
- As realizacións borbónicas e o papel dos ilustrados en Galicia.
- As liñas básicas da organización e explotación de América no século XVIII.
- As novas ideas sociais, económicas e políticas que criticaban as bases do Antigo Réxime.
- As correntes e movementos artísticos máis significativos da época.
- A ciencia e a técnica no século XVIII.

TEMA 2: AS REVOLUCIÓNS BURGUESAS

Nesta unidade temática trabállase:

- o Os principios que inspiraron as bases do cambio do Antigo Réxime aoliberalismo.
- o O proceso de independencia dos EE UU como expresión da primeira revolución liberal.
- o As causas da Revolución francesa e os trazos máis significativos das súas fases.
- o Os trazos da política exterior e interior do Imperio napoleónico.
- o O proceso dos inicios da revolución liberal en España a no contexto da crise da Monarquía e da guerra contra os franceses.
- o Os cambios introducidos pola revolución industrial, valorando o impacto das transformacións.
- o As características do capitalismo.
- o A nova sociedade de clases.
- o As correntes e movementos artísticos máis significativos da época, prestando unha especial atención á obra de Goya.

TEMA 3: RESTAURACIÓN, LIBERALISMO E NACIONALISMO

Nesta unidade temática trabállase:

- o Os principios da restauración absolutista.
- o Os principais acontecementos das ondas revolucionarias liberais de 1820, 1830 e 1848.
- o O enfrontamento liberalismo-absolutismo no reinado de Fernando VII.
- o O proceso xeral da emancipación das colonias españolas de América.
- o Os trazos básicos da evolución política, económica e social do reinado de Isabel II.
- o As etapas políticas do Sexenio democrático.
- o As características xerais dos movementos nacionalistas.
- o O proceso de formación de novos Estados en Europa.

- As primeiras formas de protesta obreira. Os trazos básicos das ideoloxías marxista e anarquista, valorando a súa incidencia no movemento obreiro.
- As características dos movementos artísticos do romanticismo e do realismo.

2ª AVALIACIÓN

TEMA 4: ESTADO BURGUÉS E IMPERIALISMO

Nesta unidade temática trabállase:

- As características do Estado burgués.
- Os trazos básicos das principais potencias burguesas do século XIX.
- Os avances máis salientables das conquistas sociais da época, con especial atención ás alcanzadas polas mulleres.
- Os avances científicos, técnicos e organizativos da segunda revolución industrial.
- As principais causas e consecuencias da revolución demográfica.
- As bases e os feitos máis destacados da época do réxime da Restauración borbónica en España.
- Os trazos básicos da Galicia dominada polo caciquismo.
- Os rexionalismos e nacionalismos periféricos en España.
- As características dos estilos artísticos do impresionismo e postimpresionismo.

TEMA 5: O MUNDO DE ENTRE GUERRAS

Nesta unidade temática trabállase:

- As principais causas e consecuencias máis destacadas das dúas guerras mundiais.
- Os trazos básicos do desenvolvemento das dúas conflagracións mundiais, así como os puntos máis salientables das condicións da paz.
- Os organismos internacionais encargados de velar pola paz.
- Os puntos clave do proceso revolucionario ruso de 1917.
- Os aspectos máis destacados da organización do Estado soviético con Lenin e Stalin.

- Os postulados básicos dos sistemas fascistas.
- As actuacións máis destacadas dos réximes de Mussolini e Hitler.
- Os trazos básicos da crise da Bolsa de 1929 e as consecuencias que dela sederivaron.
- O movemento artístico das vangardas históricas.

TEMA 6: REPÚBLICA E DITADURA EN ESPAÑA

Nesta unidade temática trabállase:

- As diferenzas entre o sistema democrático e o ditatorial, identificando os seustrazos básicos.
- A ditadura de Primo de Rivera.
- A situación na que se proclamou a Segunda República.
- As etapas da Segunda República, as súas realizacións e dificultades.
- O contexto no que se iniciou e desenvolveu a Guerra Civil.
- A evolución política, cultural e socioeconómica de España e Galicia durante o franquismo.
- O papel e actividades da oposición ao franquismo.
- A arte das vangardas en España e a obra de Picasso.

3ª AVALIACIÓN

TEMA 7: A DIVISIÓN DO MUNDO EN BLOQUES

Nesta unidade temática trabállase:

- A división do mundo en bloques tras a fin da Segunda Guerra Mundial.
- As características da Guerra Fría e coñecer os conflitos máis salientables.
- Os elementos ideolóxicos, políticos, económicos, militares e culturais do bloque occidental e oriental.
- As dificultades do bloque oriental.
- O proceso de descolonización.

- As características do Terceiro mundo.
- A arte das postvanguardas artísticas.

TEMA 8: GLOBALIZACIÓN E SUPREMACÍA DE EE.UU.

Nesta unidade temática trabállase:

- Os avances técnicos e científicos do mundo actual.
- O actual sistema da globalización, así como a contestación ao sistema.
- Os trazos básicos da nova orde internacional tras a fin da Guerra Fría.
- O proceso de integración da Europa unida e valorar o seu proceso.
- As características xerais da situación actual dos países de América Latina.
- Os trazos básicos do desenvolvemento económico dos países máis prósperos de Asia oriental.
- As características do mundo islámico.
- As tendencias da arte actual.

TEMA 9: ESPAÑA EN DEMOCRACIA

Nesta unidade temática trabállase:

- Os feitos e procesos básicos da transición democrática en España.
- O actual sistema político español.
- A actual Constitución española.
- As principais realizacións dos sucesivos gobernos democráticos.
- Os trazos básicos da Galicia autonómica.

DOCENTE EN 4º ESO

Os indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino aparecen nas táboas que aparecen a continuación. Divídense en **ESCASO, BÁSICO, SATISFACTORIO, MOI AVANZADO, e EXCELENTE**, e teñen en conta a avaliación dun exame, a resolución de exercicios de clase e a realización de traballos escritos por parte do alumnado. Para avaliar a práctica docente teremos en conta a planificación, a motivación do alumnado, o desenvolvemento da materia, e o seguimento da avaliación.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO

AVALIACIÓN DUN EXAME EN 4º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Precisión nas respostas	Todas as respostas desenvolven o tema con claridade,	Case todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión	A maioría das respostas desenvolven o tema con claridade, precisión	Poucas respostas desenvolven o tema con claridade,	A maioría das respostas

	precisión econcisión	concisión.	concisión.	precisión econcisión.	non desvol ve n o tema con claridade, precisión e concisión
Presentación (non desconta)	Todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Case todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas están presentadas con limpeza e pulcritude	Poucas respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas non están presentadas con limpeza e pulcritude.

Nº de preguntas Respondidas	Todas as preguntas están respondidas.	Respondeu polo menos o 90% das preguntas.	Respondeu polo menos o 70% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.
as					da s preguntas .
Gramática e ortografía (non desconta)	Non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	Case non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	Hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto ten algunha dificultade a entenderse.	Hai tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto enténdese con dificultade	Hai máis de tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto

					non s eentende.
--	--	--	--	--	-----------------------

RESOLUCIÓN INDIVIDUAL DE EJERCICIOS EN 4º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Nº ejercicios resoltos	Realiza o 90 % dos exercicios que se proponden.	Realiza entre o 90 e o 80% dos exercicios que se proponden	Realiza entre o 80 e o 70% dos exercicios que se proponden	Desenvolve o procedimiento,	Realiza menos d o 60% do

				detállao, non o	
				organiza e obtén o resultado correcto.	s exercicio s que s e propoñen .
Procedemento e resultados dos exercicios resoltos	Desenvolve o procedemento, detállao, preséntao organizadamente e obtén o resultado correcto	Desenvolve o procedemento, detállao, preséntao organizado e obtén o resultado correcto.	Desenvolve o procedemento, detállao, non o organiza e obtén o resultado correcto.	Desenvolve o procedemento e obtén o resultado correcto.	Non desenvolve o procedemento e non obtén o resultado correcto.

REDACCIÓN E PRESENTACIÓN DE TRABALLOS ESCRITOS EN 4º ESO

	EXCELENT E	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Redacción	O traballo está ben estruturado e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 80% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 50% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión.	O traballo está ben estruturado nun 50% pero non cumpre coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo non está estruturado e non introduce desenvolvemento e conclusión
Ortografía (non desconta)	O texto non presenta erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten menos de 3 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten entre 4 e 6 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten entre 6 e 10 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática)	O texto ten máis de 10 erros ortográficos.

Extensión	O exercicio escrito adáptase á extensión esixida (2, 3 ou 4 páxinas).	O exercicio escrito presenta media páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta unha páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta dúas páxinas máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta máis de dúas páxinas da extensión esixida.
Contido	Trátase o contido que se pediu.	Nalgúns parágrafos non se trata nada do contido que se pediu.	Un 60% do texto non ten relación co contido que se pediu.	Algúns parágrafos fan alusión ao tema pedido.	Só se menciona o tema pedido, pero non se trata
Argumentación de ideas	Presenta ideas ben argumentadas sen erros.	Presenta ideas ben argumentadas pero con algún erro.	Presenta ideas que argumenta con debilidade.	Presenta ideas sen argumentar.	Non presenta ideas e as que presenta non están argumentadas.

Presentación n elimpeza (non desconta)	O traballo está presentado co n pulcritude	O traballo está presentado con pulcritude pero ten un risco	O traballo está presentado con pulcritude pero ten dous ou tres riscos	O traballo ten dobreces emáis de tres riscos.	O trabal lo está presentad o con un gran número
---	---	--	---	---	---

	elimpeza				de dobreces eriscos.
--	----------	--	--	--	----------------------------

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE

	PLANIFICACIÓN	
Indicadores	Valoración	Propostas de mellora

A materia está programada tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos nas leis educativas.		
A materia está adaptada ao tempo dispoñible para o seu desenvolvemento.		

<p>Os contidos están secuenciados tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes.</p>		
<p>As actividades e estratexias están programadas en función dos estándares de aprendizaxe.</p>		
<p>As clases están planificadas de modo flexible, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.</p>		
<p>Os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación están establecidos de maneira que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.</p>		
<p>O profesorado está coordinado con outros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia.</p>		

	TRABALLO E OBSERVACIÓN DO ALUMNADO	
Proporciónase un plan de traballo aoprincipio de cada unidade.		
Considéranse situacións que introduzan a unidade (lecturas, debates, diálogos.).		
As aprendizaxe srelaciónanse con aplicacións reais ou coa súa funcionalidade.		
Infórmase sobre os progresos conseguidos e as dificultadesencontradas.		
Relaciónanse os contidos e asactividades cos intereses do		

alumnado.		
Estimúlase a participación activados estudantes en clase.		
Promóvese a reflexión dos temastratados.		

	DESENVOLVEMENTO DO ENSINO	
<p>Resúmense as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas.</p>		
<p>Introdúcense conceptos novos, relaciónaos, se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos.</p>		
<p>Hai predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesorías dentro e fóra das clases.</p>		
<p>Optimízase o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.</p>		
<p>Utilízase axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.</p>		
<p>Promóvese o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos</p>		

estudantes.		
Desenvólvense os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos e as alumnas.		
Formúlense actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
Formúlense actividades grupais e individuais.		
	SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO ENSINANZA- APRENDIZAXE	
Realízase a avaliación inicial ao principio do curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.		

Detéctanse os coñecementos previos de cada unidade didáctica.		
Revísase, con frecuencia, os traballos propostos na aula e fóra dela.		

Proporcionábase a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		
Corríxese e explícase de forma habitual os traballos e as actividades dos alumnos e as alumnas, e dábanse pautas para a mellora das súas aprendizaxes.		
Utilízanse suficiente criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.		
Favorécense os procesos de autoavaliación e coavaliación.		

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

A avaliación, con carácter formativo e orientador, será continua e estará plenamente integrada na actividade habitual da aula, permitindo detectar as dificultades no momento no que se producen e, en consecuencia, incorporar as medidas de ampliación, enriquecemento, reforzo ou adaptación necesarias.

Ao comezo do curso levarase a cabo unha *avaliación inicial* para determinar os coñecementos previos dos alumnos.

Os instrumentos de avaliación utilizados serán:

- *A observación sistemática dos alumnos*. Axúdanos a avaliar as actividades, o hábito de traballo e o esforzo.

- *As probas*, versarán sobre os contidos traballados. As probas incluirán preguntas de diverso tipo (localización, ordenamento cronolóxico, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema, preguntas breves que permitan comprobar o grado de comprensión, preguntas de relación, análise e interpretación de datos, gráficos, esquemas ou imaxes, comentarios de textos, distinción causa-consecuencia...) e constarán dunha parte teórica pero tamén terán apartados prácticos. Valoraranse os contidos, pero tamén o modo de expoñelos.
- *Os traballos de clase*: diferenciaremos entre o traballo de clase e o traballo que poderá ser en grupo ou individual. Este últimos permiten un seguimento do nivel de organización que van acadando @s alumn@s: busca de fontes, organización dun guión, planificación dos pasos a seguir, corrección do emprego de información gráfica ou estatística, etc. Alternaranse os traballos escritos con outros de exposición oral e en formatos dixitais.

Concreción dos elementos transversais que se traballan en 4º da ESO.

Na materia de Xeografía e Historia de Cuarto da ESO traballarase os seguintes elementos transversais:

Educación cívica e constitucional:

Os obxectivos da materia no tocante a este tema transversal son:

- Valorar a democracia como o mellor sistema para solucionar problemas de conflitividade social e política, promovendo actitudes democráticas e solidarias con outros pobos.
- Tolerar e respectar as ideas, crenzas ou costumes diferentes ás propias.
- Valorar a loita a prol dos dereitos humanos, o feminismo, o pacifismo, o ecoloxismo.
- Rexeitar todo tipo de discriminación por: xénero, raza, orientación sexual, identidade de xénero, discapacidade, capacidade económica.; así como todo tipo de violencia: violencia de xénero, racismo e xenofobia, terrorismo.
- Participar en debates ou postas en común cunha actitude tolerante e crítica, argumentando as ideas propias.
- Amosar unha actitude crítica cara as fontes.
- Valorar e respectar o patrimonio histórico-cultural, procurando a súa conservación e mellora.
- Valorar a relevancia da interculturalidade e a confluencia de culturas no desenvolvemento e na evolución dos procesos históricos.

Comprensión lectora, expresión oral e escrita

Trabállanse na materia mediante a lectura de textos, definición de termos, a realización de cuestións teóricas, resumos, esquemas, mapas conceptuais, a análise guiada de documentos, as intervencións orais.

A comunicación audiovisual.

Trabállase ao visionar liñas de tempo, resumos, mapas conceptuais ou esquemas informativos; proxectar presentacións con imaxes; ver vídeos ou documentais relacionados cos contidos tratados na materia.

As tecnoloxías da información e da comunicación.

Abórdase mediante a procura de información a través de Internet para cumprimentar información, efectuando traballos a ordenador, empregando a Aula Virtual, etc.

O emprendemento.

Este elemento transversal trátase coa búsqueda e selección de información en diferentes fontes, a análise crítica das fontes, a elaboración de traballos creativos e persoais .

O desenvolvemento sustentable e o medio.

Son elementos presentes permanentemente en Xeografía e Historia. Procurarase fomentar no alumnado actitudes de respecto e conservación do medio ambiente.

Os riscos de explotación e o abuso e maltrato

Están presentes nos temas de historia e ao analizar as diferenzas nun mundo globalizado: o traballo infantil, o escravismo, a discriminación por sexo e raza .

4. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA CURSOS BACHARELATO LOMCE

Esta programación organízase sobre a base da Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora dacidadade educativa, do Real Decreto 1105/2014, de 26 decembro do Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, do 20 de decembro, polo que se establecen o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato, e do Decreto 86/2015 da Xunta de Galicia, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato para Galiza.

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato será a establecida de conformidade coa Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria e do bacharelato.

No novo bacharelato LOMCE, o noso departamento imparte as seguintes asignaturas: “*Hª do Mundo Contemporáneo*” en 1º de Bacharelato e “*Hª de España*”, e “*Historia da Arte*” en 2º de Bach., pero incorpora algúns cambios:

- A “*Hª do Mundo Contemporáneo*” de 1º de Bacharelato (NOVA LEXISLACIÓN LOMLOE Lei Orgánica 3/2020, do 29 de decembro, E NOVO CURRÍCULO DA COMUNIDADE AUTÓNOMA DE GALIZA: FERRAMENTA PROENS) (*RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico 2022/23 e Real decreto 217/2022, do 29 de marzo*).
- A “*Hª da Arte*” de 2º de Bacharelato, pasa tamén a ser unha das materias “troncais de opción”. Consideramos que é moi grave o tratamento que ven recibindo (e que a nova lexislación educativa agrava) esta disciplina, maiormente cando España conta cun gran patrimonio artístico que, en teoría, dicimos que queremos poñer en valor e defender. Malamente podemos conseguir isto cando a maioría da poboación o descoñece.

4.1. OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO (Decreto 86/2015, do 25 dexuño)

O bacharelato contribuirá a desenvolver no alumnado as capacidades que lle permitan:

- 4.1.a. *Exercer a cidadanía democrática, dende unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da constitución española e do Estatuto de autonomía de Galiza, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.*
- 4.1.b. *Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.*
- 4.1.c. *Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.*
- 4.1.d. *Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.*
- 4.1.e. *Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.*

- 4.1.f. *Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.*
- 4.1.g. *Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.*
- 4.1.h. *Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e mellora da súa contorna social.*
- 4.1.i. *Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.*
- l. *Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.*
- m. *Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en grupo, confianza nun mesmo e sentido crítico.*
- n. *Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.*
- ñ. *Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.*
- o. *Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.*
- p. *Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galiza, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.*

4.2. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “*HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO*”. 1º BACHARELATO

NOVA LEXISLACIÓN LOMLOE Lei Orgánica 3/2020, do 29 de decembro, E NOVO CURRÍCULO DA COMUNIDADE AUTÓNOMA DE GALIZA: FERRAMENTA PROENS) (*RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico 2022/23 e Real decreto 217/2022, do 29 de marzo*).

4.3. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “HISTORIA DE ESPAÑA”. 2ºBACHARELATO

4.3.1. OBXECTIVOS XERAIS DA “Historia de España”

O estudo da historia de España é esencial para o coñecemento e comprensión non só do noso pasado senón tamén do mundo actual. Non menos importante é o carácter formativo da materia, xa que desenvolve capacidades e técnicas intelectuais propias do pensamento abstracto e formal, tales como a observación, a análise, a interpretación, a capacidade de comprensión e o sentido crítico. Por outra banda, a historia contribúe decisivamente á formación de cidadáns e cidadás responsables, conscientes dos seus dereitos e das súas obrigas, así como da herdanza recibida e do seu compromiso coas xeracións futuras.

A través do estudo da Historia de España, o alumnado deberá adquirir determinados valores e hábitos de comportamento, como a actitude crítica cara ás fontes, o recoñecemento da diversidade de España ou a valoración do patrimonio cultural e histórico recibido. Asemade, tal estudo deberá contribuír a fomentar unha especial sensibilidade cara á sociedade do presente e a súa problemática, que anime a adoptar unha actitude responsable e solidaria coa defensa da liberdade, a igualdade de entre homes e mulleres, os dereitos humanos, a non-discriminación e os valores democráticos.

Con respecto aos obxectivos xerais do Bacharelato, a materia de Historia de España debe contribuir a desenvolver no alumnado, dun modo específico e prioritario, as capacidades que lle permitan:

4.3.1.a. *Exercer a cidadanía democrática, dende unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da constitución española e do Estatuto de autonomía de Galiza, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.*

4.3.1.b. *Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.*

4.3.1.c. *Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.*

4.3.1.d. *Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento*

persoal.

4.3.1.e. *Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega*

g. Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

h. Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora da súa contorna social.

En menor medida, de forma menos intensa, tamén os seguintes:

l. Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.

4.3.2. CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE. TEMPORALIZACIÓN. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

INTRODUCCIÓN

A materia de Historia de España atópase dentro do Bloque de Materias Troncais do curso 2º BACHARELATO segundo a LOMCE e o Decreto 86/2015. O estudo da historia de España é esencial para o coñecemento e comprensión non só do noso pasado senón tamén do mundo actual. Non menos importante é o carácter formativo da materia de Historia de España, xa que desenvolve capacidades e técnicas intelectuais propias do pensamento abstracto e formal, tales como a observación, a análise, a interpretación, a capacidade de comprensión e o sentido crítico. Por outra banda, a historia contribúe decisivamente á formación de cidadáns e cidadás responsables, conscientes dos seus dereitos e das súas obrigas, así como da herdanza recibida e do seu compromiso coas xeracións futuras.

Historia de España de segundo curso de bacharelato pretende ofrecer unha visión de conxunto dos procesos históricos fundamentais dos territorios que configuran o actual Estado español, prestando, cando cumpra, unha especial atención a Galicia, pero sen esquecer por iso a súa pluralidade interna e a súa pertenza a outros ámbitos máis amplos, coma o europeo e o iberoamericano. Neste sentido, a materia recolle, na análise dos procesos históricos, tanto os aspectos compartidos como os diferenciais. Concibida como materia común para todas as modalidades de bacharelato, ofrécelles aos alumnos e ás alumnas que chegan á vida adulta a posibilidade de coñeceren a historia de España de xeito continuo e sistemático. Na distribución cronolóxica dos contidos outórgaselle unha maior importancia ao coñecemento da historia contemporánea, sen renunciar

por iso aos referidos ás etapas anteriores, pois en grande medida a pluralidade da España actual só é comprensible se nos remontamos a procesos e feitos que teñen a súa orixe nun pasado remoto. Deste xeito, dedícase un primeiro bloque aos comezos da nosa historia, desde os primeiros humanos á monarquía visigoda; o segundo refírese á Idade Media, desde a conquista musulmá da Península; os dous seguintes estudan a Idade Moderna, ata as vésperas da Revolución Francesa; e os oito restantes a Idade Contemporánea. A través do estudo da Historia de España, o alumnado deberá adquirir determinados valores e hábitos de comportamento, como a actitude crítica cara ás fontes, o recoñecemento da diversidade de España ou a valoración do patrimonio cultural e histórico recibido. Así mesmo, tal estudo deberá contribuír a fomentar unha especial sensibilidade cara á sociedade do presente e a súa problemática, que anime a adoptar unha actitude responsable e solidaria coa defensa da liberdade, a igualdade de entre homes e mulleres, os dereitos humanos, a non-discriminación e os valores democráticos. A materia é rica en achegas ao coñecemento competencial. As competencias clave sociais e cívicas, e de conciencia e expresións culturais reciben un tratamento moi específico relacionado cos contidos que son propios da historia de España. Ademais, as competencias lingüística, dixital e de aprender a aprender están presentes de maneira constante na súa vertente máis instrumental, e deben impregnar todo o que sexa posible o desenvolvemento curricular da materia. O traballo competencial matemático e en ciencias e tecnoloxía trátase de xeito puntual. A competencia clave de sentido de iniciativa e espírito emprendedor debe estar moi presente nas vertentes máis actitudinais e competenciais da materia. O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando os ritmos e os estilos de aprendizaxe, e tendo en conta a atención á diversidade. A materia de Historia de España permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación.

ELEMENTOS CURRICULARES: Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, competencias clave.

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns					
	TEMPORALIZACIÓN: 1º (11 sesións, unha por					

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	semana), 2º (10 sesións, unha por semana) E 3º TRIMESTRE (9 sesións, unha por semana)					
d e g h i l m	B0.1. Método histórico. Fontes e perspectivas.	B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade.	HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.	50%	CCL CD CAA CSC CSIEE CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, comentario histórico e vocabulario) Bloques do 1 ao 12
d e h i l	B0.2. Análise e comentario de fontes.	B0.2. Elaborar mapas de liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos adquiridos.	HEB0.2.1. Representa unha liña de tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relacionados a determinados feitos ou procesos históricos.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, comentario histórico e vocabulario) Bloque

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						do 1 ao 12
h i l	B0.3. Utilidade das fontes.	B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos.	HEB0.3.1. Responder a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, comentario histórico e vocabulario) Bloques do 1 ao 12
d e h i l	B0.4. Mapas e liñas do tempo.	B0.4. Recoñecer a utilidade das fontes para o/a historiador/a, a parte da súa fiabilidade.	HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as.	50,00 %	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, comentario histórico e vocabulario) Bloques do 1 ao 12

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	Bloque 1. A Península Ibérica desde os primeiros hu- manos ata a desaparición da monarquía Visigoda (711)					
	TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (3 sesións) 9 (Probas 1º, 2º e 3º TRIMESTRE)					
d e h i l n p	B1.1. Da pre- historia á monarquía visigoda: pre- historia (evo- lución do Paleolítico ao Neolítico; pintura cantá- brica e levan- tina; im- portancia da metalurxia); configuración das áreas celta e ibérica (Tartesos, in- doeuropeos e colonizadores orientais; cul- tura castrexa); Hispania romana (con-	B1.1. Explicar as ca- racterísticas dos prin- cipais feitos e pro- cesos históricos da Península Ibérica desde a prehistoria ata a desaparición da monarquía visigoda, identificar as súas causas e consecuen- cias.	HEB1.1.1. Ex- plica as diferen- zas entre a economía e a or- ganización so- cial do Paleolí- tico e do Neolí- tico, e as causas do cambio.	50%	CCL CCS	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB1.1.2. Iden- tifica as diferen- zas entre unha imaxe de pintura cantábrica e ou- tra de pintura le- vantina.	50%	CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB1.1.3. De- scribe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e	50%	CCL CMCCT CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	quista e romanización da Península; legado cultural romano; exemplo galego); monarquía visigoda (ruralización da economía; poder da Igrexa e a nobreza).		explica as súas repercusións.			(elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB1.1.4. Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB1.1.5. Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos.	50%	CCL CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB1.1.6.	50%	CAA	Proba escrita

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta.		CSC	(100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB1.1.7. Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo.	50%	CCL CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB1.1.8. Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares.	50%	CCL CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB1.1.9. Resume as características da	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			monarquía visi- goda e explica por que alcanzou tanto poder a igreja e a nobreza.			alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB1.1.10. Procura infor- mación de inter- ese (en libros e internet) sobre o mantemento cul- tural e artístico do legado ro- mano na España actual, e elabora unha breve ex- posición.	50%	CCL CD CAA CSIEE CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB1.1.11. Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acon- tecementos his- tóricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB1.1.12.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestións ou situacións.			Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
	Bloque 2. A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)					
	TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (3 sesións) (Probas 1º, 2º e 3º TRIMESTRE)					
d e h i n	B2.1. Al-Andalus: conquista musulmá da Península; evolución política de Al-Andalus; revitalización económica e urbana; estrutura social; relixión, cultura e arte.	B2.1. Explicar a evolución dos territorios musulmáns na Península, describindo as súas etapas políticas e os cambios económicos, sociais e culturais que introduciron.	HEB2.1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da rápida ocupación da Península.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB2.1.2. Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos rela-	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			tivos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns.			
			HEB2.1.3. Describe a evolución política de Al-Andalus.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB2.1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus.	50%	CCL CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
d e h i p	B2.2. Os reinos cristiáns do século XIII ao XV: evolución política; nacemento	B2.2. Explicar a evolución e configuración política dos reinos cristiáns, en relación co proceso de reconquista e o concepto patrimonial da	HEB2.2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	das Cortes. Os reinos cristiáns na baixa Idade Media (sécu- los XIV e XV); diferente evo- lución e or- ganización política das coroas de Castela, Aragón e Na- varra. Pro- ceso de re- conquista e repopoación.	monarquía.	Península Ibé- rica ao remate da Idade Media.			propios e vo- cabulario)
			HEB2.2.2. Ex- plica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas princi- pais funcións.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB2.2.3. Com- para a organi- zación política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB2.2.4. Comenta o ám- bito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			consecuencias.			proprios e vocabulario)
d e h i p	B2.3. Os reinos cristiáns na Idade Media: réxime señorial e sociedade estamental. Tensións sociais.	B2.3. Diferenciar as tres grandes fases da evolución económica dos reinos cristiáns durante toda a Idade Media (estancamento, expansión e crise), e sinalar os seus factores e as súas características.	HEB2.3.1. Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
d e h i p	B2.4. Os reinos cristiáns na Idade Media: do estancamento á expansión económica. Crises agraria e demográfica.	B2.4. Analizar a estrutura social dos reinos cristiáns e describir o réxime señorial e as características da sociedade estamental.	HEB2.4.1. Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián.	50%	CCL CMCCT CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
d e g h m n	B2.5. Camiño de Santiago. Unha cultura plural: cristiáns, musulmáns e xudeus, e especificar as súas colaboracións e as influencias mutuas.	B2.5. Describir as relacións culturais dos cristiáns, musulmáns e xudeus, e especificar as súas colaboracións e as influencias mutuas.	HEB2.5.1. Describe o labor dos centros de tradución.	50%	CCL CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
p	xudeus. Manifestacións artísticas.					proprios e vocabulario)
			HEB2.5.2. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición.	50%	CCL CD CAA CSIEE CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
Bloque 3. A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (3 sesións) (Probas 1º, 2º e 3º TRIMESTRE)						
d e h i p	B3.1. Os Reis Católicos: unión dinástica de Castela e Aragón; reorganización do Estado; política relixiosa; conquista de	B3.1. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e Idade Moderna, e identificar as reminiscencias medievais e feitos salientables que abren o camiño á modernidade.	HEB3.1.1. Definir o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	Granada; descuberta de América; incorporación de Navarra; relacións con Portugal.		HEB3.1.2. Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
d e h i	B3.2. Auxe do Imperio no século XVI: dominios de Carlos I e Filipe II; modelo político dos Austrias; conflitos internos; conflitos	B3.2. Explicar a evolución e a expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Filipe II.	HEB3.2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB3.2.2. Explica as causas e consecuencias dos conflitos entre os imperios territoriais de Carlos I e Filipe II.	50%	CCL	Proba escrita (100%)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	relixiosos no se do Imperio; conflitos exteriores; exploración e colonización de América e do Pacífico; política económica respecto a América; a revolución dos prezos e o custo do Imperio.		plica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI.		CSC	Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB3.2.3. Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
de h i	B3.3. Crise e decadencia do Imperio no século XVII: expulsión dos mouriscos; proxectos de reforma de Olivares; guerra dos Trinta Anos e	B3.3. Explicar as causas e as consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica.	HEB3.3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB3.3.2. Explica os principios proxectos	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	perda da hex- emonía en Europa en fa- vor de Fran- cia; rebelións de Cataluña e Portugal en 1640; Carlos II e o prob- lema suceso- rio; crise de- mográfica e económica.		de reforma do Conde Duque de Olivares.			alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB3.3.3. Ana- liza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía his- pánica e para Europa.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB3.3.4. Com- para e comenta as rebelións de Cataluña e Por- tugal de 1640.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas proprios e vo- cabulario)
			HEB3.3.5. Ex- plica os princi- pais factores da crise de- mográfica e	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			económica do século XVII, e as súas consecuencias.			(elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB3.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
d e g h i m n p	B3.4. Século de Ouro español: do Humanismo á Contrarreforma; Renacemento Barroco na literatura e arte.	B3.4. Recoñecer as grandes achegas culturais e artísticas do Século de Ouro español, extraendo información de interese en fontes primarias e secundarias (en bibliotecas, internet, etc.).	HEB3.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elaboración dunha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo.	50%	CCL CD CAA CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
	Bloque 4. España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788)					

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (3 sesións) (Probas 1º, 2º e 3º TRIMESTRE)						
d e h i	B4.1. Cambio dinástico e Guerra de Sucesión: Guerra de Sucesión europea; Paz Utrecht e novo equilibrio europeo; os pactos de familia con Francia.	B4.1. Analizar a Guerra de Sucesión española como con-tenda civil e europea e explicar as súas consecuencias para a política exterior española e a nova orde internacional.	HEB4.1.1. Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a com-pañía dos bandos en con-flito.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB4.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1700 ata 1788, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB4.1.3. Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
de historia	B4.2. Reformas institucionais: novo modelo de Estado; Administración en América; Facenda Real; relacións Igrexa-Estado.	B4.2. Describir as características do novo modelo de Estado, especificando o alcance das reformas promovidas polos primeiros monarcas da dinastía borbónica.	HEB4.2.1. Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB4.2.2. Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB4.2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB4.2.4. Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.	50%	CCL	Proba escrita (100%)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			scribe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas.		CSC	Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
de h i m p	B4.3. Economía política económica: recuperación demográfica; problemas da agricultura, a industria e o comercio; liberalización do comercio con América.	B4.3. Comentar a situación inicial dos sectores económicos, detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica.	HEB4.3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB4.3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
			HEB4.3.3. Explica a política industrial da monarquía e as	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			medidas adoptadas respecto ao comercio con América.			observación (elaboración de temas propios e vocabulario)
d e h i m p	B4.4. En- galaxe económica de Cataluña. Es- tancamento económico de Galicia.	B4.4. Explicar a en- galaxe económica de Cataluña, en compara- ción coa evolución económica do resto de España.	HEB4.4.1. Es- pecifica as causas da en- galaxe económica de Cataluña no século XVIII.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vo- cabulario)
d e h i p	B4.5. A Ilus- tración en Es- paña e Gali- cia: proxectis- tas, anovado- res e ilustra- dos; despot- ismo ilus- trado; novo concepto de educación; Sociedades Económicas de Amigos do País; prensa	B4.5. Expor os con- ceptos fundamentais do pensamento ilus- trado, identificando as súas vías de difusión.	HEB4.5.1. Comenta as ideas fundamen- tais da Ilustra- ción e define o concepto de des- potismo ilus- trado. HEB4.5.2. Ra- zoa a importan- cia das Socie- dades Económicas de Amigos do País	50%	CCL CAA CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios e vo- cabulario)
				50%	CCL CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	periódica.		e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilus- tración.			de temas proprios e vo- cabulario)
	Bloque 5. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo					
	TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (10 sesións) (Probas 1º, 2º e 3º TRIMESTRE)					
d e h i p	B5.1. Impacto da Revolu- ción Francesa: rel- acións entre España e Francia; Guerra da In- dependencia.	B5.1. Analizar as rela- cións entre España e Francia desde a Revo- lución Francesa ata a Guerra da Independen- cia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España.	HEB5.1.1. Re- sume os cambios que experi- amentan as rela- cións entre Es- paña e Francia desde a Revolu- ción Francesa ata o comezo da Guerra de Inde- pendencia.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB5.1.2. De- scribe a Guerra da Independen- cia: as súas causas, a com- posición dos bandos en con- flicto e o desen- volvemento dos	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó-

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			acontecementos.			rico e vocabulario)
a d e h i p	B5.2. Primeiro intento de revolución liberal. Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.	B5.2. Comentar o labor do legislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo.	HEB5.2.1. Comentar as Cortes de Cádiz coas características fundamentais do Antigo Réxime.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB5.2.2. Comentar as características esenciais da Constitución de 1812.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
d e h i p	B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio	B5.3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, e explicar os principais feitos de cada unha.	HEB5.3.1. Detallar as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	liberal; reac- ción absolut- ista.					de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB5.3.2. De fine o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB5.3.3. Rep- resenta unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais aconte- cementos his- tóricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB5.3.4. Rep- resenta nun es- quema as diferenzas, en canto a sistema	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.			(elaboración de comentario histórico e vocabulario)
d e h i	B5.4. Emancipación de América española: protagonismo do proceso; repercusións para España.	B5.4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e fases, así como as repercusións económicas para España.	HEB5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
d e g h i l m n	B5.5. A obra de Goya como testemuño da época.	B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos.	HEB5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elaboración breve exposición sobre a súa visión da guerra.	50%	CCL CD CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
Bloque 6. A conflitiva construción do Estado liberal (1833-1874)						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (10 sesións) (Probas 1º, 2º e 3º TRIMESTRE)						
d e h i p	B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absoluta fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias.	HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais.	50%	CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			guerras carlistas.			observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
de h i p	B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación	B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime a rexime liberal burgués durante o reinado de Isabel II: Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.	HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	económica de signo liberal; nova socie- dade de clases.		política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos mili- tares.			alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB6.2.3. Ex- plica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB6.2.4. Com- para as desamor- tizacións de Mendizábal e Madoz, e es- pecifica os obx- ectivos dunha e outra.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB6.2.5. Es-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			pecifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.		CCEC	Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
d e h i	B6.3. Proceso constitucional.	B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relacións coas correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder.	HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
d e h i p	B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas de monarquía	B6.4. Explicar o Sexenio Democrático como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o	HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	Amadeo I; República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.	país.	HEB6.4.2. Describidas as características esenciais da Constitución democrática de 1869.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	50%	CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
c d e h i p	B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira labrega;	B6.5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do movemento obreiro internacional.	HEB6.5.1. Relación do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático co movemento	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						de comentario histórico e vocabulario)
			HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
de e h i	B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo	B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución	HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo	50%	CCL CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
p	vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro.	durante o período estudado.	vasco e o rexionalismo galego.			(elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.	50%	CCL CAA CSC CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
d e h i	B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba.	B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XIII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político.	HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII e das etapas precedentes do século XIX.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB7.3.2. Describe a orixe, o	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			desenvolve- mento e as reper- cusións da ter- ceira guerra car- lista.			alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
d e h i	B7.4. Perdas derradeiras colonias e crise do 98, identificando as súas causas e consecuencias. Guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo.	B7.4. Explicar o desastre colonial e aplica a política española respecto ao problema de Cuba.	HEB7.4.1. Ex-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB7.4.2. Si-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB7.4.3. Es-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			pecifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.		CCEC	Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
	Bloque 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente					
	TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE (10 sesións) (Probas 1º, 2º e 3º TRIMESTRE)					
de h i l p	B8.1. Lento crecemento da poboación; mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.	B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa.	HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						de comentario histórico e vocabulario)
de e h i l p	B8.2. Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos;	B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas.	HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB8.2.3. Describe a evolución da industria	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	rede de ferro- carrís); comercio (proteccio- nismo fronte a libre cam- bismo); finan- zas (a peseta como unidade monetaria; desenvolve- mento da banca moderna; problemas da Facenda; in- vestmentos estranxeiros. O caso galego.		téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX.			alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB8.2.4. Com- para a revolu- ción industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB8.2.5. Rela- ciona as difi- cultades do transporte e o comercio inte- rior cos condi- cionamiento xeo- gráficos.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB8.2.6. Ex-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			plica os obx- ectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855.			Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB8.2.7. Com- para os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB8.2.8. Ex- plica o proceso que conduciu á unidade mone- taria e á banca moderna.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
	Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)					
	TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE (10					

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	sesións) (Probas 2º e 3º TRIMESTRE)					
de h i p	B9.1. Intentos de modernización do sistema político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.	B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos máis importantes.	HEB9.1.1. Definir o fine en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e especificar as principais medidas adoptadas.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen-

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						tario histórico e vocabulario)
de historia	B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).	B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político: Restauración e identificar os factores internos e os externos.	HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da inter-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			vención de Es- paña en Marro- cos entre 1904 e 1927.			de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB9.2.4. Ana- liza a crise xeral de 1917: as súas causas, mani- festacións e con- secuencias.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
d e h i	B9.3. Dita- dura de Primo de Rivera: di- rectorio mili- tar e directo- rio civil; re- mate da guerra de Marrocos; caída da dita- dura; afundi- mento da monarquía.	B9.3. Explicar a dita- dura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, e describir as súas características, etapas e actuacións.	HEB9.3.1. Es- pecifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou ini- cialmente.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB9.3.2. De- scribe a evolu- ción da ditadura de Primo de Ri-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			vera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate.			(elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
de h i p	B9.4. Crece- mento económico e cambios de- mográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía es- pañola; inter- vencionismo	B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX.	HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria.		Primo de Rivera.			observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
	Bloque 10. A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)					
	TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE (10 sesións) (Probas 2º e 3º TRIMESTRE)					
de historia	B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema	B10.1. Explicar a República como solución democrática do sistema político da Restauración, marcándoa no contexto internacional de crise económica	HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	Restauración.	conflitividade social.	anos 30.			rico e vocab- ulario)
			HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
a b d e h i p	B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista	B10.2. Diferenciar as etapas da República: Guerra Civil, especificando os feitos e actuacións principais en cada unha.	HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	(política res- tauradora e radicalización popular; revo- lución de As- turias); Fronte Popular (primeiras ac- tuacións do Goberno; preparación do golpe mili- tar).					de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB10.2.3. An- aliza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolve- mento e os seus efectos.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB10.2.4. Compara as ac- tuacións do bienio radical- cedista coas do bienio anterior.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB10.2.5. De- scribe as causas, o desenvolvemento e as con- secuencias da	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			Revolución de Asturias de 1934.			(elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
b d e h i p	B10.3. Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra.	B10.3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas.	HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			co contexto in- ternacional.			observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB10.3.3. Compara a evo- lución política e a situación económica dos dous bandos du- rante a guerra.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB10.3.4. Es- pecifica os cus- tos humanos e as consecuencias económicas e so- ciais da guerra.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB10.3.5. Sin- tetiza nun es- quema as	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar.			alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
d e g h i m n p	B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36.	B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas.	HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.	50%	CCL CD CAA CSC CSIEE CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975)					
	TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE (10 sesións) (Probas 2º e 3º TRIMESTRE)					
b c d e h i p	B11.1. Características do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos apoios sociais do franquismo; os cilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado;	B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional.	HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	represión pol- ítica; autar- quía económica); anos do "desenvolve- mento" (plans de desen- volvemento e o crecemento económico; transfor- macións so- ciais; reafir- mación polí- tica do réx- ime; política exterior; cre- cente oposición ao franquismo); fin do fran- quismo (in- estabilidade política; difi- cultades exte- riores; efectos da crise		esenciais de cada unha.			de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB11.1.3. Ex- plica a organi- zación política do Estado fran- quista.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB11.1.4. Ex- plica as relacións exteriores, a evolución polí- tica e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB11.1.5. Ex- plica as relacións exteriores, a evolución polí-	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
	económica in- ternacional de 1973).		tica e as transfor- macións económicas e so- ciais de España desde 1959 ata 1973.			(elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB11.1.6. Es- pecífica as causas da crise final do fran- quismo desde 1973.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB11.1.7. Rel- aciona a evolu- ción política do régime cos cam- bios que se pro- ducen no con- texto internac- ional.	50%	CCL CSC CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB11.1.8. Ex- plica a política económica do	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país.			alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB11.1.11. Representa unha	50%	CMCCT CAA	Proba escrita (100%)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			líña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.		CSC	Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
b d e g h i m p	B11.2. Cultura española durante franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema.	B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións.	HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo.	50%	CCL CD CSIEE CCEC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
	Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)					
	TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE (10 sesións) (Probas 2º e 3º TRIMESTRE)					
a b d e h i	B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas	B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas	HEB12.1.1. Exaplica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
p	políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas.	que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas.	unha.			de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB12.1.2. De- scribe o papel desempeñado polo Rei durante a transición.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB12.1.3. De- scribe as actu- acións impulsa- das polo presi- dente de Go- berno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime fran- quista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
a b c d e h i p	B12.2. Período constituinte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e País Vasco; Constitución de 1978 e Estatuto das autonomías. O caso de Galicia.	B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzaren o máis amplo acordo social e político.	HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histó-

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						rico e vocabulario)
a b c d e h i	B12.3. Gobiernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa.	B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfronta e os efectos da plena integración en Europa.	HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido en poder, e sinala os principios fundamentais do proceso de integración en Europa.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración.	50%	CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
			HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia de España. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competen- cias clave	Pro- cedementos e Instrumen- tos de Avaliación
			desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mun- dial de 2008.			observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)
			HEB12.3.4. An- aliza o impacto da ameaza ter- rorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolu- ción das organi- zacións terroris- tas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros te- mas relaciona- dos: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comen- tario histó- rico e vocab- ulario)

Historia de España. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			vítimas, a mediación en conflitos, etc.			
			HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50%	CMCCT CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)
a b d e h	B12.4. Papel de España no mundo actual.	B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos.	HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.	50%	CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de comentario histórico e vocabulario)

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN

1.-Identificar e describir os aspectos socioeconómicos, políticos e ideolóxicos fundamentais

dassociedades peninsulares durante as épocas antigas, medievais e moderna.

- 2.- Ser quen de establecer unha liña evolutiva de aspectos clave da historia peninsular e galega e contar cunha cronoloxía básica.
- 3.- Coñecer os principais procesos económicos, sociais, políticos e culturais que configuran a Historia Contemporánea de España e de Galiza nos seus trazos máis significativos.
- 4.- Distinguir os trazos propios do Antigo Réxime dos do Liberalismo
- 5.- Diferenciar nas súas liñas básicas e fundamentais as distintas correntes ideolóxicas xurdidas nos séculos XIX e XX.
- 6.- Manexar a terminoloxía e os conceptos históricos cun mínimo de precisión e corrección.
- 7.- Ser capaz de establecer algunha contextualización mínima e ser capaz tamén de establecer algunha relación entre feitos.
- 8.- Ser quen de saber extraer dun texto referido á temática traballada algunha idea esencial.
- 9.- Ser capaz de comprender, analizar, comparar e relacionar información procedente de diversas fontes: textuais, estatísticas, icónicas... non excesivamente complexas.
- 10.- Capacidade para diferenciar e valorar criticamente distintas interpretacións históricas dun mesmo feito.
- 11.- Ser quen de aplicar a multicausalidade á hora de explicar un feito histórico ou social.
- 12.- Capacidade para situar os feitos históricos no seu contexto histórico e para relacionalos coas súas consecuencias.
- 13.- Expresarse cun mínimo de corrección gramatical e ortográfica, polo menos no referente á construción das frases (non desconta).

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación utilizados serán:

Os instrumentos fundamentais de avaliación para as asignaturas de 2º de Bacharelato impartidas polo noso departamento son as distintas probas realizadas durante o curso (como mínimo dúas por avaliación) ás que engadimos “probas” a realizar na casa. Estas probas están adaptadas ao modelo establecido para a Avaliación do Bacharelato para o Acceso á Universidade (ABAU).

CONTIDOS, SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN

Unidades didácticas	Bloques	Contidos curriculares	Temporalización
Primeira aval.			

Bloque 1	A Península Ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía Visigoda (711)	B0.2 B1.1.	SETEMBRO
Bloque 2.	A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)	B0.2 B2.1. B2.2 B2.3. B2.4. B2.5.	OUTUBRO
Bloque 3.	A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)	B0.2 B3.1. B3.2. B3.3. B3.4.	OUTUBRO
Bloque 4.	España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788)	B4.1 B4.2. B4.3. B4.4. B4.5.	Outubro/NOVEMBRO
Bloque 5	A crise do Antigo Réxime (1788 1833): Liberalismo contra o absolutismo.	B0.2. B5.1 B5.2. B5.3 B5.4 B5.5.	NOVEMBRO
Bloque 6	A conflitiva construción do Estado liberal (1833-1874)	B0.2. B6.1. B6.2 B6.3. B6.4.	NOVEMBRO/Decembro
Segunda avaliación			
Bloque 7	A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)	B0.2. B7.1 B7.2. B7.3. B7.4	DECEMBRO/XANEIRO
Bloque 8	. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente	B0.2. B6.5 B8.1. B8.2	XANEIRO/FEBREIRO
Bloque 9	. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)	B0.2. B9.1. B9.2. B9.3. B9.4.	FEBREIRO/MARZO
Bloque 10.	A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)	B0.2 B10.1. B10.2. B10.3. B10.4.	MARZO
Terceira avaliación			
Bloque 11.	A ditadura franquista (1939-1975)	B0.2 B11.1. B11.2.	ABRIL

Bloque 12.	Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)	B0.2 B12.1. B12.2. B12.3. B12.4	ABRIL/MAIO

Esta temporalización é orientativa e poderá variar ó longo do curso si fose necesario.

Débase ter en conta que as unidades didácticas que aparecen nesta temporalización axústanse as recomendacións dadas pola CIUG para preparación das ABAU ata o momento. Este departamento acordou dar prioridade os contidos considerados esenciais pola CIUG, o cal non significa que non se vaian a traballar os apartados indicados pola lexislación que serán preeminentes. **Con esto indicamos, que non se preparará ao alumnado para as ABAU, aínda que se intentará prestar toda a axuda posible para a súa presentación a estas probas.** Se estas recomendacións da CIUG variasen ó longo do curso ou ben os cambios lexislativos que puideran producirse obrigasen a elo, realizaríanse as modificacións necesarias que se recollerían na memoria final do curso.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRACTICA DOCENTE

AVALIACIÓN DUN EXAME EN 2 BACH

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Precisións respostas	Todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión	Case todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	Poucas respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas non desenvolve o tema

	<p>CONTIDO CON REDACIÓN COMPLETA, CONTEXTO HISTÓRICO, DATAS CONCRETAS , ETAPA HISTÓRICA, EXEMPLOS, FEMINISMO, ELEMENTOS DE GALICIA E ELEMENTOS DE CASTELA.</p>	<p>CONTIDO CON REDACIÓN COMPLETA, CONTEXTO HISTÓRICO, DATAS CONCRETAS, ETAPA HISTÓRICA, EXEMPLOS, ELEMENTOS DE GALICIA.</p>	<p>CONTIDO CON REDACIÓN COMPLETA, CONTEXTO HISTÓRICO, DATAS CONCRETAS, ETAPA HISTÓRICA, EXEMPLOS.</p>	<p>CONTIDO CON REDACIÓN COMPLETA, CONTEXTO HISTÓRICO, DATAS CONCRETAS . SEN NOMES.</p>	<p>con claridade,</p> <p>precisión e Concisión</p> <p>CONTIDO CON REDACIÓN INCOMPLETA SEN DATAS NIN NOMES.</p>
<p>Presentación (non desconta)</p>	<p>Todas as respostas</p>	<p>Case todas as respostas</p>	<p>A maioría das respostas</p>	<p>Poucas respostas</p>	<p>A maioría</p>

	están presentadas con limpeza e pulcritude.	están presentadas con limpeza e pulcritude.	están presentadas con limpeza e pulcritude.	están presentadas con limpeza e pulcritude.	están presentadas con limpeza e pulcritude.
Nº de preguntas respondidas	Todas as preguntas están respondidas.	Respondeu polo menos o 90% das preguntas.	Respondeu polo menos o 70% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.
Gramática e Ortografía (NON DESCONTA)	Non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o	Case non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e lese con fluidez.	Hai dous erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto ten algunha	Hai tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o	Hai máis de tres erros gramaticais, ortográficos

texto lese con fluidez.	dificultade pa ra entenderse.	texto enténdese con dificultade	ou d e puntuación, e o texto non se entende.
-------------------------------	--	---------------------------------------	--

PREGUNTA	PUNTOS	ESPAZO	SUFI	NOTABLE	SOBRE
Vocabulario	2 puntos 0`5 puntos cada termo	4-5 liñas	Descrición básica do termo que se pide. 0`25 POR CADA TERMO	Descrición do termo que se pide, datas xerais e personaxes relacionados co termo. ENTRE 0`25E 0`5 POR CADA TERMO	Descrición do termo, datas concretas, personaxes e exemplos relacionados co termo. Se se pode, introducir datos sobre Galicia ou España. 0`5 POR CADA TERMO

Tema	3 puntos	1 caraña de folio	<p>Breve introdución ou contexto. Datas e periodo. Tema que se pide breve pero acertado. Consecuencias da etapa histórica e breve introdución da seguinte.</p> <p>1'5 PUNTOS</p>	<p>Breve introdución ou contexto, ben redatada. Tema que se pide ben desenvolvido e organizado, coa temática acertada. Personaxes, acontecementos, datas concretas e elementos máis detallados do tema. Conclusión e introdución da seguinte etapa histórica.</p> <p>2-2'75 PUNTOS</p>	<p>Breve introdución ou contexto, ben redatada. Tema perfectamente desenvolvido, organizado, exposto e moi ben escrito. Personaxes, acontecementos, datas, exemplos (se pode ser de España e Galicia). Introducción de datos históricos precisos: datos artísticos, datos económicos ou elementos</p>
------	----------	-------------------	--	--	---

					socioculturalis. Conclusión e introducción da seguinte etapa histórica. 275-3 PUNTOS
--	--	--	--	--	---

Comentario de documentos/textos	5 puntos	O resto do en branco: 2-3 carañas	Indicación dos documentos, da súa tipoloxía, da etapa, e da información que dan. CAUSAS. Desenvolve mento mínimo das ideas de cada texto (5 liñas). Comparación con outras etapas históricas, introdución de datas e nomes de principais personaxes. Algunha idea do texto para xustificar as nosas ideas. Consecuencias y conclusión da etapa	Indicación dos documentos, da súa tipoloxía, da etapa e da información que dan. CAUSAS. Desenvolve mento amplo das ideas de cada texto/documento (5-10 liñas). Introducción de datos teóricos detallados no comentario de cada documento. Comparación con outras etapas históricas, introdución de datas específicas e de	Indicación de documentos, tipoloxía, etapa, información. Desenvolve mento amplo, ben traído e redatado, textos/documentos moi ben comentados en profundidade. CAUSAS. Comentarios ben fiados entre sí. (5-10 liñas ou máis). Datos detallados e extraordinarios, únicos, no comentario de cada documento. Comparación
---------------------------------	----------	-----------------------------------	--	---	---

			histórica comentada. 2`5 PUNTOS	aconteceme ntos precisos, personaxes do momento que se comenta ou	n con outras etapas, aconteceme ntos e personaxes de relevancia e
--	--	--	--	---	---

				<p>de outros períodos relacionados cos acontecementos. Polo menos 1 ou 2 ideas de cada documento collidas do mesmo para xustificar as nosas explicacións. Consecuencias e conclusión da etapa histórica comentada.</p> <p>3-4 PUNTOS</p>	<p>similares á situación exposta, aportando novos datos e teoría ampla a maiores. Exemplos de Galicia. Datos, personaxes específicos. Explicar 2 ou máis ideas de cada documento collidas do mesmo para xustificar o que explicamos. Consecuencias e conclusión da etapa histórica comentada.</p> <p>4-5 PUNTOS</p>
--	--	--	--	--	---

COMO COMENTAMOS UN DOCUMENTO HISTÓRICO:

Por exemplo, en xeral, completando os puntos suspensivos, poderíamos seguir un guión parecido a o que está aquí, con máis detalle, profundidade e mellor expresión. Ningunha análise será nunca mellor que a vosa propia. Esa será a indicada.

1º Os seguintes documentos históricos son primarios/secundarios. Se trata de... e son xurídicos/económicos/sociais... Por tanto, explican/sinalan/introducen o período histórico... e falan do tema... nas datas/ século..., e foron fundamentais para... Trátase de textos de tipo lexislativo/fonte primaria/narrativo/expositivo/descriptivo... que indican a situación que estaba a pasar España nesa etapa. Neles se explican e se expoñen as causas e consecuencias do período que se pide, ...

2º O primeiro documento/texto/táboa/gráfico/imaxe, escrito por ... que era..., datado en ..., explica a situación histórica de España en ... (poñer data ou século) á perfección. Nel se poden observar datos/cifras/datas/termos/acontecementos/personaxes típicos do momento, como se pode ver na liña ... do documento 1 . Estes reflicten a etapa do século ... na que o goberno era e o goberno alternativo/a oposición/a ocupación era... (poñer tamén datas do goberno) e o representante do goberno era e da oposición como se indica naliña ... do documento 1.

Foi o primeiro/segundo/último documento que fala de ..., só/tamén/ademais se atopa outroparecido ou do mesmo tipo nas datas..., xa que

Os principais acontecementos desta etapa foron ... Por tanto, as principais ideas que se introduciron nesa época foron ... xa indicado na liña ... do documento 1. Os cambios sociais se visualizaron nas clases sociais ... e as consecuencias económicas foron ... Pero estes dous aspectos trouxeron consigo transformacións políticas como a creación/a aparición de/atoma de decisións de....

3º Enlazando co explicado, o segundo documento/texto/táboa/gráfico/imaxe, escrito por ... que era..., datado en ..., profundiza a situación que xa se expuxo máis arriba en ... (poñer data ou século). Esta etapa histórica se pode dividir en varios períodos históricos como se expón na liña ... do documento 2. Deste xeito, os períodos foron (poñer as datas dos mesmos). Os acontecementos máis relevantes foron conflitos/loitas entre partidos políticos/golpes militares/constitucionalismo/liberalismo/monarquía/república... (poñer datas) os cales se exemplifican na liña ... do documento 2. Ao mesmo tempo, unha das personaxes máis importantes nese período foi, ao igual que ..., ..., xa mencionados na liña ... do documento 2.

Este período da historia é comparable co xa acontecido no século... no ano..., cando estaban o poder.... e o goberno era de tipo.... Neste momento a problemática de España se centraba en... Pero as similitudes coa etapa que estamos a comentar son ..., ..., ... O cal se pode ver claramente nas liñas ... do documento 2.

4º Finalmente, tras comentar que no documento 1 se observa e que no documento 2 se identifica, no documento 3 sinala de novo que a etapa que estamos a comentar foi totalmente relevante a nivel económico, político, social e cultural. O documento/texto/táboa/gráfico/imaxe 3, escrito por ... que era..., datado en ..., está integrada na etapa... (poñer data ou século) da Historia de España.

Como se explica na liña ... deste documento 3, o final/a consecuencia deste proceso histórico, cambiou/se transformou/se estabilizou/empeorou/mellorou/quedou na mesma situación, debido a que... xa que... como se pode ver na liña ... do documento 3. Neste momento, a personaxe/as personaxes/os acontecementos máis importantes foron, pois levaron a cabo as medidas que eran a base da súa ideoloxía, naquel momento de (data e periodo). Istose pode observar ao explicar na liña ... do documento 3 as ideas,,

En canto a etapa histórica, queda claro que este momento foi definitivo, xa que o goberno pasou a ser e a política cambiou para ser A economía acabou tendo unha tendencia.... e a poboación se enriqueceu/empobreceu/emigrou/voltou das colonias. Neste momento, as colonias de España/as provincias de España/o territorio español/ a política española estaba gobernado por ... debido a que

5º Como conclusión, débese sinalar que, no caso de Galicia, a situación política foi No territorio gobernaba, a economía se baseaba en e a sociedade estaba dividida en

Aquí os acontecementos máis importantes foron,, As datas que podemos destacar son ..., ..., porque

Para rematar, aínda que as causas deste periodo de (nome do periodo e data) foron e as consecuencias foron ..., deron lugar a continuación a unha nova etapa histórica. Polo tanto, a continuación, entre e, o goberno será, estará dirixido por, a economía será, a sociedade tenderá a e a cultura se mostrará

As causas serán...

RESOLUCIÓN INDIVIDUAL DE EJERCICIOS EN 2º BAC

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
--	-----------	--------------	---------------	--------	--------

Nº exercicios resoltos	Realiza o 90 % dos exercicios que se propoñen.	Realiza entre o 90 e o 80% dos exercicios que se propoñen	Realiza entre o 80 e o 70% dos exercicios que se propoñen	Desenvolve o procedemento, detállao, non o organiza e obtén o resultado correcto.	Realiza menos do 60% do s exercicio s que s e propoñen .
Procedeme nt o e resultados dos	Desenvolve o procedemento, detállao,	Desenvolve o procedemento, detállao, o, preséntao	Desenvolve o procedemento, detállao, o, non o organiza e	Desenvolve o procedemento e obtén o	Non desenvol ve o

exercicios	preséntao	pouco	obténo	resultado	
resultos	organizadamentee obténo resultado correcto	organizado e obténo resultado correcto.	resultado correcto.	correcto.	procedem en to e non obténo resultado correcto.

REDACCIÓN E PRESENTACIÓN DE TRABALLOS ESCRITOS EN 2º BACH

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Redacción	O traballo está ben estruturado e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 80% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 50% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión.	O traballo está ben estruturado nun 50% pero non cumpre coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión	O traballo non está estruturado e non se introdución, desenvolvemento e conclusión

Ortografía (NON DESCONTA)	O texto non presenta erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten menos de 3 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten entre 4 e 6 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten entre 6 e 10 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten máis de 10 erros ortográficos.
Extensión	O exercicio escrito adaptase á extensión esixida (2, 3 ou 4 páxinas).	O exercicio escrito presenta media páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta unha páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta dúas páxinas máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta máis de dúas páxinas da extensión esixida.
Contido	Trátase o contido que se pediu.	Nalgúns parágrafos non se trata nada do contido que se pediu.	Un 60% do texto non ten relación co contido que se pediu.	Algúns parágrafos fan alusión ao tema pedido.	Só se mencionan o tema pedido, pero non se trata

Argumentación de ideas	Presenta ideas ben argumentadas sen erros	Presenta ideas ben argumentadas pero con algún erro.	Presenta ideas que argumenta con debilidade.	Presenta ideas sen argumentar.	Non presenta ideas e as que presenta non están argumentadas.
-------------------------------	---	--	--	--------------------------------	--

Presentación limpeza (non desconta)	O traballo está presentado con un pulcritude limpeza	O traballo está presentado con pulcritude pero ten un risco	O traballo está presentado con pulcritude pero ten dous ou tres riscos	O traballo ten dobreces emáis de tres riscos.	O traballo está presentado con un gran número de dobreces e riscos.
--	--	---	--	---	---

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE

	PLANIFICACIÓN	
Indicadores	Valoración	Propostas de mellora
A materia está programada tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos nas leis educativas.		

<p>A materia está adaptada ao tempo dispoñible para o seu desenvolvemento.</p>		
<p>Os contidos están secuenciados tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes.</p>		
<p>As actividades e estratexias están programadas en función dos estándares de aprendizaxe.</p>		
<p>As clases están planificadas de modo flexible, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.</p>		
<p>Os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación están establecidos de maneira que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.</p>		

O profesorado está coordinado con outros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia.		
	TRABALLO E OBSERVACIÓN DO ALUMNADO	
Proporciónase un plan de traballo aoprincipio de cada unidade.		
Considéranse situacións que introduzan a unidade (lecturas, debate s, diálogos.).		
As aprendizaxe relaciónanse con aplicacións reais ou coa súa funcionalidade.		
Infórmase sobre os progresos conseguidos e as dificultades		

encontradas.		
Relaciónanse os contidos e as actividades cos intereses do alumnado.		

Estimúlase a participación activados estudantes en clase.		
Promóvese a reflexión dos temastratados.		
	DESENVOLVEMENTO DO ENSINO	
Resúmense as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas.		
Introdúcense conceptos novos, relaciónaos, se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos.		
Hai predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesorías dentro e fóra das clases.		
Optimízase o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.		
Utilízase axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar		

os contidos na aula.		
Promóvese o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		
Desenvólvense os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos e as alumnas.		
Formúlanse actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
Formúlanse actividades grupais e individuais.		
	SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO EN SINANZA- APRENDIZAXE	
Realízase a avaliación inicial ao principio de curso para axustar a		

programación		
ao nivel dos estudantes.		
Detéctanse os coñecementos previos de cada unidade didáctica.		

Revísase, con frecuencia, os traballos propostos na aula e fóra dela.		
Proporciónase a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		
Corríxese e explícase de forma habitual os traballos e as actividades dos alumnos e as alumnas, e dánse pautas para a mellora das súas aprendizaxes.		
Utilízanse suficiente criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.		

4.4. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “*HISTORIA DAARTE*”.

2ºBACHARELATO

4.4.1 OBXECTIVOS XERAIS DA “Historia da Arte”

Historia da Arte ten por obxecto de estudo a obra de arte como produto resultante da intelixencia, da creatividade e da actuación humanas, que se manifestaron de xeito diferente nas diversas sociedades e culturas ao longo do tempo.

O estudo da historia da arte débelle achegar ao alumnado os coñecementos necesarios para

a análise, a interpretación e a valoración da arte a través da linguaxe das formas e do pensamento visual. A obra de arte, xunto con outras fontes de coñecemento histórico, constitúe un valioso testemuño para coñecer a mentalidade, a cultura e a evolución das sociedades: é, daquela, imprescindible estudala no seu contexto histórico, social e cultural, incidindo á vez no feito de que as obras artísticas poden perdurar a través do tempo con usos e funcións sociais diferentes en cada época. Tampouco hai que esquecer que na sociedade actual, altamente tecnificada, o ámbito das artes plásticas tradicionais se viu agrandado coa chegada doutras manifestacións procedentes das novas tecnoloxías e dos medios de comunicación visual, de maneira que o universo da imaxe forma parte da nosa realidade cotiá.

Propónse unha selección que permita unha aproximación xeral ao desenvolvemento da arte occidental, desde o nacemento do clasicismo na antigüidade grecorromana ata a arte contemporánea. Neste sentido, resulta preferible centrar o estudo nas características esenciais dos períodos, estilos ou correntes máis significativos da arte occidental, así como na súa evolución, a través da análise dun número limitado de obras representativas ou nomeadamente salientables, aínda que iso obrigue a renunciar de antemán a certos/as artistas e obras de interese indiscutible.

A complexidade dos factores que interveñen na creación da obra de arte e a especificidade de cada linguaxe artística esixen utilizar un método de análise que integre distintas perspectivas, entre as que poden sinalarse, polo menos, a formal, a sociolóxica e a iconolóxica. A perspectiva formal oríentase a ver, recoñecer e valorar a materialidade das formas artísticas como unha linguaxe específica, a descubrir os seus procesos e as técnicas de creación, a función ou as funcións para as que foron creadas, así como as concepcións estéticas que manifiestan. A perspectiva sociolóxica aborda a relación entre os/as artistas e os/as clientes, as persoas destinatarias da obra, as formas de patrocinio, a consideración social do/da artista, ou a demanda e o consumo de arte.

Canto á perspectiva iconolóxica, parte da análise iconográfica para indagar no significado último que o/a autor/a da obra pretende transmitir.

O coñecemento da historia da arte consolida nos alumnos e nas alumnas certos valores e actitudes fundamentais, como a tolerancia e o respecto polos valores e as crenzas das demais persoas, a capacidade de satisfacción ante a contemplación da arte, o respecto pola creación artística, aínda que non exento de espírito crítico, e de forma moi especial a valoración do patrimonio artístico e a responsabilidade da súa conservación, xa que se trata

dun legado que se lles debe transmitir ás xeracións futuras. A materia é, xa que logo, rica en achegas ao coñecemento competencial. A competencia clave de conciencia e expresións culturais recibe un tratamento moi específico, relacionado cos contidos que son propios da historia da arte. A competencia social e cidadá desenvólvese tamén en tanto que a arte reflicte as ideoloxías, as estruturas económicas e políticas e as formas de organización social que conforman as sociedades. Ademais, as competencias lingüística, dixital e de aprender a aprender están presentes de maneira constante na súa vertente máis instrumental, e deben impregnar todo o que sexa posible o desenvolvemento curricular da materia. A competencia clave de sentido de iniciativa e espírito emprendedor debe estar moi presente nas vertentes máis actitudinais e procedementais da materia.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando os distintos ritmos e estilos de aprendizaxe e tendo en conta a atención á diversidade. Historia da Arte permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, e integrando de xeito especial as TIC.

En concreto os obxetivos son os seguintes:

- 1. Comprender e valorar os cambios na concepción da arte e as súas distintas funcións ao longo da Historia.*
- 2. Entender as obras da arte na súa globalidade, como expoñentes da creatividade humana, susceptibles de ser admiradas por si mesmas, e deser valoradas como documento testemuñal dunha época histórica, dunha sociedade e dunha cultura.*
- 3. Utilizar diferentes metodoloxías para a análise das obras da arte que fagan posible coñecerlas con rigor, expresarse nun discurso que integre a claridade do método expositivo, co adecuado uso da terminoloxía específica e desenvolvendo, á vez, a propia sensibilidade e a imaxinación.*
- 4. Recoñecer e diferenciar as manifestacións artísticas máis destacadas dos principais estilos e artistas da arte occidental, situándoas no seu contexto histórico, valorando as posibles influencias, ase como a súa pervivencia na arte posterior.*
- 5. Manexar a linguaxe artística de cada unha das artes visuais, e utilizar con precisión e rigor a terminoloxía específica.*
- 6. Recoñecer a través dos cambios iconográficos dun mesmo tema a modificación dos valores estéticos, de mentalidade e pensamento propio decada estilo artístico, do seu contexto histórico e da personalidade do artista.*

7. *Realizar actividades de documentación e investigación a partir de fontes diversas sobre determinados aspectos da Historia da Arte.*
8. *Coñecer, valorar e saborear o Patrimonio artístico, especialmente o da Comunidade Autónoma de Galicia, contribuíndo á súa conservación como fonte de riqueza e posibilitando que se transmita as futuras xeracións.*
9. *Valorar o propio entorno : cidade/vila, provincia, Autonomía, etc., na súa dimensión espacial e o seu devir histórico como obxecto da Historia da Arte*
10. *Contribuír á formación estética, á formación da capacidade de análise, relación, diferenciación, comparación, contextualización e deleite diante dunha obra da Arte, e do senso crítico, ase como capacidade para comunicala empatía ante as creacións artísticas.*
11. *Comprender e valorar os cambios na concepción da arte e as súas distintas funcións ao longo da Historia.*
12. *Entender as obras da arte na súa globalidade, como expoñentes da creatividade humana, susceptibles de ser admiradas por si mesmas, e deser valoradas como documento testemuñal dunha época histórica, dunha sociedade e dunha cultura.*
13. *Utilizar diferentes metodoloxías para a análise das obras da arte que fagan posible coñecelas con rigor, expresarse nun discurso que integre a claridade do método expositivo, co adecuado uso da terminoloxía específica e desenvolvendo, á vez, a propia sensibilidade e a imaxinación.*
14. *Recoñecer e diferencir as manifestacións artísticas máis destacadas dos principais estilos e artistas da arte occidental, situándoas no seu contexto histórico, valorando as posibles influencias, ase como a súa pervivencia na arte posterior.*
15. *Manexar a linguaxe artística de cada unha das artes visuais , e utilizar con precisión e rigor a terminoloxía específica.*
16. *Recoñecer a través dos cambios iconográficos dun mesmo tema a modificación dos valores estéticos, de mentalidade e pensamento propio decada estilo artístico, do seu contexto histórico e da personalidade do artista.*
17. *Realizar actividades de documentación e investigación a partir de fontes diversas sobre determinados aspectos da Historia da Arte.*
18. *Coñecer, valorar e saborear o Patrimonio artístico, especialmente o da Comunidade Autónoma de Galicia, contribuíndo á súa conservación como fonte de riqueza e posibilitando que se transmita as futuras xeracións.*
19. *Valorar o propio entorno : cidade/vila, provincia, Autonomía, etc., na súa dimensión espacial e o seu devir histórico como obxecto da Historia da Arte.*
20. *Contribuír á formación estética, á formación da capacidade de análise, relación,*

diferenciación, comparación, contextualización e deleite diante dunha obra da Arte, e do senso crítico, ase como capacidade para comunica-la empatía ante as creacións artísticas.

4.4.2 CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE **AVALIABLE. TEMPORALIZACIÓN. GRAO MÍNIMO DE** **CONSECUCCIÓN. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE** **AVALIACIÓN.**

A materia de Historia de España atópase dentro do Bloque de Materias Troncais do curso 2º BACHARELATO segundo a LOMCE e o Decreto 86/2015. Historia da Arte ten por obxecto de estudo a obra de arte como produto resultante da intelixencia, da creatividade e da actuación humanas, que se manifestaron de xeito diferente nas diversas sociedades e culturas ao longo do tempo.

O estudo da historia da arte débelle achegar ao alumnado os coñecementos necesarios para a análise, a interpretación e a valoración da arte a través da linguaxe das formas e do pensamento visual. A obra de arte, xunto con outras fontes de coñecemento histórico, constitúe un valioso testemuño para coñecer a mentalidade, a cultura e a evolución das sociedades: é, daquela, imprescindible estudala no seu contexto histórico, social e cultural, incidindo á vez no feito de que as obras artísticas poden perdurar a través do tempo con usos e funcións sociais diferentes en cada época. Tampouco hai que esquecer que na sociedade actual, altamente tecnificada, o ámbito das artes plásticas tradicionais se viu agrandado coa achega doutras manifestacións procedentes das novas tecnoloxías e dos medios de comunicación visual, de maneira que o universo da imaxe forma parte da nosa realidade cotiá.

Proponse unha selección que permita unha aproximación xeral ao desenvolvemento da arte occidental, desde o nacemento do clasicismo na antigüidade grecorromana ata a arte contemporánea. Neste sentido, resulta preferible centrar o estudo nas características esenciais dos períodos, estilos ou correntes máis significativos da arte occidental, así como na súa evolución, a través da análise dun número limitado de obras representativas ou nomeadamente salientables, aínda que iso obrigue a renunciar de antemán a certos/as artistas e obras de interese indiscutible.

A complexidade dos factores que interveñen na creación da obra de arte e a especificidade de cada linguaxe artística esixen utilizar un método de análise que integre distintas perspectivas, entre as que poden sinalarse, polo menos, a formal, a sociolóxica e a iconolóxica. A perspectiva formal oríentase a ver, recoñecer e valorar a materialidade das formas artísticas como unha linguaxe específica, a descubrir os seus procesos e as técnicas de creación, a función ou as funcións para as que foron creadas, así como as concepcións estéticas que manifestan. A perspectiva sociolóxica aborda a relación entre os/as artistas e a os/as clientes, as persoas destinatarias da obra, as formas de patrocinio, a consideración

social do/da artista, ou a demanda e o consumo de arte. Canto á perspectiva iconolóxica, parte da análise iconográfica para indagar no significado último que o/a autor/a da obra pretende transmitir.

O coñecemento da historia da arte consolida nos alumnos e nas alumnas certos valores e actitudes fundamentais, como a tolerancia e o respecto polos valores e as crenzas das demais persoas, a capacidade de satisfacción ante a contemplación da arte, o respecto pola creación artística, aínda que non exento de espírito crítico, e de forma moi especial a valoración do patrimonio artístico e a responsabilidade da súa conservación, xa que se trata dun legado que se lles debe transmitir ás xeracións futuras. A materia é, xa que logo, rica en achegas ao coñecemento competencial. A competencia clave de conciencia e expresións culturais recibe un tratamento moi específico, relacionado cos contidos que son propios da historia da arte. A competencia social e cidadá desenvólvese tamén en tanto que a arte reflicte as ideoloxías, as estruturas económicas e políticas e as formas de organización social que conforman as sociedades. Ademais, as competencias lingüística, dixital e de aprender a aprender están presentes de maneira constante na súa vertente máis instrumental, e deben impregnar todo o que sexa posible o desenvolvemento curricular da materia. A competencia clave de sentido de iniciativa e espírito emprendedor debe estar moi presente nas vertentes máis actitudinais e procedementais da materia.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando os distintos ritmos e estilos de aprendizaxe e tendo en conta a atención á diversidade. Historia da Arte permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, e integrando de xeito especial as TIC.

ELEMENTOS CURRICULARES: Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, competencias clave.

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
	Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica					
	TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (22 sesións: 6 sesións Grecia e 6 Sesións Roma) (Probas 1º, 2º e 3º					

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	Trimestre)					
n	B1.1. Grecia, creadora da linguaxe clásica: principais manifestacións.	B1.1. Recoñecer e aplicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doríforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo).	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B1.2. función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.	AB1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.	HAB1.2.1. Especifican os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e	B1.3. Comentario	B1.3. Clasificar, analizar	HAB1.3.1.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
m n	de obras de arte: Grecia.	e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atena Niké e teatro de Epidauro.		CAA	Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mírón), Doríforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dionisio neno (Praxíteles),	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).			
n p	B1.4. Visión do clasicismo en Roma. Arte na Hispania romana e na Gallaecia.	B1.4. Recoñecer e aplicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
			HAB1.4.7. De- scribe as carac- terísticas xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte his- tórica ou histo- riográfica.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
n	B1.5. Función so- cial da arte en Roma.	B1.5. Explicar a función social da arte romana, es- pecificando o papel des- empeñado polos/as clien- tes e artistas, e as rela- cións entre eles.	HAB1.5.1. Es- pecifica quen eran os/as prin- cipais clientes da arte romana, e a consider- ación social da arte e dos/das artistas.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						texto histórico-artístico e vocabulario)
de m n	B1.6. Comentario de obras de arte: Roma.	B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueducto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Traxano.			alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
de g m n	B1.7. Traballo de investigación sobre historia da arte.	B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidias.	50%	CCEC CCL CAA CD	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						e vocabu- lario)
			HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laoconte e os seus fillos".	50%	CSIEE CCEC CCL CAA CD	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
h n p	B1.8. Conservación do patrimonio: arte grecorromana	B1.8. Respetar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar.	HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antigo que se conservan en Galicia.	50%	CCEC CCL CAA CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						e vocabulario)
Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE (22 sesións: 2 sesións Arte Bizantina e Paleocristiá, 5 Sesións Arte Prerrománica, 6 sesións Arte Románica, 8 sesións Arte Gótica) (Probas 1º, 2º e 3º Trimestre)						
n	B2.1. Achega cristiá na arquitectura e iconografía.	B2.1. Recoñecer e aplicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.1.2. Describe a orixe, características e a función da basílica paleocristiá.	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiria" paleocristiáns, e as súas partes.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B2.2. Arte bizantina.	B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
			HAB2.2.3. De- scribe as carac- terísticas do mosaico bizan- tino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa in- fluencia na arte occidental.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
d e m n	B2.3. Comentario e de obras de arte bizan- tina	B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						texto histórico-artístico e vocabulario)
n p	B2.4. Arte prerrománica.	B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB2.4.1. Definir o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.4.2. Identificar e clasificar razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense).			e vocabulario)
n	B2.5. Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía románica.	B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrejas e dos mosteiros na arte románica.	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						pia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B2.6. Función social da arte románica.	B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles.	HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						texto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B2.7. Comentario de obras de arte románica.	B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia).	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B2.8. Achega Gótico: expresión dunha cultura urbana. A catedral a arquitectura civil. Modalidades escul-	B2.8, Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	tóricas. Pintura italiana e flamenga, orixe da pintura moderna.					e vocabulario)
			HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formas e iconográficas respecto á escultura románica.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			HAB2.8.4. Reconece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B2.9.	B2.9. Explicar a función	HAB2.9.1. Es	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
	Función so- cial da arte gótica.	social da arte gótica, espe- cificando o papel des- empeñado por clientes e artistas, e as relacións en- tre eles.	pecifica as rela- cións entre artistas e clien- tes da arte gótica, e a súa variación re- specto ao románico.		CSC CAA	Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
d e m n	B2.10. Comentario de obras de arte gótica.	B2.10. Clasificar, ana- lizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (téc- nico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB2.10.1.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB2.10.2.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims.			observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas góticas: escena de "A fuxida a Exipto", de Giotto, na Capela Scrovegni de Padua, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			"Xardín das Delicias, de Hieronymus Bosch.			
n p	B2.11. O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispano-musulmá. O Románico no Camiño de Santiago. O Gótico e a súa longa duración.	B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispano-musulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obj- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						e vocabu- lario)
			HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico.	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB2.11.4. Ex- plica a evolu- ción da arte his- panomusulmá.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéxar e específica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéxar popular e o cortesán.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n p	B2.12. Comentario de obras de arte medieval española.	B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "Adúvida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida).			creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Por-	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			tada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos).			de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e g m n	B2.13. Traballo de investigación sobre historia da arte.	B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da	50%	CCEC CCL CAA CD CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval.			creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
h n p	B2.14. Conservación do patrimonio: arte medieval.	B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.	HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago.	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.	50%	CCEC CCL CAA CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						plia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
	Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte eu- ropea no mundo moderno					
	TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE (30 sesións: 18 sesións Renacemento E 12 Sesións Bar- roco) (Probas 1º, 2º e 3º Trimestre)					
n	B3.1. Re- nacemento. Patróns artistas. Orixe desenvolve- mento nova lin- guaxe en ar- quitectura, escultura e pintura. Achegas de grandes artistas do Renace- mento ital- iano.	B3.1. Recoñecer e ex- plicar as concepcións estéticas e as carac- terísticas esenciais da arte do Renacemento, en rela- ción co seu contexto his- tórico e cultural.	HAB3.1.1. Ex- plica as carac- terísticas esen- ciais do Renace- mento italiano e a súa periodi- zación a partir de fontes histó- ricas ou histori- ográficas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB3.1.2. Es- pecifica as ca- racterísticas da arquitectura re- nacentista ital- iana e explica a	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			súa evolución, desde o Quatrocento ao manierismo.			de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quatrocento ao manierismo.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución,	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			desde o Quat- trocento ao ma- nierismo.			creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB3.1.5. Compara a pin- tura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamen- gos contempo- ráneos.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB3.1.6. Ex- plica a peculi- aridade da pin- tura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representa- tivos.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
n	B3.2. Función so- cial da arte no Renace- mento	B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles.	HAB3.2.1. Describese a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as notas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B3.3. Comentario de obras de arte: arte do Renacemento.	B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangades diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico histórico).	HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio.			texto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Re-	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			<p>nacemento italiano: "O tributo da moeda" e "Trindade", de Masaccio;</p> <p>"Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico;</p> <p>"Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca;</p> <p>"A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci;</p> <p>"A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mühlberg", de</p>			<p>de temas propios,</p> <p>creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)</p>

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés.			
n	B3.4. A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.	B3.4. Recoñecer e aplicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						texto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						e vocabulario)
de m n	B3.5. Comentario e comentar obras significativas da arte española do Renacemento.	B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras do Renacemento, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni.			creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O exopolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito".	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B3.6. Unidade e diversidade do Barroco.	B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte	HAB3.6.1. Explica as características esen-	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
	Linguaxe ar- tística do Barroco, en relación ao seu contexto histórico e cultural. servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Prin- cipais ten- dencias.		ciais do Bar- roco.			observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
			HAB3.6.2. Es- pecifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
			HAB3.6.3. Compara a ar- quitectura bar- roca coa re- nacentista.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco.	50%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.6.5. Compara a es- cultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			Bernini.			creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante.	80%	CCEC CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
			HAB3.6.8. Es- pecífica as pe- culiaridades da pintura barroca flamenga e hol- andesa.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
n	B3.7. Función so- cial da arte no Barroco.	B3.7. Explicar a función social da arte especifi- cando o papel desempe- ñado por patróns, aca- demias, clientes e artis- tas, e as relacións entre eles.	HAB3.7.1. De- scribe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						texto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B3.8. Comentario de obras de arte: arte dorado Barroco.	B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versalles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo" e "Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro".	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt.			
n	B3.9. Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinaría barroca. Achega da pintura española:	B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII.	50%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	grandes figuras do Século de Ouro.					texto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaría barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						e vocabu- lario)
			HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B3.10. Comentario de obras de arte: arte española do Barroco.	B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca,	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			de Churriguera.			
			HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro",	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla", "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo.			e vocabulario)
n	B3.11. Século	B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións	HAB3.11.1. Explica o século	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
	XVIII. Man- teimento do Barroco. Re- finamento rococó. Ne- oclasicismo e Romanti- cismo.	estéticas e as carac- terísticas esenciais da arte do século XVIII, rela- cionando cada un dos seus estilos cos seus re- spectivos contextos histó- ricos e culturais.	XVIII como época de coex- istencia de vel- los e novos esti- los artísticos nun contexto histórico de cambios profun- dos.		CAA CSC	Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB3.11.2. Compara o Bar- roco tardío e o Rococó, e es- pecifica a diferente con- cepción da vida e a arte que en- cerran.	80%	CCEC CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB3.11.3. Ex- plica as razóns do xurdimento	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura.			observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo		CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			na pintura de David.			de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaría relixiosa española en madeira	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			policromada.			creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n p	B3.12. Comentario de obras de arte: arte do século XVIII.	B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			en Madrid, de Juan de Villanueva.			
			HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat".	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

	Historia da Arte. 2º de bacharelato					
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						e vocabu- lario)
d e g m n	B3.13. Tra- ballo de in- vestigación en historia da arte.	B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de inves- tigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	HAB3.13.1. Re- aliza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos sécu- los XVI e XVII.	50%	CCEC CCL CAA CD CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
h n p	B3.14. Con- servación do patrimonio: arte moderna.	B3.14. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa im- portancia como patrimo- nio que hai que con- servar.	HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comen- tarios, das obras máis salienta- bles da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.	50%	CCEC CCL CAA CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación						
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE (10 sesións século XIX) (Probas 1º, 2º e 3º Trimestre)						
n	B4.1. A figura de Goya.	B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores.	HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios".	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						e vocabulario)
d e m n	B4.2. Comentario de obras de arte: Goya.	B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: " <i>O parasol</i> ", " <i>A familia de Carlos IV</i> ", " <i>O 2 de maio de 1808 en Madrid</i> " (" <i>A loita cos mamelucos</i> "), " <i>Os fusilamentos do 3 de maio de 1808</i> "; desastre nº 15 (" <i>E non hai remedio</i> ") da serie " <i>Os desastres da guerra</i> "; " <i>Saturno devorando un fillo</i> " e " <i>A leiteira de Bordeos</i> ".	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B4.3. Revolución Industrial e	AB4.3. Recoñecer e explicar as concepcións	HAB4.3.1. Describe as características e a	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
	o impacto dos materiais na arquitectura. Do Historicismo ao Modernismo. A Escola de Chicago. Nacemento do urbanismo moderno.	estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	evolución da arquitectura do século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.		CSC CMCCT	alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo ar-	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			quitectónico durante o Imperio de Napoleón.			(elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			Madrid na segunda metade do século XIX.			creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B4.4. Comentario de obras de arte: arquitectura do século XIX.	B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B4.5. Evolución da pintura	B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións	HAB4.5.1. Describe as carac-	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	tura: Romanticismo, Realismo, Impresionismo e Simbolismo. Os postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do século XX.	estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	terísticas do Romanticismo na pintura e distinguendo entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.			alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			cambios sociais e culturais de mediados do século XIX.			(elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n	B4.6. Función social da arte do século XIX.	B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes.	HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B4.7. Comentario de obras de arte: século XIX.	B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			liberdade gui- ando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Consta- ble; "Chuvia, vapor e veloci- dade", de Turner; "O en- terro de Or- nans", de Cour- bet; "O ánxelus", de Millet; "Almo- rzo sobre a herba", de Ma- net; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Mo- net; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e			pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Tamate"), de Gauguin.			
n	B4.8. Escultura: mantemento do clasicismo. Rodin.	B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).	50%	CCEC CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB4.8.2. Ex-	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			aplica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.			Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B4.9. Comentario e comentar obras significativas da escultura do século XIX.	B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e g m	B4.10. Traballo de investigación en historia	B4.10. Realizar e expor individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto	HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación	50%	CCEC CCL CAA CD	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
n	da arte.	medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	sobre as ex- posicións uni- versais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista ar- quitectónico.		CSIEE	observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
			HAB4.10.2. Re- aliza un traballo de investigación sobre a influen- cia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolve- mento do Im- presionismo, con referencias a obras concre- tas.	50%	CCEC CCL CAA CD CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
h n p	B4.11. Con- servación do patrimonio: arte dos século XIX.	B4.11. Respectar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa im-	HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comen- tarios, das obras	50%	CCEC CCL CAA CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
		portancia como patrimonio que hai que conservar.	máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.			de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX						
TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE (24 sesións Primeira Metade século XX: 15 sesións pintura 9 sesións escultura e arquitectura) (Probas 1º, 2º e 3º Trimestre)						
n	B5.1. OB5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas: primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB5.1.1. Definir o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)	
		HAB5.1.2. Describir a orixe e	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%)	

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			as características do Fauvismo.			Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético.	80%	CCEC CCL CAA CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e específica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul".	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta,	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí-nimo Esixi-ble	Competen-cias clave	Procedemen-tos e Instru-mentos de Avaliación
			distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo.			de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise.	80%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			do Surrealismo.			observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.			de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
n e	B5.2. Comentario de obras decativas da plástica da primeira metade do século XX.	B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangade diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerxe", de Boccioni; "O	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí.			

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			HAB5.2.2. Identifica, ana- liza e comenta as seguintes obras escultó- ricas: "O pro- feta", de Gar- gallo; "Formas únicas de con- tinuidade no es- pazo", de Boc- cioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un es- pello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Fig- ura reclinada", de Henry Moore.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
n	B5.3. Reno- vación daplicación	B5.3. Recoñecer e ex- plicar as concepcións	HAB5.3.1. Ex- plica o proceso	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
	linguaxe ar- quitectónica : o funcion- alismo do Movemento Moderno e arquitectura orgánica.	estéticas e as carac- terísticas esenciais da ar- quitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha adelas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	de configura- ción e os trazos esenciais do Movemento Moderno en ar- quitectura.			alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
			HAB5.3.2. Es- pecifica as ach- egas da ar- quitectura or- gánica ao Movemento Moderno.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artísitico e vocabu- lario)
e n	B5.4. Comentario de obras de arte: ar- quitectura da	B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras signifi- cativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un	HAB5.4.1. Identifica, ana- liza e comenta as seguintes	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	primeira metade do século XX.	método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Savoia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright.			(elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e g m n	B5.5. Traballo de investigación en Historia da Arte.	B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías.	HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españóis Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC).	50%	CCEC CCL CAA CD CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						e vocabu- lario)
d h m n p	B5.6. Con- servación do patrimonio: arte dos século XX.	B5.6. Respeitar as mani- festacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como ex- presión da profunda reno- vación da linguaxe ar- tística na que se sustentam a liberdade creativa ac- tual.	HAB5.6.1. Se- lecciona unha obra ar- quitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xusti- fica a súa elec- ción.	50%	CCEC CCL CAA CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
Bloque 6. A universalización da arte desde a se- gunda metade do século XX						
TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE (12 sesións Segunda Metade século XX) (Probas 1º, 2º e 3º Trimestre)						
n	B6.1. Pre- dominio do Movemento Moderno Estilo Inter- nacional en arquitectura.	B6.1. Recoñecer e ex- plicar as concepcións estéticas e as carac- terísticas esenciais da ar- quitectura desde a se- gunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre	HAB6.1.1. Ex- plica o papel desempeñado no proceso de universaliza- ción da arte po- los medios de comunicación	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
	A arquitectura á marxe do estilo internacional: High Tech, arquitectura Posmoderna e Deconstrución.	clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual.	de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.			creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			Moderno ou Es- tilo Internac- ional, en partic- ular a High Tech, a posmo- derna e a decon- strución.			pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)
d e m n	B6.2. Comentario de obras de arte: arquitectura desde a segunda metade do século XX. Comentario de obras de arte: arquitectura desde a segunda metade do século XX.	B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers;	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
			o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.			
n	B6.3. Artes plásticas: das vangardas posmodernidade.	B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.	HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expressionismo abstracto norteamericano.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios,

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.3.3. Ex-plica o Minimalismo.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.3.4. Ex-plica a arte cinética e a Op-Art.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación pro-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						pia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.3.5. Explica a arte conceptual.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.3.6. Explica a Arte Povera.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de con-

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
						texto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo.	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non dura-deira: Happening, Body Art e Land Art.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
						e vocabu- lario)
			HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
d e m n	B6.4. Comentario de obras decativas da arte desde a arte: a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies;	80%	CCEC CCL CAA	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obj- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
			<p>"Grito nº 7", de Antonio Saura;</p> <p>"One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André;</p> <p>"Vega 200", de Vasarely;</p> <p>"Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz;</p> <p>"Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López.</p>			

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
n	B6.5. Novos sistemas visuais: fotografía, cine e televisión, cartelismo e cómic. Combinación de linguaxes expresivas.	B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas.	HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador.	50%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
i n	B6.6. Impacto das novas tecnoloxías na difusión e na creación artística.	B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte.	HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte.	50%	CCEC CCL CMCCT CD	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mínimo Esixible	Competencias clave	Procedementos e Instrumentos de Avaliación
n	B6.7. Arte e cultura visual decotía, e distinguir os ámbitos en que se manifesta.	B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta.	HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá.	50%	CCEC CCL CSC	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
h n	B6.8. O patrimonio	B6.8. Respetar as manifestacións do patrimonio	HAB6.8.1. Explica a orixe do patrimonio	50%	CCEC CCL	Proba escrita (100%)

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
p	rimonio ar- tístico como riqueza cul- tural. A pre- ocupación pola súa con- servación. A UNESCO.	festacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade.	Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos.			Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
			HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO.	50%	CCEC CCL CAA CD CSIEE	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas propios, creación propia de contexto histórico-artístico e vocabulario)
	Bloque 7. O vocabulario artístico					
	TEMPORALIZACIÓN: 1º, 2º, 3º TRIMESTRE					

Historia da Arte. 2º de bacharelato						
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Mí- nimo Esixi- ble	Competen- cias clave	Procedemen- tos e Instru- mentos de Avaliación
e n	B7.1. Vo- cabulario ar- tístico.	B7.1. Utilizar a termi- noloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os ele- mentos e as técnicas prin- cipais.	HAB7.1.1. Uti- liza con correc- ción a termi- noloxía es- pecífica das ar- tes en ex- posicións orais e escritas.	80%	CCEC CCL	Proba escrita (100%) Traballo do alumnado e observación (elaboración de temas pro- pios, creación pro- pia de con- texto histó- rico-artístico e vocabu- lario)

VOCABULARIO ESPECÍFICO DA MATERIA (AVALIABLE: BLOQUE 7)

VOCABULARIO DE CONCEPTOS E TERMOS ARTÍSTICOS (TAMÉN SOLICITADOS NA CIUG)

- A.- 1. Ábsida 2. Altorrelevo 3. Aparello almofadado 4. Arcobotante 5. Arco apuntado 6. Arco de ferradura 7. Arco de medio punto 8. Arco de faixa 9. Arco formeiro 10. Arco peraltado 11. Arco rebaixado 12. Arquitrabe 13. Arquivolta**
- B.- 14. Baixorrelevo 15. Base 16. Bóveda de aresta 17. Bóveda de canón 18. Bóveda de cruzaría**
- C.- 19. Canon 20. Capitel composto 21. Capitel corintio 22. Capitel dórico 23. Capitel xónico 24. Ciborio 25. Claroscuro 26. Clave dun arco 27. Color complementaria 28. Columna salomónica 29. Contraforte 30. Contraposto 31. Cornixa 32. Cadro de Historia**

33. Cadro de xénero 34. Cúpula 35. Curva praxiteliana
D.- 36. Deambulatorio 37. Doela
E.- 38. Entaboamento 39. Éntase 40. Escultura de vulto redondo 41. Escultura exenta 42. Esfumado/sfumato 43. Estatua ecuestre 44. Estatua-columna 45. Estilo
F.- 46. Friso 47. Fuste
I.- 48. Iconografía. 49. Imposta
L.- 50. Liña serpentinata.
M.- 51. Ménsula 52. Métopa
N.- 53. Nártice 54. Natureza morta/bodegón
P.- 55. Parteluz 56. Perspectiva xerárquica 57. Perspectiva aérea 58. Perspectiva lineal 59. Piar 60. Pilastra 61. Plan central 62. Planta basilical 63. Planta cruz grega 64. Planta cruz latina 65. Presbiterio
R.- 66. Retrato 67. Rosetón
T.- 68. Técnica de panos mollados 69. Tímpano 70. Tribuna 71. Triforio 72. Triglifo 73. Trompa

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

1. Interese por desenvolver o gusto estético persoal e respecto pola diversidade de percepcións e de sensacións persoais ante a obra de arte.
2. Sensibilidade e preocupación por coñecer, valorar e conservar o entorno artístico local
3. Respecto e valoración crítica de concepcións estéticas e formas artísticas afastadas do gusto persoal.
4. Valoración do protagonismo do comitente no proxecto e na creación das obras e nos programas artísticos.
5. Sensibilización ante a obra de arte como manifestación da creatividade humana e como conciencia crítica da Historia.
6. Interese por coñecer e valorar as distintas realización das civilizacións históricas.
7. Interese por coñecer o Patrimonio da arte contemporánea galega.
8. Sensibilización pola conservación e respecto do Patrimonio artístico e cultural galego.
9. Actitude aberta ante as linguaxes artísticas de vangarda como resposta ante problemas estéticos.

METODOLOXÍA DIDÁCTICA - MATERIAIS -PROCEDEMENTOS ESPECÍFICOS

Metodoloxía activa e participativa.

1. Utilizaranse sempre nas clases as obras de arte obxecto de estudo e outras que axuden a comprensión do estilo artístico dunha época, autor, etc. para que o alumno poda familiarizarse e visualizar e chegar a comprensión fácil dos distintos estilos artísticos, características dun artista, etc.
2. Como os libros non recollen tódalas obras que se piden na Selectividade, o profesor facilitará material gráfico, en cada tema do curriculum.
3. Facilitaranse tamén modelos xenéricos para comentar as distintas obras de arte.
4. Practicas sobre a forma de análise dunha obra de arte con a terminoloxía adecuada.
5. Uso de determinadas páxinas de internet.
6. Esquemas, mapas conceptuais, etc.
7. Elaboración de traballos polos alumnos.
8. Calificación rápida de obras de arte, por parte dos alumnos, sinalando as características principais da obra e a súa contextualización artística.
9. Saldas a coñecer in situ do noso patrimonio artístico autonómico e estatal, se é posible.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Relacionar e ter en contas os cambios iconográficos dun determinado tema longo dos distintos estilos artísticos.
2. Ser capaz de analizar e comparar os cambios producidos na concepción da Arte e as súas funcións en distintos momentos históricos e en diversas culturas.
3. Ser capaz de relacionar as manifestacións artísticas co seu contexto histórico-cultural, valorando a diversidade de correntes e modelos estéticos que poden desenrolarse nunha mesma época e os trazos estilísticos que permiten a súa clasificación.

4. Ser capaz de analizar as obras significativas dos principais estilos e artistas da Arte, a partir de diversas metodoloxías, situándoas no seu contexto histórico-artístico e recoñecer as posibles influencias e a súa pervivencia na arte posterior.
5. Manexar con precisión e rigor a terminoloxía específica de cada unha das artes visuais.
6. Interpretar os principais códigos iconográficos da cultura visual de Occidente.
7. Observar e analizar obras da Arte do noso Patrimonio cultural no seu contexto orixinal, en museos ou exposicións, especialmente do propio entorno.
8. Identificar e localizar os trazos característicos que configuran os estilos artísticos máis representativos do mundo occidental, así como saber diferencialos e sinalar os cambios.
9. Recoñecer as obras máis representativas dos grandes mestres da Historia da Arte, distinguindo os trazos diferenciais do seu estilo e o que de innovación representa a súa obra para a Historia da Arte.
10. Realizar actividades de documentación e indagación a través de fontes de información diversas (textos, imaxes, plantas, alzados, planos, etc), sobre determinados aspectos da creación artística.

Utilizar un método de comentario que integre a valoración obxectiva da obra da arte e a creatividade persoal do alumno e expresalo con claridade e corrección formal.

CONTIDOS MÍNIMOS

1. Expresarse nunha linguaxe artística axeitada.
2. Capacidade de análise dunha obra de arte desde os aspectos formais, estilísticos, iconográficos, contextualización histórica-artística, valoración das posibles influencias e repercusións posteriores.
3. Destinguir as etapas evolutivas de cada un das principais artes. estilos ou movementos artísticos.
4. Comparar, analizar e distinguir as innovación dun mesmo tema iconográfico o longo do tempo.

5. Recoñecer a linguaxe artística de cada arte o movemento artístico o longo da Historia e as principais obras, autores e a súa contextualización e análise,segundo o elenco vixente , facilitado polo Grupo de Traballo.

6. Definir os términos artísticos do vocabulario.

SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN

-

UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref. (libro de texto, outros...).	Temporalización
UD /				

Tema / Prox	Bloque	Contido		Mes
		A Arte		
	B6.5.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Novos sistemas visuais: fotografía, cine e televisión, cartelismo e cómic. Combinación de linguaxes expresivas. 	PowerPoint e Apuntamentos	Setembro
	B6.7.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Arte e cultura visual de masas. 		
	B6.8.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O patrimonio artístico como riqueza cultural. A preocupación pola súa conservación. A UNESCO. 		
	B7.1.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vocabulario artístico. 		
		Arte clásica. Grecia		
	B1.1.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grecia, creadora da linguaxe clásica: principais manifestacións. 	PowerPoint e Apuntamentos	SETEMBRO
	B1.2.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A función social da arte en Grecia. 		
	B1.3.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comentario de obras de arte: Grecia. 		
	B1.7.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Traballo de investigación sobre historia da arte. 		
	B1.8.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conservación do patrimonio: arte grecorromana 		
		Arte clásica. Roma		
	B1.4.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Visión do clasicismo en Roma. A arte na Hispania romana e na Gallaecia. 		

UD / Tema / Prox	Bloque	Contido		Mes
		Arte prerrománica		
	B2.4.	Arte prerrománica.	PowerPoint e Apuntamentos	NOVEMBRO
	B2.14.	Conservación do patrimonio: arte medieval.		
		Arte románica		
	B2.5.	Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía románica	PowerPoint e Apuntamentos	NOVEMBRO DECEMBRO
	B2.6.	Función social da arte románica.		
	B2.7.	Comentario de obras de arte románica.		
	B2.11.	O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispanomusulmá. O Románico no Camiño de Santiago. O Gótico e a súa longa duración.		
	B2.12.	Comentario de obras de arte medieval española.		
	B2.13.	Traballo de investigación sobre historia da arte.		
	B2.14.	Conservación do patrimonio: arte medieval.		
		Arte gótica		
		Achega do Gótico: expresión dunha	PowerPoint	

	B2.8.	cultura urbana. A catedral e a arquitectura civil. Modalidades escultóricas. Pintura italiana e flamenga, orixe da pintura moderna.	e Apuntamentos	DECEMBRO
	B2.9.	▪ Función social da arte gótica.		
	B2.10.	▪ Comentario de obras de arte gótica.		
	B2.11.	▪ O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispanomusulmá. O Románico no Camiño de Santiago. O Gótico e a súa longa duración.		
	B2.13.	▪ Traballo de investigación sobre historia da arte.		
	B2.14.	▪ Conservación do patrimonio: arte medieval.		
	B3.1.	▪ Renacemento. Patróns e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura.		

2 a a v a l i		Achegas de grandes artistas do Renacemento italiano.		
		Arte renacentista		
	B3.1.	▪ Renacemento. Patróns e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura. Achegas de grandes artistas do Renacemento italiano.		
	B3.2.	▪ Función social da arte no Renacemento		
	B3.3.	▪ Comentario de obras de arte: arte do Renacemento.		

a c i ó n	B3.4.	▪ A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.	PowerPoint e Apuntament os	XANEIRO
	B3.5.	▪ Comentario de obras de arte: arte española do Renacemento.		
	B3.6.	▪ Unidade e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.		
	B3.13.	▪ Traballo de investigación en historia da arte.		
	B3.14.	▪ Conservación do patrimonio: arte moderna.		
		Arte barroca e rococó		
	B3.6.	▪ Unidade e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.		

	B3.8.	▪ Comentario de obras de arte: arte do Barroco.	PowerPoint e Apuntament	FEBREIRO
	B3.9.	▪ Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinaría barroca. Achegada da pintura española: grandes figuras do Século de Ouro.		
	B3.10.	▪ Comentario de obras de arte: arte española do Barroco.		

		e	os
B3.11.	▪	Século XVIII. Mantemento do Barroco. Refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo.	
B3.12.	▪	Comentario de obras de arte: arte do século XVIII	
B3.13.	▪	Traballo de investigación en historia da arte.	
B3.14.	▪	Conservación do patrimonio: arte moderna.	e

UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref. (libro de texto, outros...).	Temporalización
UD / Tema / Prox	Bloque	Contido		Mes
		Neoclasicismo e Romanticismo		
	B3.7.	▪ Función social da arte no Barroco.		
	B3.11.	▪ Século XVIII. Mantemento do Barroco. Refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo.		
	B3.12.	▪ Comentario de obras de arte: arte do século XVIII		

	B3.14.	Conservación do patrimonio: arte moderna.	PowerPoint e Apuntamentos	MARZO
	B4.1.	A figura de Goya.		
	B4.2.	Comentario de obras de arte: Goya.		
	B4.4.	Comentario de obras de arte:arquitectura do século XIX.		
	B4.5.	Evolución da pintura: Romanticismo, Realismo, Impresionismo e Simbolismo. Os postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do século XX.		
	B4.7.	Comentario de obras de arte: o século XIX.		
	B4.8.	Escultura: mantemento do clasicismo. Rodin.		

		Do realismo ao modernismo		
	B4.3.	A Revolución Industrial e o impacto dos novos materiais na arquitectura. Do Historicismo ao Modernismo. A Escola de Chicago. Nacemento do urbanismo moderno.	PowerPoint e Apuntamentos	MARZO
	B4.4.	Comentario de obras de arte: arquitectura do século XIX.		
	B4.5.	Evolución da pintura: Romanticismo, Realismo, Impresionismo e Simbolismo. Os postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do século XX.		

	B4.6.	Función social da arte no século XIX.		
	B4.7.	Comentario de obras de arte: o século XIX.		
	B4.8.	Escultura: mantemento do clasicismo. Rodin.		
	B4.9.	Comentario de obras de arte: século XIX		

3 a a v a l i a c i ó n	B4.10.	Traballo de investigación en historia da arte.		
	B4.11.	Conservación do patrimonio: arte do século XIX.		
		Primeiras vangardas		
	B5.1.	O fenómeno das vangardas nas artes plásticas: Fauvismo, Cubismo, Futurismo, Expresionismo, pintura abstracta, Dadaísmo e Surrealismo.	PowerPoint e Apuntamentos	ABRIL- MAIO
	B5.2.	Comentario de obras de arte: a plástica na primeira metade do século XX.		
	B5.3.	Renovación da linguaxe arquitectónica: o funcionalismo do Movemento Moderno e a arquitectura orgánica.		
	B5.4.	Comentario de obras de arte: arquitectura da primeira metade do século XX.		
B5.5.	Traballo de investigación en Historia da Arte.			
B5.6.	Conservación do patrimonio: arte do			

		século XX.		
		Segundas vangardas e últimas tendencias		
	B5.6.	Conservación do patrimonio: arte do século XX.		
	B6.1.	Predominio do Movemento Moderno ou Estilo Internacional en arquitectura. A arquitectura á marxe do estilo internacional: High Tech, arquitectura Posmoderna e Deconstrución.		

	B6.2.	Comentario de obras de arte: arquitectura desde segunda metade do século XX.	PowerPoint e Apuntamentos	2ª quincena Maio
	B6.3.	Artes plásticas: das segundas vangardas á posmodernidade.		
	B6.4.	Comentario de obras de arte: a arte desde a segunda metade do século XX.		
	B6.5.	Novos sistemas visuais: fotografía, cine e televisión, cartelismo e cómic. Combinación de linguaxes expresivas.		
	B6.6.	Impacto das novas tecnoloxías na difusión e na creación artística.		

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DA MATERIA DE HISTORIA DA ARTE DE 2ºBACH

Relacionar e ter en contas os cambios iconográficos dun determinado tema ao longo dos distintos estilos artísticos.

- Ser capaz de analizar e comparar os cambios producidos na concepción da Arte e as súas funcións en distintos momentos históricos e en diversas culturas.
- Ser capaz de relacionar as manifestacións artísticas co seu contexto histórico- cultural, valorando a diversidade de correntes e modelos estéticos que poden desenrolarse nunha mesma época e os trazos estilísticos que permiten a súa clasificación.
- Ser capaz de analizar as obras significativas dos principais estilos e artistas da Arte, a partir de diversas metodoloxías, situándoas no seu contexto histórico-artístico e recoñecer as posibles influencias e a súa pervivencia na arte posterior.
- Manexar con precisión e rigor a terminoloxía específica de cada unha das artes visuais. Interpretar os principais códigos iconográficos da cultura visual de Occidente.
- Observar e analizar obras da Arte do noso Patrimonio cultural no seu contexto orixinal, en museos ou exposicións, especialmente do propio entorno.
- Identificar e localizar os trazos característicos que configuran os estilos artísticos máis representativos do mundo occidental, así como saber diferenciarlos e sinalar os cambios.
- Recoñecer as obras máis representativas dos grandes mestres da Historia da Arte, distinguindo os trazos diferenciais do seu estilo e o que de innovación representa a súa obra para a Historia da Arte.
- Realizar actividades de documentación e indagación a través de fontes de información diversas (textos, imaxes, plantas, alzados, planos, etc), sobre determinados aspectos da creación artística.
- Utilizar un método de comentario que integre a valoración obxectiva da obra da arte e a creatividade persoal do alumno e expresalo con claridade e corrección formal.

AVALIACIÓN DUN EXAME EN HISTORIA DA ARTE 2 BACH

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Precisión respostas	Todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	Case todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	Poucas respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas non desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.
	CONTEXTOS HISTÓRICOS E ARTÍSTICOS CON DATAS, NOMES, EXEMPLOS, ELEMENTOS FEMININOS, GALEGOS E CASTELÁ	CONTEXTO HISTÓRICO E ARTÍSTICO CON DATAS E NOMES. EXEMPLOS.	CONTEXTO HISTÓRICO E ARTÍSTICO CON DATAS E NOMES.	CONTEXTOS HISTÓRICOS E ARTÍSTICOS CON FALTAS.	claridade, precisión e Concisión CONTEXTOS INCOMPLETOS

	NS.				
Presentación	Todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Case todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Poucas respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas non están presentadas con limpeza e pulcritude.
Nº de preguntas respondidas	Todas as preguntas están respondidas.	Respondeu polo menos o 90% das preguntas.	Respondeu polo menos o 70% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.
Gramática	Non hai	Case non hai	Hai dous	Hai tres	Hai máis de

a e	err	erros	erros	erros	
Ortografía (NON DESCONTA)	os gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o	gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto ten algunha	gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o	tres erros gramaticais, ortográficos

4. 5. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “PROXECTO COMPETENCIAL” 1ºESO

No Primeiro curso do Primeiro Ciclo da ESO abórdase o estudo dos medios naturais ata a Idade Antiga. Segundo a lexislación actual, e coa adaptación da LOMLOE (Lei Orgánica 3/2020, do 29 de decembro) á comunidade autónoma de Galicia (*RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico 2022/23*), e á espera de que se desenvolva o vindeiro currículo na Comunidade Autónoma de Galicia (Real decreto 217/2022, do 29 de marzo), durante este curso se desenvolverá na plataforma web da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia coa ferramenta PROENS.

4. 6 PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “PROXECTO COMPETENCIAL BILINGÜE” 3ºESO

No Terceiro curso do Segundo Ciclo da ESO abórdase o estudo dos medios naturais e das sociedades ata a Idade Moderna. Segundo a lexislación actual, e coa adaptación da LOMLOE (Lei Orgánica 3/2020, do 29 de decembro) á comunidade autónoma de Galicia (*RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico 2022/23*), e á espera de que se desenvolva o vindeiro currículo na Comunidade Autónoma de Galicia (Real decreto 217/2022, do 29 de marzo), durante este curso se desenvolverá na plataforma web da Consellería de Educación e

5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS DA MATERIA

A metodoloxía didáctica empregada para desenvolver esta materia será nomeadamente activa e participativa, favorecendo o traballo individual e cooperativo, o pensamento autónomo, crítico e rigoroso, o uso de técnicas e hábitos de investigación, a capacidade do alumnado de aprender por sí mesmo e a transferencia e a aplicación do aprendido, tal e como se establece no Decreto 86/2015 no seu Artigo 11

Prestaremos unha especial atención á adquisición e ao desenvolvemento das competencias, fomentando a correcta expresión oral e escrita así como o uso das matemáticas. As tecnoloxías da información e da comunicación por outra banda serán utilizadas como unha ferramenta necesaria para a aprendizaxe, tanto polo seu carácter imprescindible na educación como pola súa utilidade e relevancia para a vida cotiá e a inserción laboral. Neste sentido, e tal e como establece o Artigo 11 do Decreto 86/2015, adicaremos un tempo á lectura na nosa práctica docente.

Ademais, pretendemos exercitar ao alumnado nos procedementos habituais do xeógrafo e do historiador: natureza, tipoloxía e importancia das distintas clases de fontes, análise e utilización crítica das mesmas, contraste de interpretación historiográfica e utilización de información procedente dos medios de comunicación de masas para achegarse ao coñecemento da realidade xeográfica e xeopolítica actual.

A natureza específica da Xeografía e a Historia –multiplicidade de factores que interveñen nunha realidade humana, cambio permanente mais non uniforme nin no tempo nin no espazo, irrepitibilidade dos feitos- condúcenos a que nesta disciplina, en canto materia de ensinanza-aprendizaxe, debamos ter en conta as seguintes consideracións didácticas:

- A forma de acceder ao coñecemento histórico non é uniforme dentro da propia disciplina. Inflúen a parcela espacial e cronolóxica que se considere. Non nos acercamos cos mesmos medios ao coñecemento histórico máis afastado no tempo e no espazo que a unha época próxima. Polo tanto, os medios que utilizemos van variar ao longo de todo o desenvolvemento da materia.
- Traballaremos aspectos da realidade xeográfica mediante a observación directa ou indirecta insistindo na interpretación de gráficos e elaboración destes a partir de datos. Igualmente,

consideramos fundamental a elaboración de traballos de campo sobre a realidade xeográfica máis próxima e/ou patrimonio artístico da contorna.

- A motivación é un aspecto importante para acadar unha ensinanza eficaz. Para promover que sexa positiva, buscaremos que os temas de estudo conecten directamente cos intereses do alumnado. Neste sentido, o emprego de medios audiovisuais, o achegamento a problemas da súa contorna, as saídas programadas, etc, constitúen estratexias motivadoras e atractivas.
- Partindo destas consideracións, pensamos que as distintas Unidades Didácticas deben enfocarse non como un conxunto de feitos illados, senón coma un conxunto de procesos e de problemas nos que se analicen as súas causas e as súas consecuencias e as relacións existentes entre elas.
- Tanto na ensinanza da Historia como na de Xeografía, e en función dos contidos a tratar, empregaremos distintas estratexias metodolóxicas. A exposición do profesor/a será necesaria, sobre todo, ao tratar contidos conceptuais de maior complexidade porque lle permitirá ao alumnado un mellor acceso a eles. Para outros contidos, as estratexias de descubrimento ou de indagación, mediante materiais que se lle proporcionen, poden resultar máis axeitadas xa que o alumnado, ao indagar en diversas fontes, pode ser quen de construír o seu propio coñecemento en lugar de recibir a información xa elaborada.

En consecuencia, o plan de traballo dunha clase variará segundo os temas a tratar:

- Para a ensinanza de parcelas máis antigas que é difícil que o alumnado se sitúe, ou para aspectos da Historia e/ou da Xeografía que, polo seu afastamento espazo- temporal, non teñen unha repercusión recoñecible na contorna, o plan sería:
 - Presentación dos problemas por parte do profesor/a
 - Consideración conxunta profesorado-alumnado das distintas alternativas posibles de interpretación.
 - Acordo sobre a natureza e sobre as causas do proceso histórico e/ou xeográfico en cuestión.
 - Ilustración e comprobación das conclusións con exemplos concretos, sempre que sexan procesos xerais.
- Para abordar os aspectos relacionados co mundo actual e para o estudo de aspectos da historia máis próxima, a vía será partir do concreto para chegar ao abstracto e,

apoiándonos en datos da contorna próxima, inducir a curiosidade de por que é así e ir relacionando a historia local cos seus condicionantes externos para tentar acadar unha comprensión de estruturas e de procesos máis amplos, pois non se pode entender o medio no que se desenvolve o alumnado desconectado das súas referencias máis xerais.

En canto á organización das Unidades Didácticas:

- A primeira das actividades de cada unha das Unidades Didácticas actuará de ámbito motivador para o tema das mesmas. O obxectivo é que o alumnado manifeste as súas opinións, sendo consciente do que coñece e do que descoñece. Así estaremos en condicións de axustar a proposta de actividades, incorporando as conclusións desta primeira sesión. A presentación pode ser distinta en cada caso: enquisa, visualización dun fragmento dun vídeo, observación de gráficos, comparación de debuxos, pinturas, fotografías, etc.
- As actividades de desenvolvemento, das que obteremos información para a avaliación en tres niveis:
 - Traballo individual. Tanto no referente aos conceptos específicos da Unidade, como en relación á capacidade de descrición, relación e análise dos conceptos históricos e xeográficos, do nivel de expresión e comprensión dos mesmos tanto de forma oral como escrita, do coñecemento dos conceptos específicos da U.D. e tamén o t r a b a l l o n a materia. Neste apartado debemos sinalar que haberá momentos do curso, marcados polo currículo, no que o traballo se poderá realizar en grupo, no que se fai especial fincapé porque permite unha distribución de tarefas, axuda á asunción de responsabilidades persoais e enriquece a calidade das actividades, que axuda a que o alumnado comparta e xenere coñecementos e roles diferentes no transcurso do desenvolvemento das materias do departamento.
 - O funcionamento da clase. Neste caso os datos para a avaliación derivan do traballo e a observación mencionados anteriormente, proporcionándonos unha información xeral importante tanto para o profesorado como para @s titores.

Tamén, somos conscientes da importancia dos enfoques multidisciplinares e de romper os estritos marcos das “materias”, especialmente no caso do ensino dos niveis obrigatorios. Neste sentido procuraremos traballar en equipo e coordinarnos cos outros membros do equipo docente de cada grupo. Sen embargo, temos que manifestar que métodos de traballo como as metodoloxías por proxectos ou outras que precisen o uso dos recursos e o traballo conxunto coa biblioteca escolar é posible que non

poidan ser plantexados a causa dos recortes de profesorado e o práctico desmantelamento do equipo de biblioteca.

No referente ás asignaturas de 2º de Bacharaleto o tratamento metodolóxico axustarase ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando os ritmos e os estilos de aprendizaxe, e tendo en conta a atención á diversidade:

- A materia de “Historia de España” permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación.
- A materia de “Historia da Arte” Elaboración de materiais propios e ferramentas TIC.

Por último, pero non menos importante, debemos contemplar a posibilidade de que neste curso que comeza haxa que desenvolver un ensino non presencial ou semipresencial debido ás diferentes circunstancias de adaptación que precise o alumnado.

En caso de ter que volver a activar o ensino a distancia, o Departamento impartirá as clases por medios telemáticos. As actividades, tarefas, vídeos resumos e demais materiais estarán a disposición do alumnado na plataforma online a través da Aula Virtual.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAN UTILIZAR

Libros de Texto

- *“Xeografía e Historia. 1º ESO”*. GALEGO. *Construíndo Mundos Santillana* Edicións. LOMLOE. V V A A. ISBN 9788491854241 Edición 2022
- *“Xeografía e Historia. 2º ESO”*. Baía Edicións. LOMCE. Autoras: Ana Brea Pedreirae AnaRomero Masiá. ISBN 978-84-9995-198-0. Edición 2016
- *“Xeografía e Historia. 3º ESO. Operación Mundo”* GALEGO. Anaya Edicións. LOMLOE. V V A A. ISBN 9788414308929. Edición 2022
- *“Xeografía e Historia. 4º ESO”*. Baía Edicións. LOMCE. Autoras: Ana Brea Pedreirae AnaRomero Masiá. ISBN 978-84-9995-199-7 . Edición 2016
- *“Historia do Mundo Contemporáneo. Comunidade en Rede”*. 1º Bach. GALEGO. Editorial Vicens Vives. Autores: L. ÁlvarezRey, M. García Sebastián, C. Gatell Arimont & alii. ISBN: 9788468287690 . Edición 2022
- *“Historia de España”*. 2º Bach. Editorial Vicens Vives. Edición en galego. Autores: L. Álvarez Rey, M. García Sebastián, C.Gatell Arimont; J.C. Gibaja Velázquez, M.Risquer

Corbella. ISBN978-84-682-3637-7. Edición 2016

- *“Historia da Arte”, 2º Bach*, Editorial Vicens Vives. Edición en Galego. Joan-Ramon Triadó, Maribel Pendás, ISBN 9788468236384, Edición 2016

Outros recursos didácticos

- Recursos dixitais e Aula Virtual para as clases presenciais, semipresenciais ou non presenciais.
- Libros de consulta.
- Xornais dixitais. Optamos por este tipo de información pola variedade ideolóxica, algo dificilmente atopable hoxe en día na prensa convencional onde domina o pensamento único.
- Utilizarase a prensa escrita para todos aqueles sucesos (“eventos” dise hoxe seguindo a terminoloxía anglosaxona) que poidan ser relevantes para o traballo do currículo e a mellora das competencias básicas.
- Pizarra electrónica nas aulas onde existe.
- Video proxector
- Fragmentos de películas e documentais sobre aspectos que teñan relación co currículo eo traballo das competencias, xunto coa recomendación de visionado doutras que poden atopar na Biblioteca (caso de seguir a funcionar o servizo).
- Materiais do “Proxecto*terra*”.
- Ordenador. Internet. Consulta de páxinas web cuxo uso poida ser relevante, como é o caso de SIXPAC.
- Presentacións PowerPoint que sirvan para sintetizar, visualizar ou centrar aspectos relevantes do currículo ou/e da actualidade.
- Material elaborado pola profesora – apuntamentos, resumos, fichas de actividades,...-.
- En principio non estableceremos ningún libro de lectura senón que utilizaremos fragmentos de textos literarios, xornalísticos ou mesmo de banda deseñada como material complementario na aula. Iso non é óbice para que recomendemos determinadas lecturas que o alumnado pode atopar na biblioteca e que teñen relación co traballado en clase nun momento determinado (*“Outra idea de Galicia”* de Miguel Anxo Murado).

7.

**CRITERIOS SOBRE AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN
EPROMOCIÓN DO ALUMNADO**

A avaliación, con carácter formativo e orientador, será contínua e estará plenamente integrada na actividade habitual da aula, permitindo detectar as dificultades no momento no que se producen e, en consecuencia, incorporar as medidas de ampliación, enriquecemento, reforzo ou adaptación necesarias.

Decídese seguir a Orde tal cual ven explicada, e tamén se traballará conforme aos artigos e puntos de dita Orde, especialmente indicando a importancia do Capítulo III, Artigo 7 puntos 7 e 8, de maneira que se observará a realización de traballos e tarefas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría tal e como o considera o Decreto para a Educación Secundaria:

“7. Ao longo de cada curso realizaranse para cada grupo tres sesións de avaliación parciais. Así mesmo, farase o seguimento da recuperación das materias ou dos ámbitos pendentes, se for o caso. A derradeira destas tres avaliacións realizarase nas datas que se determinen na norma que estableza o calendario escolar para cada curso.”

“8. O período abranguido entre a terceira avaliación parcial e a avaliación final dedicarase a actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría. Nese sentido, para o alumnado que teña materias ou ámbitos con partes sen superar logo de realizada a terceira avaliación parcial, o equipo docente realizará un breve informe de avaliación individualizado que debe servir de base para o deseño das correspondentes actividades de recuperación. A cualificación definitiva das materias ou dos ámbitos farase efectiva na avaliación final de curso.”

O mesmo se considera para o Capítulo IV, Artigo 18, puntos 5 e 6, para o Bacharelato, especificamente no punto 6 para o 1º curso de BACH:

“5. Ao longo de cada curso realizaranse para cada grupo tres sesións de avaliación parciais. Así mesmo, farase o seguimento da recuperación das materias pendentes, se for o caso. A derradeira destas tres sesións poderá coincidir coa avaliación final do período ordinario. Haberá, así mesmo, unha sesión de avaliación logo da realización das probas extraordinarias. As avaliacións finais ordinaria e extraordinaria realizaranse nas datas que se determinen na norma que estableza o calendario escolar para cada curso.

6. No segundo curso de bacharelato, no período abranguido desde a realización da avaliación final ordinaria ata as datas de celebración das probas extraordinarias, o centro educativo organizará a impartición das clases co fin de preparar o alumnado para a realización da avaliación de acceso á universidade e das probas extraordinarias.

No primeiro curso de bacharelato, o período abranguido desde a realización da avaliación final ordinaria ata o remate do período lectivo dedicarase á preparación e á realización das probas extraordinarias, e a actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría.”

Deste xeito, en canto á Avaliación Final da ESO e de 1ºBACH, se terá en conta:

- PROBA: o exame que terá que realizar o alumnado que suspendera as avaliacións parciais e as recuperacións – na ESO- ou a Avaliación Final -en 1º de Bacharelato-.

- TRABALLO DE reforzo, ampliación, apoio (segundo a situación do alumno): o alumnado que teña aprobadas as avaliacións parciais – na ESO - ou a Avaliación Final Ordinaria -en 1º de Bacharelato-, poderá entregar o traballo programado pola profesora no período entre o segunda semana de xuño e o 22 de xuño de xuño, apoiándose no traballado na clase e tamén en recursos telemáticos como a Aula Virtual. Deste xeito se poderá aumentar na nota da Avaliación Final entre 0'5 e 1 punto, sempre e cando a profesora o considere oportuno.

Ao comezo do curso levarase a cabo unha *avaliación inicial* para determinar os coñecementos previos d@s alumn@s. Ao longo de todo o proceso efectuarase unha *avaliación formativa* que nos proporcione información sobre o proceso de ensinanza- aprendizaxe e nos permita efectuar os axustes necesarios na programación. Por último, a *avaliación sumativa* permitiranos contrastar a eficacia do proceso educativo, ver se se conseguiron os obxectivos propostos, e serviranos para tomar decisións con respecto á promoción d@ alumn@.

Como xa dixemos, utilizaremos distintos instrumentos e técnicas en función do que necesitamos avaliar en cada momento.

En consecuencia, os criterios de cualificación e de promoción son os seguintes:

1º ESO, 2ºESO, 3ºESO, 4ºESO:

- **A nota de cada avaliación**, comporase en base non só aos coñecementos da materia en sí, senón tamén ao traballo realizado na clase así como a entrega das tarefas encomendadas. Terase tamén en conta o progreso e mellora na adquisición das competencias.
- O 80% da nota final de cada unha das tres avaliacións corresponderá á nota media dos **exames** parciais .As probas consistirán nunha serie de preguntas sobre as unidades didácticas do trimestre.
- O 20% restante da nota de cada avaliación corresponderá ao **traballo do alumnado**. Farase un seguimento do traballo da alumna/o, no que se observará calidade das tarefas e as correccións indicadas pola profesora nas diversas actividades. Estas actividades se entregarán no prazo fixado (actividades e traballo formarán parte da observación do profesorado).
- Para obter unha cualificación positiva na avaliación haberá que acadar unha nota mínima de 5.

- O alumnado que non supere unha avaliación (nota inferior a 5) realizará unha **proba de recuperación** dos contidos vistos nese trimestre. A **proba de recuperación** terá lugar ao comezo do seguinte trimestre excepto na 3ª avaliación, onde se realizará a finais da mesma.
- Contémplase tamén a realización dunha *proba de recuperación final* no período da segunda semana de xuño e o 22 de xuño, comprendido entre a terceira avaliación parcial e a avaliación final.
- Durante a segunda semana de xuño e o 22 de xuño faranse actividades de recuperación encamiñadas a preparar a proba de recuperación final.
- A proba de recuperación final consistirá nunha proba escrita/oral dunha serie de preguntas semellantes ás realizadas durante o curso. Nela deberán acadar os contidos mínimos esixibles e será o único que se terá en conta para aprobar. A proba cualificarase de 0 a 10 puntos.
- A cualificación na **Avaliación Final** será o resultado da media aritmética das notas obtidas en cada avaliación. Para aprobar a materia a media debe ser igual ou superior a 5 puntos.
- Ao finalizar a Terceira Avaliación se fará a media de todas as avaliacións parciais para saber que alumnado é apto ou non apto.
- O alumnado será considerado apto, sempre e cando obteña unha nota de 5 ou máis de 5 tras facer a media aritmética das tres avaliacións parciais. O alumnado que supere a materia poderá subir entre 0,5 e 1 punto a esta nota media sempre e cando realice o traballo programado pola profesora entre a segunda semana de xuño e o 22 de xuño.
- No caso do alumnado non apto que tivo que recuperar a materia entre a segunda semana de xuño e o 22 de xuño, a nota da avaliación final calcularíase do seguinte xeito : para aquel alumnado que suspendera unha ou máis dunha avaliación, e, coa nota ou notas resultantes, se fará media coas avaliacións aprobadas se é o caso. De ter todas as avaliacións suspensas, se fará media coas notas obtidas de cada parte avaliada (unha parte do exame por cada avaliación).
- A nota da avaliación final, igual que a de cada avaliación parcial, redondearase á alza a partir do medio punto (4,5 =5; 6,5=7 pero 4,4 =4).
- Copiar nun exame por calquera procedemento será considerado grave e dito exame anulado e cualificado cun 0.

1º BACH

- A nota de cada avaliación parcial, así como a nota final comporase en base non só aos

coñecementos da materia en sí, senón tamén ao traballo realizado na clase así como a entrega das tarefas encomendadas e a observación na clase.

- O 80% da nota final de cada unha das tres avaliacións parciais corresponderá a nota media dos exames parciais. Ditos exames terán unha parte práctica e outra teórica.
- O 20% restante corresponderá ás actividades diarias de aula e aos traballos escritos que se puideran poñer nas diferentes avaliacións.
- Farase un exame de recuperación por cada unha das avaliacións suspensas.
- Ao finalizar a Terceira Avaliación, se fará unha media aritmética dos resultados das avaliacións parciais e das recuperacións. A nota máxima será de 5 ou APTO e a nota redondearase á alza a partir do mediopunto (4,5 será un 5; 6,5 será un 7 pero 4,4 será un 4). O alumnado APTO poderá reforzar, ampliar e ser apoiado de cara á Avaliación Final. O alumnado que non obtivese 5 ou máis de 5 na nota media aritmética das tres avaliacións parciais (a nota redondearase á alza a partir do mediopunto: 4,5 será un 5; 6,5 será un 7 pero 4,4 será un 4) se considerará NON APTO e deberá recuperar a materia na Avaliación Final.
- Na Avaliación Final, o alumnado APTO poderá traballar co material que lle indique a profesora e poderá **subir un punto** á nota media aritmética das tres avaliacións parciais. Este traballo o poderá realizar entre o segunda semana de xuño e o 22 de xuño.
- Na Avaliación Final o alumnado NON APTO reforzará e terá apoio para superar a materia, podendo utilizar material que a profesora lle aporte, entre a segunda semana de xuño e o 22 de xuño. Ao finalizar este periodo de preparación, o alumnado NON APTO acudirá a unha proba final para aprobar a/as avaliación/s parcial/is que o alumnado tivese suspensa/s.
- Na avaliación final se realizarán as recuperacións das avaliacións parciais suspensas, entre o segunda semana de xuño e o 22 de xuño de xuño, para aquel alumnado que suspendera unha ou máis dunha avaliacións parciais. De ter todas as avaliacións suspensas, se fará media coas notas obtidas de cada parte avaliada (unha parte do exame por cada avaliación e que o alumnado poderá traballar con actividades e material que lle poderá ofrecer a profesora entre o segunda semana de xuño e o 22 de xuño de xuño).
- A Avaliación Final consistirá nunha proba escrita/oral dunha serie de preguntas semellantes ás realizadas durante o curso. Nela deberán acadar os contidos mínimos esixibles e será o único que se terá en conta para aprobar. A proba cualificarase de 0 a 10 puntos, sendo necesario obter unha calificación mínima de 5 puntos para aprobar.
- Copiar nun exame por calquera procedemento será considerado grave e dito exame queda anulado e cualificado cun 0.

- A Avaliación Final, contemplada actualmente na lei, consistirá nunha proba escrita/oral semellante ás realizadas durante o curso (preguntas breves, definicións, práctico...) e un tema a elixir entre varias opcións. Nela deberán acadar os contidos mínimos esixibles, o único que se terá en conta para aprobar. A proba cualificarase de 0 a 10 puntos, sendo necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos para superala.
- Debido á implementación da LOMLOE, este aspecto se desenvolverá na plataforma PROENS.

2º BACH

En 2º de Bacharelato, aínda que se valoran positivamente tanto o traballo realizado como a asistencia a clase, os contidos, competencias e estándares de aprendizaxe son prioritarios á hora de obter unha determinada cualificación: en concreto o seu peso é dun 100%. Observarase o traballo e o progreso, así coma a mellora ao longo do curso académico.

A nota correspondente á Avaliación Final Ordinaria será o resultado da media aritmética das distintas notas obtidas polo alumnado nas avaliacións ao longo do curso (poderá haber 1 ou máis de 1 proba por avaliación).

No caso de "*Hª de España*" para aprobar unha avaliación será necesario que @ alumn@ obteña 4,5 puntos sobre 10 e seguiremos a valorar:

1. Os coñecementos específicos: identificación de protagonistas, ideoloxías, cambio e continuidade...
2. A comprensión e capacidade para identificar as causas, os antecedentes, as consecuencias.... E a capacidade para identificar os procesos evolutivos.
3. A capacidade de relacionar os acontecementos co seu contexto histórico (social, político, económico... segundo corresponda).
4. A claridade expositiva, coherente e con rigor conceptual. En definitiva: a madurez intelectual.
5. A corrección gramatical e ortográfica (non desconta na nota)

- A nota correspondente á avaliación final será o resultado da media de todo o curso, das tres avaliacións, valorando o traballo do alumnado. A lexislación contempla hoxe a importancia de acudir a clase no caso de suspender a materia.

- Observarase o traballo e preparación da materia por parte do alumnado. É moi importante a realización e

creación de temas, vocabulario e desenvolvemento de comentarios históricos profundos e maduros (requírese a madurez intelectual desta etapa educativa do Bacharelato). Este traballo debe seguir unha orde e corrección argumental, unha investigación rigorosa e unha adecuación histórica adecuadas á madurez do curso no que se está a traballar. Non se poderá desenvolver un traballo xeralista, subxectivo ou que só dé voltas aos asuntos sen afondar neles, ou sen poñer os exemplos destacados esixidos polo currículo e pola etapa educativa de 2ºBACH.

- Non hai exames de recuperación aínda que excepcionalmente se poderán realizar recuperacións ao comezo das avaliacións seguintes e terán o máximo de 5 ou APTO. Realizarase 1 ou máis de 1 probas por trimestre, intentando respectar o formato aportado pola CIUG para as ABAU, pero lembrando que non se prepara ao alumnado para ditas probas, se non que se lles orienta e axuda a ir cara as mesmas. A media das avaliacións supoñerá a nota final.

- A Avaliación Extraordinaria se realizará ao finalizar o tempo de preparación das ABAU Ordinarias, e consistirá nun exame onde se recollan todos os apartados do currículo traballados durante o curso, lembrando que se intentará orientar nos mesmos ao alumnado que vaia acudir ás ABAU Extraordinarias, pero non en exclusividade.

- Tanto a Avaliación Final coma a Avaliación Final extraordinaria, consistirán nunha proba escrita semellante ás realizadas durante o curso (preguntas breves, definicións, práctico... a elixir entre varias opcións). Nela deberán acadar os contidos mínimos esixibles, o único que se terá en conta para aprobar. A proba cualificarase de 0 a 10 puntos, sendo necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos para superala. Para realizala dependeremos dos calendarios ABAU.

- Seguiranse os criterios para a realización de exames que se especifican na páxina web do IES A Sardiñeira no Departamento de Xeografía e Historia (tamén descritos máis abaixo) e, de non cumprirse os mesmos, probas e traballos terán a cualificación de 0 ou non serán corrixisos.

- No caso da materia de Historia de España de 2ºBACH, tamén se terán en conta as normas e a estrutura do exame das ABAU. Debe quedar claro que non se preparará ao alumnado para as ABAU, pero si se intentará orientar e axudar para ditas probas. Deste xeito se cumprirán nos exames da materia:

"Seguirase o esquema ABAU para desenvolver o exame:

- Vocabulario (2 puntos con 8 termos e 4 a elixir que valerán 0'5 cada un), 4 Temas (3 puntos) a elixir un tema (dos 4 primeiros bloques de Historia, se propoñerán 1 ou 2 temas de cada bloque) e tres textos por cada Comentario Histórico con 5 puntos (haberá 3 posibles comentarios históricos dos séculos XIX e XX, segundo o que esteamos a traballar na clase).

- O vocabulario non deberá superar as 5 liñas e os Temas non deberán superar 1 cariña de extensión.

- 4 Temas a elixir 1. Os temas serán de cada un dos catro bloques de contidos, pero poderán aparecer dous temas dun dos bloques, de maneira que non todos os bloques se verán reflexados no exame. Os temas seleccionados serán elixidos ao azar pola profesora, sempre tendo como referencia as probas pasadas da ABAU.

- Comentarios de texto: haberá tres conxuntos de tres textos, de maneira que se presentarán tres temas distintos, a elixir un dos conxuntos de tres textos. Dependendo do momento do curso, os tres conxuntos de textos serán só do século XIX, ou do século XIX e do século XX. Os textos e os temas que trate cada conxunto de textos, serán elixidos ao azar pola profesora, sempre tendo como referencia as probas pasadas da ABAU.
- Tanto Temas como Comentarios terán a mesma estrutura: INTRODUCCIÓN, DESENVOLVEMENTO e CONCLUSIÓN. Na pregunta do Tema cada apartado valerá 1 punto. Na pregunta do Comentario de texto, Introducción e Conclusión valerán 1 punto, o Desenvolvemento terá varios apartados (Causas 0'5 pts, Desenvolvemento 0'5pts e Consecuencias 0'5 pts), e os Textos valerán 0'5 puntos cada un (se só se menciona o texto, ou se só se menciona unha frase do texto, só se contará a metade, é dicir, 0,25 pts).
- Adapatermos aos exames e á materia de Historia de España todas as instrucións, correccións, adaptacións, indicacións, informacións e novidades do GRUPO DE TRABAJO DE HISTORIA DE ESPAÑA das ABAU."

No caso de *Historia da Arte*, para aprobar a avaliación será necesario que o alumnado realice todas as probas feitas durante o curso que contarán o 100% da nota. O alumnado deberá dominar os contextos históricos, os contidos artísticos e o vocabulario necesario para a materia e para desenvolve-la. A redacción deberá ser clara, deberanse relacionar acontecementos históricos cos artísticos e se deberán introducir os aspectos necesarios nas composicións artísticas e de vocabulario de Historia da Arte. As etapas, movementos, elementos e artistas de cada época, deberán ser distinguidos e relacionados nos exercicios que se avaliarán ao longo da materia. Realizarase 1 ou máis de 1 probas por trimestre, intentando respectar o formato aportado pola CIUG para as ABAU, ao igual que as normas de asistencia e realización de exames. Debe quedar claro que non se preparará ao alumnado para as ABAU, pero si se intentará orientar e axudar para ditas probas.

- A nota correspondente á avaliación final será o resultado da media de todo o curso, das tres avaliacións, valorando o traballo do alumnado. A lexislación contempla hoxe a importancia de acudir a clase no caso de suspender a materia.
- Observarase o traballo e preparación da materia por parte do alumnado. É moi importante a realización e creación de temas, vocabulario e desenvolvemento de definicións e comentarios histórico-artísticos profundos e maduros (requírese a madurez intelectual desta etapa educativa do Bacharelato). Este traballo debe seguir unha orde e corrección argumental, unha investigación rigorosa e unha adecuación histórico-artística adecuadas á madurez do curso no que se está a traballar. Non se poderá desenvolver un traballo xeralista, subxectivo ou que só dé voltas aos asuntos sen afondar neles, ou sen poñer os exemplos destacados esixidos polo currículo e pola etapa educativa de 2oBACH.
- Non hai exames de recuperación aínda que excepcionalmente se poderán realizar recuperacións ao comezo das avaliacións seguintes e terán o máximo de 5 ou APTO. Realizarase 1 ou máis de 1 probas por trimestre, intentando respectar o formato aportado pola CIUG para as ABAU, pero lembrando que non se prepara ao alumnado para

ditas probas, se non que se lles orienta e axuda a ir cara as mesmas. A media das avaliacións supoñerá a nota final.

- A Avaliación Extraordinaria se realizará ao finalizar o tempo de preparación das ABAU Ordinarias, e consistirá nun exame onde se recollan todos os apartados do currículo traballados durante o curso, lembrando que se intentará orientar nos mesmos ao alumnado que vaia acudir ás ABAU Extraordinarias, pero non en exclusividade.

- Tanto a Avaliación Final coma a Avaliación Final Extraordinaria, consistirán nunha proba escrita semellante ás realizadas durante o curso cunha obra de arte a elixir entre varias opcións e a definición de varios termos de vocabulario artístico. Nela deberán acadar os contidos mínimos esixibles, o único que se terá en conta para aprobar. A proba cualificarase de 0 a 10 puntos, sendo necesario obter unha cualificación mínima de 5 puntos para superala. Para realizala dependeremos dos calendarios ABAU. En ambas probas, elixiranse dúas obras cos catro termos a definir correspondentes, coma no exame ABAU. E se avaliará a proba corrixido as dúas opcións ofrecidas pola profesora do seguinte xeito: Análise da lámina elixida mediante tres apartados: (4 puntos) – CLASIFICACIÓN DA OBRA: Identificación, título, autor, cronoloxía, cultura, estilo, movemento. (1 punto) – CONTEXTO HISTÓRICO-ARTÍSTICO: Encadramento no contexto histórico-artístico. (1 punto) – COMENTARIO DA OBRA: Análise e comentario da lámina. (2 puntos)-- Catro Termos artísticos: 2 puntos (0'5 cada un).

- Seguiranse os criterios para a realización de exames que se especifican na páxina web do IES A Sardiñeira no Departamento de Xeografía e Historia (tamén descritos máis abaixo) e, de non cumprirse os mesmos, probas e traballos terán a cualificación de 0 ou non serán corrixidos.

- No caso da materia de Historia da Arte de 2ºBACH, tamén se terán en conta as normas e a estrutura do exame das ABAU. Debe quedar claro que non se preparará ao alumnado para as ABAU, pero si se intentará orientar e axudar para ditas probas.

O Departamento de Xeografía e Historia do IES A Sardiñeira, indica que, tras consenso de departamento, se seguirán as seguintes normas á hora de realización de exames en 2º de Bacharelato:

“Seguiránse as seguintes normas á hora de realizar no exame. De non seguirse, penalizaráse o exame cun cómputo negativo ou, en caso de tratarse dunha falta grave, se retirará a proba e non se corrixirá:

- Os apuntamentos, texto, traballo e actividades que se deixan na Aula Virtual ou na clase serán unicamente orientativos. O alumnado debe realizar os seus propios apuntamentos de vocabulario, temas e comentarios históricos, de maneira que deberán ser ORIXINAIS (NON COPIADOS EXACTAMENTE DE APUNTAMENTOS, PÁXINAS WEB, MANUAIS.).

Unha vez realizados os apuntamentos, enviaráanse a corraxir á profesora (só ata dous días antes do exame para que dea tempo a estudar sobre o corraxido). Deste xeito, se poderá ter en conta a suma do % de nota de traballo de clase e casa, á nota total. ESTE PUNTO debe quedar CLARO, pois NON admitirá REVISIÓN a partir de agora.

- Non se terá ningún tipo de material na mesa, na cadeira ou na parrilla da mesa. Non se terán abrigos, mantas ou mochilas xunto co alumnado ou sobre a cadeira ou a mesa. DEBEREDES DEIXAR ESTE MATERIAL LONXE DAS MESAS. Non se terán folios que non entregue a profesora nin esquemas, nin chuletas, nin ningún tipo de apuntamento. Tampouco estuches. Deste xeito, só se poderá ter o imprescindible para o exames (bolígrafo, suliñadores e/ou tipex ou corrector). SE A PROFESORA DETECTASE QUE O ALUMNO OU A ALUMNA ESTÁ A COPIAR DURANTE O EXAME, DITA PROBA SE RETIRARÁ E SE CUALIFICARÁ CUN CERO. Polo tanto, evitemos o movemento de mochilas, xestos e espasmos estranos, e fagamos o exame ben sentados/as, rectos na mesa, sen retorcernos e sen ocultar o traballo que facemos. FALTA GRAVE

- Non se poderán traer aparellos electrónicos de ningún tipo, cascos, móbiles nin smartwatches. FALTA GRAVE.

- Aquelas persoas que teñan pelo longo, deberán telo recollido durante a proba.

- Non se poderán realizar preguntas durante o exame unha vez dea comezo a proba. As explicacións oportunas se farán antes de dar comezo á mesma.

- Non se poderán facer marcas persoais de ningún tipo durante o exame: cadros, suliñados, palabras enteiras en maiúsculas... Só se poderán suliñar as follas impresas do exame.

- Non se deben engadir guións, frechas ou numerais, pois o vocabulario, temas e comentarios, deben ser escritos de forma seguida e só podendo ter unha división en parágrafos. Non se deben engadir símbolos que personalicen o exame.

- O alumnado deberá manter marxes laterais, superior e inferior á hora de escribir.

- O alumnado escribirá de forma limpa e ordeada (e que non haxa marcas de aparellos móbiles na folla).

- O alumnado deberá asegurarse de que as follas en branco entregadas pola profesora estean marcadas por ela. Doutro xeito, non se corraxirá o contido do exame. FALTA GRAVE

- Non se admitirán "cambiazos" ou follas alleas ás entregadas pola profesora. De habelos dentro da proba entregada, o exame non se corraxirá. FALTA GRAVE.”

En calquera caso, e para todas as materias e cursos, a cualificación mínima para aprobar a materia é de 5 puntos.

8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E

PRÁCTICA DOCENTE

“Un enfoque metodolóxico baseado nas competencias clave e nos resultados de aprendizaxe conleva importantes cambios na concepción do proceso de ensinanza-aprendizaxe... , así como cambios nas prácticas de traballo e nos métodos de ensinanza”(Orden ECD/65/2015, de 21 de xaneiro)

Unha ferramenta de mellora da calidade de educación é realizar unha avaliación do proceso de ensino e da práctica docente, sempre que se faga dun xeito reflexivo e con capacidade de autocrítica. Consideramos que debe ser un elemento central da práctica educativa pois permite mellorar, revisar e adaptar os contidos, metodoloxía e procedementos de aprendizaxe.

Hai un sinfín de aspectos que podemos analizar e avaliar do noso proceso de ensino e da nosa práctica docente (os materiais utilizados, a planificación, as medidas de atención á diversidade, os usos que demos ás TIC...), pero para sistematizar o traballo neste curso académico imos centrarnos en dous aspectos:

- a) por unha banda, no noso traballo na aula establecendo unha serie de elementos a avaliar e uns indicadores para cada un deles.
- b) Por outra, na mellora na competencia en comunicación lingüística, tanto oral como escrita. A idea é partir do observado na avaliación inicial a principio de curso, e comparalo cos cambios experimentados (ou non) ao remate do mesmo.

Incluimos a continuación unha serie de Rúbricas que serán orientativas e adaptables, coa posibilidade de ser utilizadas para avaliar este proceso de ensino e a práctica docente:

Rúbrica para o desenvolvemento da ensinanza:

	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTAS DE MELLORA
--	-------------	------------	----------------------

D E S . E N	1. Resume as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas...		
	2. Cando introduce conceptos novos, relaciónaos, se é posible, cos xa coñecidos, intercala preguntas aclaratorias, pon exemplos...		

S I N O	3. Ten predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesorías dentro e fóra das clases.		
	4. Optimiza o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.		
	5. Utiliza axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.		
	6. Promove o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		
	7. Desenvolve os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos e alumnas.		
	8. Presenta actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
	9. Presenta actividades de grupo e individuais.		

Rúbrica para o seguimento e avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe

	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTAS DE MELLORA
	1. Realiza a avaliación inicial ao principio do curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.		
	2. Detecta os coñecementos previos de cada unidade didáctica		

<p>3. Revisa, con frecuencia, os traballos propostos na aula e fóra dela.</p>		
<p>4. Proporciona a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.</p>		
<p>5. Corrixe e explica de forma habitual os traballos e as actividades dos alumnos e das alumnas, e dá pautas para a mellora das súas aprendizaxes.</p>		
<p>6. Utiliza suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.</p>		
<p>7. Favorece os procesos de autoavaliación e coavaliación.</p>		
<p>8. Propón novas actividades que faciliten a adquisición de obxectivos cando estes non foron acadados suficientemente.</p>		
<p>9. Propón novas actividades de maior nivel cando os obxectivos foron acadados con suficiencia.</p>		
<p>10. Utiliza diferentes técnicas de avaliación en función dos contidos, do nivel dos estudantes, etc.</p>		
<p>11. Emprega diferentes medios para informar dos resultados aos estudantes e aos pais.</p>		

--	--	--	--

Rúbrica para o seguimento do Traballo na aula

Traballo na aula		1	2	3	4
1	@s alumn@s traballan do seguinte xeito nas miñas clases:				
	. De forma individual				
	. Por parellas.				
	. En grupos reducidos				
	. En grupos grandes				

2	Os exercicios que proponho son do seguinte tipo:				
	. Pechados, dirixidos, do libro, etc.				
	. Abertos, procedimentais, diversos, proxectos, etc.				
	. Facilitan o traballo cooperativo.				
3	Na metodoloxía que aplico:				
	. Uso ferramentas TIC				
	. Propoño actividades que faciliten a aprendizaxe autónoma				
	. Baséome nas explicacións teóricas e no libro.				
4	Cómo paso as horas lectivas (promedio)				
	. Consequindo silencio				
	. Impartindo teoría e explicacións				
	. Respondendo a preguntas, fomentando a participación, desenvolvendo prácticas, etc.				
	. Observando				
	. Correxindo aos alumnos e alumnas de maneira individual				

Rúbrica para a avaliación da Competencia en comunicación lingüística

Alumn						
@						
		1	2	3	4	
		Non é capaz de expresar	Expresa ideas e opinións de	Expresa ideas e opinións de	Expresa ideas e opinións de forma	

Expresión oral	axeitadamente ideas ou opinións sobre unha cuestión concreta	forma oral usando frases ben construídas sintáctica mente.	forma oral e con claridade, destaca aquilo que resulta máis importante.	clara, destacando e estruturando claramente a información e utilizando un vocabulario elaborado.	
Comprensión oral	Non comprende unha mensaxe oral sinxela, adoptando respostas insólitas ou inesperadas ante a mesma	Comprende mensaxes orais sobre temas de interese do alumnado	Comprende mensaxes orais sobre temas diversos, extraendo a idea principal	Comprende mensaxes de diferentes medios, extraendo a información máis relevante e xenerando opinións propias ao respecto	

--	--	--	--	--	--	--

Competencia en Comunicación Lingüística (CCL)	Expresión escrita	Non emprega a expresión escrita para comunicar unha situación, unha idea, ou unha opinión. Non emprega as convencións ortográficas	Expresa ideas e opinións de forma escrita, adecuándose ás convencións sintácticas	Expresa ideas e opinións de forma escrita, establecendo unha organización lóxica e empregando as convencións sintácticas e ortográficas.	Expresa ideas, opinións sobre informacións de moi diverso tipo, cunha organización clara, empregando as convencións sintácticas e ortográficas, e usando unha linguaxe elaborada.	
	Comprensión escrita	Non identifica a idea xeral dun texto sinxelo. Non adapta unha resposta	Que comprenda mensaxes escritas sinxelase estruturadas sobre situacións próximas	Que comprenda mensaxes escritas sinxelas sobre situacións da contorna	Que comprenda mensaxes escritas diversas, adaptando o modo de ler ao tipo de texto, extraendo	

		claraante un enunciad o simple.	e temáticas de interese.	próxima, identifica ndo aidea principal e a súa estrutura, adecuand o a forma de ler segundo o tipode texto	información e resumindo a mesma nunhas poucas liñas	
--	--	--	-----------------------------------	--	---	--

9. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

Os alumnos coa asignatura pendente do curso anterior serán distribuídos por cursos e asignados a cada un dos profesores do departamento que se encargarán de entregar, corrixir e calificar os traballos. As calificacións aparecerán na primeira avaliación, segunda, terceira e final (e extraordinaria se fose o caso).

Segundo a Orde do 25 de xaneiro de 2022, o alumnado con materias pendentes, tamén realizará actividades de recuperación entre o segunda semana de xuño e o 22 de xuño de xuño co fin de superar a materia, e encamiñado a superar unha proba final (ou extraordinaria segundo o caso).

Para obter un resultado positivo, o alumnado que se atope nestas circunstancias, seguirá o Plan de Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente desta programación.

10. PLAN DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DA MATERIA PENDENTE DE 1ºESO, 2ºESO, 3ºESO E 1ºBACH

Entregaráselle ao alumnado un boletín de exercicios relativos aos contidos xeográficos e históricos da asignatura por cada trimestre que serán revisados constatando o traballo do alumnado.

Tamén se acudirá a unha proba onde o alumnado demostre os coñecementos suficientes do curso pendente.

O alumnado terá a posibilidade de seguir orientacións, reforzo e apoio a través da Aula Virtual ou da Páxina Web do instituto no apartado do Departamento de Xeografía e Historia.

Debido ao cambio actual da lexislación cara a implementación da LOMLOE, os casos dos cursos de 1ºESO, 3ºESO e 1ºBACH prepararán as materias pendentes que aínda seguirán a lexislación LOMCE.

A cualificación positiva desta materia será o resultado do bo aproveitamento do alumnado a través do traballo dos boletíns e de contabilizar a nota da proba global de maio e, de ser o caso, da proba final de xuño, na ESO. No caso de ser a materia pendente de 1ºBACH, se contabilizaría a nota da proba global de abril e, de de ser o caso, da proba Extraordinaria.

Os/As alumn@s entregarán na data estipulada os seus boletíns e estes se adecuarán ás normas e mínimos esixidos: deben estar completos e correctos na súa totalidade. As preguntas destes boletíns se basearán no currículo de todo o curso que estea pendente. Os boletíns non serán avaliábles e servirán para o mellor aproveitamento do alumnado pendente.

As profesoras entregarán os boletíns ao alumnado pendente a comezo de curso.

O alumnado pendente entregará os boletíns antes das vacacións de Semana Santa. Tanto os alumnos que os entreguen como os que non, terán que acudir a un exame global da materia a celebrar no mes de maio, excepto para o alumnado con materia pendente de Historia do Mundo Contemporáneo de 1ºBACH que realizará o exame global da materia no mes de abril.

Os exames de pendentes constarán de diversas preguntas que o alumnado xa terá traballadas nos boletíns (boletíns no caso do alumnado da ESO) e que se refiren aos contidos do currículo de todo o curso, excepto no caso da materia pendente de Historia do Mundo Contemporáneo de 1ºBACH.

O alumnado que non supere o exame de maio terá un plan de reforzo e recuperación no periodo comprendido entre a 3ª avaliación e a avaliación final de xuño no caso da ESO. **O PLAN DE REFORZO E RECUPERACIÓN ESTÁ COMPENDIDO ENTRE A segunda semana de xuño e o 22 de xuño. O devandito plan consistirá en realizar actividades encamiñadas a superar unha proba final ao remate dese periodo. As actividades serán entregadas antes de dita proba para proceder á corrección.**

A cualificación mínima para superar cada proba será 5 puntos.

11. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OUCOLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS RESULTADOS

1º ESO

A avaliación inicial consiste nun cuestionario realizado o primeiro día de clase.

O cuestionario tratará sobre aspectos elementais da asignatura que previsiblemente o alumnado debería controlar ao acabar a Educación Primaria.

Na valoración dos resultados teranse en conta non só as respostas correctas, senón tamén a presentación. Se detallará na ferramenta PROENS debido ao cambio lexislativo coa LOMLOE.

2º ESO

A avaliación inicial consiste nun cuestionario realizado o primeiro día de clase.

O cuestionario tratará sobre aspectos elementais da asignatura que previsiblemente o alumnado debería controlar tras ter superado 1º da ESO.

Incluirase tamén un apartado con documentos de distinto tipo (textuais, icónicos, gráficos, estatísticos) coa finalidade de valorar o nivel de comprensión e madurez intelectual dos alumnose alumnas.

Na valoración dos resultados teranse en conta non só as respostas correctas, senón tamén a presentación.

3º ESO

A avaliación inicial consiste nun cuestionario realizado o primeiro día de clase.

O cuestionario tratará sobre aspectos elementais da asignatura que previsiblemente o alumnado debería controlar ao acabar Segundo da ESO.

Na valoración dos resultados teranse en conta non só as respostas correctas, senón tamén a presentación. Se detallará na ferramenta PROENS debido ao cambio lexislativo coa LOMLOE.

4º ESO

A avaliación inicial consiste nun cuestionario realizado o primeiro día de clase.

O cuestionario tratará sobre aspectos elementais da asignatura que previsiblemente o alumnado debería controlar ao acabar o Primeiro Ciclo da ESO.

Na valoración dos resultados teranse en conta non só as respostas correctas, senón tamén a

presentación.

1º BACHARELATO

Nos primeiros días do curso, realizaranse actividades relacionadas coa lectura e interpretación de diferentes tipos de fontes históricas que presenta o libro de texto nos primeiros temas. Estas actividades faranse tanto de maneira escrita como oral e na valoración dos resultados teranse en conta non só as respostas correctas. Se detallará na ferramenta PROENS debido ao cambio lexislativo coa LOMLOE.

En función dos resultados e das diferentes situacións tentarase facer un esforzo para atender a cada alumno ou alumna da forma máis personalizada posible, tendo en conta o nivel de coñecementos e capacidades que posúe, as súas motivacións e ritmo de aprendizaxe. Pero ademais estableceremos e deseñaremos **Medidas de reforzo** para atender dificultades de aprendizaxe, buscando reforzar a aprendizaxe daquelas destrezas que a maior parte do alumnado do seu nivel xa ten adquiridas, e que variarán en función das características do alumno ou alumna e do curso:

- o Traballo na aula en pequeno grupo que posibilita que @ profesor/a poida levar a cabo unha atención máis concreta e específica tanto daqueles alumn@s con maiores dificultades como daqueles outr@s que posúen maiores destrezas, dirixindo o traballo cara as súas motivacións máis persoais. Esta medida queda condicionada á evolución da situación sanitaria e as directrices que se reciban de parte das autoridades, que na actualidade parece subsanada.
- o ao longo do curso, puntualmente, encargaremos buscar informacións que terán que seleccionar e organizar para poder transmitila oralmente aos seus compañeir@s. Buscaranse temas que poidan ser de interés persoal e que presenten diferentes graos de complexidade, en función tamén das características persoais.
- o Recorrerase ao plantexamento de preguntas e cuestións pensadas especificamente en función das características persoais, buscando mellorar as carencias competenciais naqueles alumn@s que teñan especiais dificultades en aplicar e transferir coñecementos (que poden “saber”, pero non tanto “saber facer”). Polo mesmo, plantexaranse problemase cuestión de maior grado de complexidade para aqueles alumn@s con menos carencias neste sentido, buscando potenciar as súas capacidades.
- o Medidas organizativas de aula, buscando a colaboración e axuda entre compañeiros, método que se ten mostrado moi eficaz en numerosos casos. Neste caso tamén en función da evolución da situación sanitaria, xa subsanada, como se comentou máis arriba.

Outras medidas de reforzo educativo poden ser a diversificación dos procedementos e instrumentos de avaliación. Cando se trata de favorecer a inclusión pensamos que non debemos caer no erro de contemplar unha avaliación única. Para ter unha avaliación inclusiva podemos ter en conta os seguintes criterios:

- Adaptación das probas escritas
- Adaptación do formato: tipo de letra, tamaño, organización das preguntas, apoios visuais, uso do ordenador, explicación individualizada das preguntas ao alumnado con dificultades, supervisión e guía aos alumnos/as con dificultades...
- Adaptación nos tempos: ampliar o tempo para os alumnos con dificultades, dividir a proba en dous días
- Uso de métodos de avaliación alternativos ás probas escritas, como observación do traballo do alumno mediante portafolios, rexistros de anécdotas, diarios de clase...
- Adaptacións non significativas dos criterios de avaliación: Aplicar criterios de avaliación que contemplen diferentes graos de logro, priorizar criterios de avaliación mínimos en caso de alumnos con dificultades de aprendizaxe.

Polo mesmo, deseñaremos e utilizaremos **actividades de ampliación de coñecementos**, destinadas ao alumnado con altas capacidades intelectuais aos que é necesario proporcionarun estímulo intelectual suplementario.

Ademais, e de acordo co Departamento de Orientación, podemos decidir a conveniencia de realizar **Agrupamentos Flexibles** nalgúns materias en 1º da ESO, incluída a nosa. Con carácter xeral estes alumn@s deberán ter os mesmos obxectivos e contidos mínimos que o seu grupo de referencia, aínda que se poidan adaptar contidos do curso anterior cando sexan necesario aplicar unha metodoloxía diferente á da aula ordinaria, baseada en proxectos de traballo ou unidades didácticas con carácter práctico e funcional. Os criterios de avaliación serán os establecidos con carácter xeral para o grupo de referencia, pero podemos facer unha adaptación nos instrumentos de avaliación e nos materiais de aula.

Por último, podemos propoñer integrar a determinados alumnos ou alumnas nun **Grupo de adquisición de linguas** habida conta da súa dificultade con calqueira das dúas linguas oficiais, o que incide dun xeito relevante nunhas materias como as nosas nas que a lingua galega é unha ferramenta básica.

12. PLAN ESPECÍFICO DE REFORZO PARA O ALUMNADO QUE DEBA PERMANECER UN ANO MÁIS NO MESMO CURSO.

Segundo o Decreto do 25 de xaneiro de 2022, cando un alumno ou unha alumna permaneza un ano ou máis no mesmo curso escolar (tendo en conta a lexislación actual que indica que o alumnado só poderá repetir dúas veces como máximo entre Educación Primaria e Educación Secundaria) se lle realizará un plan específico de reforzo na materia, atendendo ás necesidades de cada un.

13. PLAN ESPECÍFICO DE REFORZO PARA AQUEL ALUMNADO QUE PRESENTE DIFICULTADES Á HORA DE SEGUIR A MATERIA, OU QUE OBTENÑAN RESULTADOS NEGATIVOS, DURANTE TODO O CURSO OU PARTE DEL

Segundo o Decreto do 25 de xaneiro de 2022, cando un alumno ou alumna presente dificultades á hora de seguir a materia durante todo o curso ou parte del, se lle realizará un plan específico de reforzo na materia, atendendo ás necesidades de cada un.

14. PLAN ESPECÍFICO DE REFORZO PARA AQUEL ALUMNADO QUE TEÑA DIFICULTADES VISUAIS OU DE MOBILIDADE

Cando un alumno ou alumna presente dificultades visuais ou de mobilidade, se lle realizará un plan específico de reforzo ou adaptación curricular individualizada, en coordinación co Departamento de Orientación, seguindo as especificacións legais e as establecidas pola orientación do centro.

A este alumnado tamén se lles prestarán todo tipo de facilidades e servizos educativos, escolares e comunitarios (axudas do concello ou da Consellería de Educación).

Tamén se traballará con este alumnado tal e como se especifica no apartado de traballo telemático (exames, traballos, dúbidas), xunto coa utilización da Aula Virtual, e se adoptarán as medidas de reforzo e de atención á diversidade indicadas nesta programación.

No caso das dificultades visuais, contaremos no centro co apoio da ONCE. Tamén se facilitarán exames e traballo de forma telemática co alumnado, se seleccionará e adaptará a materia, se integrará o sistema Braille supervisado por un profesor da ONCE. Os exames poderán adaptarse ás necesidades do alumnado (contido, materiais e duración). Tamén se adaptarán os criterios de avaliación e o resto dos apartados desta programación.

No caso das dificultades de mobilidade, se facilitará o traballo e se adaptará a materia xunto coas probas ás necesidades do alumnado (contido, materiais e duración). Tamén terán apoio da

Aula Virtual e telemático (exames, traballo, dúbidas). Tamén se adaptarán os criterios de avaliación e o resto dos apartados desta programación.

No caso do alumnado en atención domiciliaria, o profesorado traballará cos alumnos a través da aula virtual e do profesor de Atención Domiciliaria. Os criterios de avaliación serán os mesmos que os dos alumnos que están no curso de referencia. Os exames faranse en presenza do profesorado de Atención Domiciliaria, que será o encargado de que se cumpran as garantías de obxectividade e autonomía de realización das probas.

15. CALENDARIO EDUCATIVO VIXENTE

En canto ao Novo Calendario Educativo do Curso 2022/2023

A comezos de curso, realizaranse probas de Avaliación Inicial na ESO e en 1oBACH para o seguimento e o control do alumnado.

Tamén haberá reunións de seguimento para o alumnado repetidor ou que deba permanecer no mesmo curso, así coma para o alumnado con materias pendentes, do que se derivarán os correspondentes informes.

Teremos en conta as medidas correspondentes de **Reforzo e Ampliación** necesarias para ter en conta o seguimento e avaliación da programación na ESO, así coma a posibilidade de adquisición de coñecementos por parte do alumnado destas etapas, para as materias do Departamento de Xeografía e Historia, tendo en conta que a Avaliación Final está programada para o periodo comprendido entre a segunda semana de xuño e o 22 de xuño. Deste xeito, se proporcionarán o traballo e as tarefas necesarias para atender ao alumnado de cara a estas datas. Se seguirán e se adaptarán todos os aspectos que se emitan dende a Consellería de Educación a este respecto.

16. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

O Decreto 86/2015, no seu Art. 11, establece que *“os centros docentes elaborarán as súas propostas pedagoxicas para a ESO dende a consideración da atención á diversidade e do acceso de todo o alumnado á educación común..... entendendo que deste xeito se garante o desenvolvemento de tod@s @s alumn@s e mais unha atención personalizada en función das necesidades de cadaquén”*

Tamén, no Art. 27 referido ao Bacharelato, establece que: *“os centros docentes implementarán metodoloxías que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado e as súas características individuais e/ou estilos de aprendizaxe, coa fin de conseguir que todo o alumnado acadese o máximo desenvolvemento das súas capacidades”.*

Os principios básicos nos que se basea a nosa programación xiran arredor da necesidade dun traballo

persoal por parte do alumnado para a construción do coñecemento significativo, combinado coa elaboración de actividades en pequeno grupo, como unha forma de iniciación ao traballo cooperativo. Este enfoque implica ter presentes as diferentes posibilidades de aprendizaxe de cada alumno/a e, xa que logo, proporcionar diversas vías de aprendizaxe.

En función das diferentes situacións poderemos optar por establecer **Medidas de reforzo**, é dicir, medidas ordinarias de atención á diversidade que afectan á secuenciación de contidos, á forma e instrumentos de avaliación ou á organización da clase. Son accións educativas específicas, adicionais ou complementarias, no marco do traballo na aula, para atender dificultades de aprendizaxe que non precisen doutras adaptacións curriculares máis fondas. Pero tamén para atender ao alumnado con altas capacidades intelectuais aos que é necesario proporcionar un estímulo intelectual suplementario e para @s que mesmo se pode flexibilizar a promoción.

Pero ademais, existen outro tipo de situacións. De acordo co Departamento de Orientación as propostas de medidas de atención á diversidade, partindo da realidade do noso centro tras terse realizado a análise dos resultados académicos no anterior curso:

- 1º ESO. Profesorado de apoio dentro da aula. (Haberá agrupamentos flexibles ou desdobres indicados na ferramenta PROENS).
- 2º ESO. Profesorado de apoio dentro da aula.
- 3º ESO. Profesorado de apoio dentro da aula. Desenvolverase na plataforma PROENS.
- 4º ESO. Profesorado de apoio dentro da aula. En caso de ser necesario, se observará a posibilidade de realizar o reforzo educativo necesario ao alumnado que promocionou a 4ºESO dende PMAR.
- Todos os cursos da ESO: Grupo de adquisición de linguas para alumnado procedente do estranxeiro ou doutras autonomías con descoñecemento das linguas oficiais.
- Seguiranse diversas rúbricas para avaliar o tratamento da diversidade individual, das cales poderemos ter un exemplo posible nas seguintes:

RÚBRICA PARA AVALIAR O TRATAMENTO DA DIVERSIDADE INDIVIDUAL

TRATAMENTO DA DIVERSIDADE INDIVIDUAL	MEDIDAS PARA A DIVERSIDADE	GRAO DE CONSECUCIÓN
--------------------------------------	----------------------------	---------------------

DIVERSIDADE NACOMPREENS.	Non ten ningunha dificultade para entender os contidos	Seleccionar contidos con grao maior de dificultade	
	Entende os contidos pero, en ocasións, resúltanlle difíciles	Seleccionar os contidos significativos de acordo á súa realidade	
	Ten dificultades para entender os contidos que se presentan	Seleccionar os contidos mínimos e expoñelos simplificando a linguaxe e a información gráfica	
DIVERSIDADE DE CAPACIDADES	Non ten dificultades (alumn@s de altas capacidades)	Potenciar estas a través de actividades que lles permitan poñer en xogo as súas capacidades	
	Ten pequenas dificultades	Propoñer tarefas nas que a dificultades sexa progresiva de acordo ás capacidades que se vaian adquirindo.	
	Ten dificultades	Seleccionar aquelas tarefas de acordo ás capacidades d@ alumnad@, que permitan acadar os contidos mínimos esixidos.	

	Mostra un grande interese e motivación	Seguir potenciando esta motivación e interese.	
	O seu interese e motivación non destacan	Fomentar o interese e a motivación con actividades e tarefas variadas	

	Non ten interese nin motivación	Fomentar o interese e a motivación con actividades e tarefas máis procedementais e próximas á súa realidade	
DIVERSIDADE NA RESOLUCIÓN DE PROBLEMAS	Encontra solucións aos problemas que se presentan en todas as situacións	Seguir fomentando esta capacidade	
	Encontra solucións aos problemas que se presentan en algunhas situacións	Propoñer problemas cada vez con maior grao de dificultade	

	Ten dificultades para resolver problemas nas situacións que se presentan	Propoñer problemas de acordo ás súas capacidades para ir desenvolvéndoas.	
	Exprésase de forma oral e escrita con claridade e corrección	Propoñer tarefas que sigan perfeccionando a expresión oral e escrita	

	Ten algunha dificultade para expresarse de forma oral e escrita	Propoñer algunhas tarefas e debates nos que @ alumnad@ teña que utilizar expresión oral e escrita coa fin de melloralas.	
--	---	--	--

COMUNICACIÓN DIVERSIDADE	Ten dificultades para expresarse de forma oral e escrita	Propoñer actividades co nivel necesario para que o alumnado adquira as ferramentas necesarias que lle permitan mellorar.	
-----------------------------	--	--	--

RÚBRICA PARA AVALIAR O TRATAMENTO DA DIVERSIDADE NO GRUPO		
TRATAMENTO DA DIVERSIDADE NO GRUPO	MEDIDAS PARA A DIVERSIDADE	GRAO DE CONSECUCIÓ N
COMUNICACIÓN	A comunicación profesor-grupo non presenta grandes dificultades	Non se necesitan medidas
	A comunicación profesor-grupo ten algunhas dificultades	Propoñer estratexias para mellorar a comunicación
	A comunicación profesor-grupo ten grandes dificultades	Descubrir a causa das dificultades e propoñer medidas que as minimicen
MOTIVACIÓN	O grupo está motivado e ten grande interese	Non se necesitan medidas

	Parte do alumnado está desmotivado e ten pouco interese	Propoñer estratexias que melloren o interese e a motivación desda parte do alumnado.
	O grupo non ten interese e está pouco motivado.	Descubrir a causa da desmotivación e propoñer medidas que as minimicen
	O grupo ten boa actitude e sempre está disposto a realizar tarefas.	Non se necesitan medidas
	Parte do alumnado ten boa	Propoñer

	actitudee colabora.	actividades de grupo nas que asuma responsabilidades o alumnado menos	
--	---------------------	---	--

		motivado	
	O grupo ten mala actitude e non colabora nas tarefas.	Descubrir as causas do problema e adoptar medidas, estratexias, etc, para minimizar esas actitudes	

17. CONCRECIÓN DOS CONTIDOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA

Tal e como aparece recollido no Decreto 86/2015, de 29 de xuño, *“a aprendizaxe baseada en competencias caracterízase pola súa transversalidade, o seu dinamismo e o seu carácter integral. O proceso de ensino e aprendizaxe competencial débese abordar dende todas as materias de coñecemento e por parte das diversas instancias que conforman a comunidade educativa, tanto nos ámbitos formais como nos non formais e informais..”*

O propio Decreto, no Título Preliminar (Art. 4) establece aqueles elementos transversais que se deben traballar en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunha delas: a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional.

Tamén establece que *“a programación docente debe abranguer a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico”*.

Con respecto á aprendizaxe competencial xa indicamos como as materias impartidas polo noso departamento contribúen ao seu desenvolvemento. Neste aspecto, o noso departamento acordou levar a cabo actividades de distinto tipo, de acordo cos diferentes niveis educativos:

1. Potenciar a lectura en voz alta, buscando mellorar a entonación como indicador

do nivel de comprensión do lido.

2. Potenciar as exposicións orais como forma tanto de favorecer o dominio da lingua oral como de potenciar a seguridade persoal e o dominio escénico.
3. Utilizar distintos tipos de textos (literarios, xornalísticos, publicitarios, gráficos...)
4. Utilizar a biblioteca escolar e participar naquelas actividades que esta desenvolva e organice, como a “Semana Cultural” tal e como vimos facendo dende hai anos. Por desgraza, é posible que este curso académico non podamos contar xa con este servizo por mor dos recortes de persoal.
5. Introducir aos alumn@s en portais educativos e páxinas web diversas que conteñan recursos didácticos cos que poder traballar autonomamente, ou como complemento do realizado na aula.
6. Acostumbrar ao alumnado a utilizar presentacións PowerPoint nas súas exposicións orais.
7. Motivar ao alumnado á utilización de servizo de aloxamento (“dropbox”, “icloud”) para a realización de traballos grupais e cooperativos.

Con respecto aos valores que se deben fomentar dende todas as materias, gustaríanos facer dúas matizacións que cremos importante:

- a) A incidencia que ten o sistema educativo nos valores sociais é, hoxe por hoxe, irrelevante. E, curiosamente, ante calquera problema social sempre se remite á *“necesidade de incluír a loita contra, de favorecer o desenvolvemento de..... no sistema educativo”*, cando o sistema educativo nada ten que facer ante o poder dos mass media. Por moito que, como profesores, insistamos en que o correcto é dicir “diputado”, se o propio presidente do goberno utiliza “diputao”, é evidente que temos a batalla perdida. Polo mesmo, por moito que defendamos a igualdade home-muller, se nos medios constantemente se están a vender e potenciar as imaxes de “belinas”, pouco temos que facer.
- b) En segundo lugar, o decreto fala de traballar a prevención da *“violencia terrorista, do racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico”*. É evidente que o traballo deste elemento transversal é algo específico da nosa disciplina, pero conviría facer dúas observacións:
 - b.a.dentro da violencia terrorista incluiremos tamén o terrorismo de estado, hoxe en día moi vixente no mundo e que tamén forma parte da nosa historia.
 - b.b.No referente ao Holocausto xudeu, é necesario incluír tamén o “Holocausto” doutras etnias (xitanos, armenios...) e ideoloxías que, por non contar con medios económicos

nin cinematográficos, son moito menos coñecidos pero non por ilo menos importantes ou graves.

Dito isto, o Departamento de Xeografía e Historia, tal e como corresponde a unha educación integral, tratará os temas considerados transversais. A modo indicativo, sinalaremos algúns dos aspectos que habitualmente forman parte do currículo:

- Educación para a paz, integrados os seus contidos nas unidades que fan referencia a conflitos bélicos e a institucións e organizacións que traballan a favor da paz.
- Educación moral e cívica, contidos que fan referencia ao estudo das constitucións e ao papel da cidadanía, incluíndo a adquisición de hábitos de conduta na aula.
- Valoración e respecto polo patrimonio cultural e artístico, a materia contén en todos os cursos temas relacionados coas manifestacións artísticas. A mellor maneira de aprender a valorar é coñecer as obras de arte e os seus creadores, por iso, os temas de arte non son tratados de forma marxinal na nosa práctica docente
- Educación medioambiental, presente nos temas de Xeografía que fan referencia a temas medioambientais, degradación do medio físico, sobreexplotación dos recursos, contaminación, etc e nos de Historia relativos aos procesos de industrialización e os seus efectos.
- Educación para a igualdade de oportunidades entre os dous sexos, as diferentes condicións de vida das mulleres son estudadas nas sociedades “antigas” e contemporáneas, tendo en conta a discriminación política, social, económica e cultural. Tamén en diferentes temas de Xeografía, especificamente en Demografía.
- Educación para a saúde, nos temas relativos a Demografía (tamén útiles para a educación sexual), industrialización, contaminación e problemas medioambientais, etc.
- Educación para o consumo, tratada nos temas de Xeografía relacionados coa agricultura, pesca, industria, a cidade, as desigualdades Norte/Sur; e en Historia nos relativos á formación e desenvolvemento da sociedade de consumo, cambios tecnolóxicos, financiamento dos edificios e obras de arte, en xeral.
- Educación vial, aplicable en Xeografía urbana (coñece a túa cidade).

Pero ademais, o noso Departamento ven colaborando co Plan de Convivencia contribuindo, dentro da aula, a fomentar o respecto e a tolerancia en todos os ámbitos.

Pola nosa experiencia nos últimos anos podemos dicir que no noso centro (e, polo tanto nas nosas aulas) aínda que existen alumn@s de múltiples nacionalidades, non existen problemas de discriminación racial nin de orixe (aínda que sí nos temos atopado con algunha manifestación de rexeitamento do inmigrante, pero como unha actitude individual e moi minoritaria). Sen embargo si que temos atopado problemas en relación coa orientación sexual (e que afecta sobre todo aos rapaces) e tamén un

incremento de comportamentos machistas (que afecta primordialmente ás rapazas):

- Para contrarrestar o primeiro dos aspectos, temos elaborados materiais sobre a sexualidade aolongo da historia, que busca romper preconceptos e esquemas, e aos que recorremos alí e cando se plantexe o problema e contemos coa aprobación d@ alumn@ obxecto de discriminación. En calqueira caso a mellor forma de loitar contra este tipo de discriminacións é favorecer, no traballo diario na aula, o respecto ás persoas e o valor das diferenza, algo especialmente complicado nas idades da adolescencia en que domina o “*espíritu de tribu*” en todos os ámbitos: música, vestimenta, gustos, opinións..... e que, ademais, choca cun mundo globalizado e cada vez máis uniforme. De aí que, no futuro, a discriminación non será por culpa da orientación sexual (progresivamente e dun xeito moi rápido é algo que se está a admitir na sociedade), senón como consecuencia da “diferencia”, daquilo que se considera “raro”.
- En canto á discriminación de xénero, a nosa experiencia indícanos que plantexar actividades concretas e especificamente deseñadas en prol da igualdade, resulta mesmo contraproducente e, dende logo, sen apenas efecto sobre todo se é unha profesora a que as leva a cabo. Polo mesmo, a igualdade home-muller e o respecto entre ambos son elementos que temos en conta á hora de enfocar as diferentes unidades didácticas, atravesando os proxectos curriculares das diferentes materias. Iso non é óbice para que puntualmente colaborem nalgún Plan no que participe o centro, tal e como sucedeu co Proxecto “*Donasde sí*”.

18. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POLO DEPARTAMENTO.

Ao longo do curso o profesorado deste Departamento leva a cabo distintas actividades complementarias e extraescolares co alumnado dos distintos cursos, variables en función das posibilidades e ofertas que se presenten:

- realización, de forma individual ou en grupo, de traballos (progresivamente de maior complexidade) sobre algún aspecto do currículo, utilizando diversas fontes (prensa, bibliografía, páxinas web...), seleccionando a información máis relevante, integrándoa nun esquema ou guión, e comunicando os resultados da “investigación” de forma intelixible oral ou escrita. Os temas poden ser de moi variado tipo: un pazo, un mosteiro galego, un personaxe histórico relevante, unha obra de arte, etc.
- Saídas ou visitas que a profesora considere de interese para mellorar as competencias do currículo. Estas saídas poden ser visitar o Castro de Elviña, o Museo Arqueolóxico, o Museo de Belas Artes, a casa-museo de Casares Quiroga, a cidade histórica, o barrio, o xardín do propio instituto... ou ben acudir a a algunha exposición ou conferencia que se realice na

cidade. O currículo das materias, nomeadamente da ESO, influirá na organización e deseño das saídas. Das visitas que se programaron o curso pasado só se puido realizar unha, porque coincidiu con diferentes etapas do confinamento. Por esta razón, e dadas as especiais características deste curso, coa situación sanitaria que acabamos de pasar, en precario e a de un futuro inmediato cheo de incertezas, decidimos non programar actividades e ir vendo como se presenta o curso e actuar en consecuencia.

- Participación naquelas actividades organizadas pola Biblioteca do centro (conferencias, exposicións...) que se realizan dentro do horario lectivo e colaboración con outros departamentos en actividades tanto complementarias como extraescolares, sempre que as condicións sanitarias o permitan, como xa parece na actualidade.

19. MECANISMO DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA

Como todos os anos, unha vez temos realizado a Avaliación Inicial nos distintos cursos, o Departamento toma medidas en función dos resultados obtidos, tanto no referente á propia programación didáctica como deseñando estratexias para mellorar os niveis competenciais. Máis este curso, tendo en conta como se desenvolveu o derradeiro trimestre do curso anterior. Como xase dixo máis arriba, as profesoras son coñecedoras do alumnado por ter continuidade con el e esuplirán deficiencias conceptuais e competenciais a medida que se vaia desenvolvendo o currículo. Ao finalizar cada trimestre, na última reunión do Departamento, é sempre un dos temas da orde do día para comprobar o grao de cumprimento dos currículos, os problemas plantexados, e os resultados académicos acadados na primeira avaliación.

A finais de curso recollerase na memoria do curso o nivel de cumprimento do programado e os resultados obtidos.

Neste curso académico ímonos centrar na análise das novidades metodolóxicas, introducidas xa no curso pasado por mor da crise sanitaria, o seu funcionamento, os seus resultados, como combinar os medios telemáticos co ensino presencial.

20. PAUTAS QUE DE XEITO XERAL ADOPTA O DEPARTAMENTO ANTE UNHA POSIBLE ENSINANZA SEMIPRESENCIAL OU NON PRESENCIAL

- Para os alumnos/as, que se teñan que confinar ou que vivan circunstancias xustificadas especiais que lles impidan acudir a clase, e no poidan realizar os exámes nas datas sinaladas, estes faránse, preferentemente, con posterioridade. Se o confinamento do alumnado se produce mentres seguen as clases presenciais ordinarias, poderanse facer exames online, preferentemente através da Aula Virtual e de programas de visualización en tempo real, coma CISCO WEBEX.
- Cando algún alumno/a, teñase que confinar ou non teña posibilidade xustificada de acudir a clase, seguirá a través da aula virtual a materia e exercicios correspondentes.
- Se as autoridades sanitarias decretasen o confinamento, ou houbera outras circunstancias xustificadas persoais do alumnado, e non fose posible **impartir as clases** de modo presencial, estas impartiríanse a través de CISCO WEBEX, Aula Virtual e tamén co apoio do correo electrónico.
- Se as autoridades sanitarias indicasen o confinamento, ou outras necesidades do alumnado, fose posible realizar **os exames** de xeito presencial ou non presencial, o Departamento de Xeografía e Historia acomodaría o sistema de avaliación as instrucións que determinen as autoridades educativas ou ás circunstancias xustificadas persoais do alumnado que non poda acudir a clase.
- Se as autoridades sanitarias decretasen o confinamento, ou as circunstancias xustificadas do alumnado lle impedisen acudir a clase, o Departamento de Xeografía e Historia adaptaría os **instrumentos para obter a cualificación** en cada avaliación, seguindo instrucións que determinen as autoridades educativas, e tendo en conta o momento cronolóxico en que esto sucedese.

21. PLAN LECTOR

O Departamento de Xeografía e Historia fará lecturas dos libros de texto, e, ocasionalmente doutros textos, para reforzar e ampliar a materia, así coma para traballar os diferentes contidos da mesma. Dende o departamento se fomentará a lectura en todo caso e dende calquer aspecto a traballar. Tamén se participará en todos aqueles acontecementos do centro no que este aspecto sexa traballado.

22. PLAN TIC

O Departamento de Xeografía e Historia traballará coa Aula Virtual e co correo do centro, así coma con todos os materiais electrónicos e relacionados con internet, ademáis de todo tipo de programas e material TIC, que a Xunta de Galicia teña a disposición da Consellería de Educación para o profesorado e o alumnado. Tamén se farán buscas, traballos, e actividades na clase e na casa dos elementos traballados en todos os grupos ao longo do curso. Dirariamente se utilizarán na clase: proxector e ordenador, recursos electrónicos, videos e audios na

clase para o fomento doas TICs na docencia.

A Coruña, a 8 de setembro de 2022

ASDO.:

Dona Silvia Collazo García

Dona Mª José Blanco de la Fuente

Dona Adela C. Figueroa Paz

ANEXOS

**CURRICULUM LOMCE DA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA DOS CURSOS
1ºESO E 3ºESO e, DA MATERIA DE HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO DE
1ºBACH (ACLARACIÓN PARA ALUMNADO PENDENTE)**

A)PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. PRIMEIRO CURSO ESO

OBXECTIVOS

Con respecto aos obxectivos xerais da Educación Secundaria, a materia de Xeografía e Historia do 1º curso do 1º ciclo debe contribuír a desenvolver no alumnado, dun modo específico e prioritario, as capacidades que lle permitan:

b. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal

e. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega, textos emensaxes complexas.

En menor medida, en función dos contidos a tratar, tamén os seguintes:

a. Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades, entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

a.c. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que dupoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

a.d. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

- l. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias edas outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.*
- n. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizandodiversos medios de expresión e representación.*
- ñ. Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico deGaliza, participar na súa conversación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto caraao exercicio deste dereito.*

3.4.3. CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE. TEMPORALIZACIÓN. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

No Primeiro curso do Primeiro Ciclo da ESO abórdase o estudo dos medios naturais e das sociedades ata a Idade antiga. Os once temas deste primeiro curso divídense en dúas partes: os seis primeiros temas desenvolven o medio natural e a relación do home con aquel; os cinco seguintes expoñen a evolución da sociedade humana dende a prehistoria á idade antiga inclusive. Nos seguintes cadros concrétanse as relacións dos estándares de aprendizaxe cos outros elementos do currículo, así como a súa temporalización.

1oESO: Xeografía e Historia

Introdución

Trátase dunha materia troncal que sigue o currículo establecido pola LOMCE e o Decreto 86/2015. O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu achéganos datos sobre o pasado e permítenos anticipar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora, e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias chave é moi salientable. Deste xeito, poderíamos dicir que a través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan como propias (as competencias sociais e cívicas, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía, e a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, en Xeografía); a competencia de conciencia e expresións culturais teñen unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A importancia que a materia ten para o desenvolvemento da competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor evidénciase na dimensión conceptual desa competencia posta en relación con coñecementos de xeografía e historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedemental dela.

O desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística e dixital, e de aprender a aprender, impregnan todo o currículo de Xeografía e Historia, pois presentan unha dimensión instrumental que nos obriga a telas presentes ao longo dos catro cursos de ESO.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques titulados "O medio físico" e "O espazo humano", e en cuarto curso céntrase na globalización.

A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos de ESO.

Na secuencia dos tres primeiros cursos de ESO tivéronse en especial consideración dous factores: por unha banda procurouse unha repartición o máis equilibrada posible entre a Xeografía e a Historia nos tres cursos e, por outra, intentouse secuenciar do xeral ao particular, traballando nos primeiros cursos con contidos máis globalizados e incrementando o nivel de complexidade á medida que se avanza na etapa. Dese xeito, procúrase ir da identificación e da localización dos primeiros cursos en xeografía cara a realización de tarefas máis elaboradas no remate da etapa. A Historia recibe un tratamento semellante, pois os contidos cos que o alumnado traballará nos primeiros cursos presentan un enfoque máis xeral, que abrangue o devir humano ata o século XVIII e deixa o derradeiro curso da etapa para o estudo da historia contemporánea. En todo caso, a evolución histórica dos dereitos da muller ata a actualidade debe formar parte do desenvolvemento curricular a aplicar na aula.

Deberase ter en conta o traballo de todos os elementos transversais do currículo cando cumpra. Neste sentido, merecen unha mención especial a educación cívica, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, e o traballo con tecnoloxías da información e da comunicación. A materia de Xeografía e Historia é un vehículo adecuado para animar ao emprendemento. Ademais, o desenvolvemento sustentable e o medio, os riscos de explotación e o abuso e maltrato son ineludibles.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Xeografía e Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe

por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do/da docente como orientador/a, promotor/a e facilitador/a do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
b e f g	B1.1. A Terra: a Terra no Sistema Solar.	B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota.	XHB1.1.1. Interpreta como influéncios os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	CAA CMCCT CD
			XHB1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.	CAA CMCCT CD
b e f g	B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.	B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas	XHB1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.	CAA CMCCT CD
b e f g	B1.3. Proxeccións e sistemas de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos.	B1.3. Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de satélite e os seus usos principais.	XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.	CAA CMCCT CD
b e f g	B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.	B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	CAA CMCCT CD
			XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de	CAA CMCCT CD

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			coordenadas xeográficas.	
b e f g h	B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta.	B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais, os grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas características.	XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	CAA CMCCT CD
b e f g h	B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.	B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.	XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais. XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	CAA CMCCT CD CCL CAA CMCCT CD CCL
b e f g h m	B1.7. Medio natural europeo: principais trazos.	B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo.	XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo.	CAA CMCCT CD CCL CAA
b e f g	B1.8. Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.	B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental.	XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.	CAA CMCCT CD

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
b e f h m	B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.	B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.	XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.	CAA CMCCT CD CCL
			XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	CAA CMCCT CD
b e f m	B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos.	B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.	XHB1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.	CAA CMCCT CD
b e f g h m	B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.	B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.	B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	CAA CMCCT CD CCL
Bloque 3. A Historia				
g l ñ	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou influéneles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	CSC CCEC
g l ñ	B3.2. Fontes históricas.	B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	CSC CAA
			XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos	CSC CAA

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			materiais ou textuais.	
			XHB3.2.3. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.	CSC CAA
l ñ	B3.3. Cambio e continuidade.	B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	CSC CMCCT
f l ñ	B3.4. Tempo histórico.	B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	CSC CMCCT
h l ñ	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	CSC CCL
f l	B3.6. Evolución das especies e a hominización.	B3.6. Entender o proceso de hominización.	XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	CSC CMCCT
f l	B3.7. Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.	B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas.	XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga.	CSC CMCCT

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
f g l	B3.8. Prehistoria e Idade Antiga: visión global.	B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.	XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	CSC CMCCT CAA
c g h l n ñ	B3.9.1. Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores. B3.9.2. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.9.3. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.	B3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a historia e describe as características básicas da vida en cada un. XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.	CSC CCL CAA CSC CAA
l n	B3.10. Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura.	B3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos.	XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".	CSC CCEC

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a c d g h l	B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	B3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.	XHB3.11.1. Describe formas de organización socioeconómica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.	CSC CAA CCL
g h l	B3.12. Idade Antiga: invención da escritura.	B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura.	XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	CSC CAA
f g h l	B3.13. Idade Antiga: historia de Exipto.	B3.13. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto.	XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.	CSC CMCCT CAA
			XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.	CSC CCL
g h l	B3.14. Idade Antiga: relixión exipcia.	B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia.	XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	CSC CCEC CCL
			XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.	CSC CCEC CAA
g h l	B3.15. Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.	B3.15. Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia.	XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.	CSC CCEC CAA
a c	B3.16. Mundo	B3.16. Coñecer os trazos principais	XHB3.16.1. Identifica	CSC CAA

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d g h l	clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión.	das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.	fica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos	
			XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	CSC CCL CAA
g l	B3.17. Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das polis gregas.	B3.17. Entender a transcendencia do concepto de colonización.	XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.	CSC CAA
a c d g l	B3.18. Mundo clásico. Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo.	B3.18. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico.	XHB3.18.1. Elabora un mapa do imperio de Alexandre.	CSC CAA
			XHB3.8.2. Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.	CSC CAA
f g h l n	B3.19. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	B3.19. Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.	XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	CSC CCEC CCL
			XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	CSC CCEC CMCCT CAA CCL

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a c d g l	B3.20. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	B3.20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.	XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.	CSC CAA
			XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	CSC CAA
g l n ñ	B3.21. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	B3.21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos.	XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	CSC CCEC CAA
g l n ñ	B3.22. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.	B3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.	XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflecten os cambios administrativos en época romana.	CSC CAA
			XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	CSC CCEC CAA
			XHB3.22.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	CSC CCEC

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN.

1. Identificar e localizar os trazos físicos máis destacados (relevo, clima, vexetación)

- que configuran os grandes medios naturais do mundo, Europa, España e Galiza.
2. Analizar algúns exemplos representativos das paisaxes naturais e das transformadas pola actividade humana
 3. Identificar e localizar/situar nun mapa mudo os principais estados do mundo.
 4. Ordenar e representar graficamente algún aspecto significativo da vida humana ao longo de diferentes etapas históricas: sociedades prehistóricas, sociedades urbanas, sociedades clásicas.
 5. Diferenciar unha sociedade paleolítica e unha neolítica
 6. Localizar nun mapa a ubicación das civilizacións urbanas antigas.
 7. Ser quen de indicar algúns dos elementos básicos das sociedades antigas clásicas.
 8. Ser capaz de definir conceptos elementais.
 9. Identificar e ser capaz de indicar algunha característica da arte dos períodos prehistórico, antigo e clásico.

1. CONTIDOS SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN. MINIMOS

1º TRIMESTRE

Mapas físicos e políticos de Europa, España e Galicia.

Bloque 1. *O medio físico* (contidos entre)

A Terra: a Terra no Sistema Solar- Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.

2º TRIMESTRE

Mapas físicos e políticos de África e Asia.

Bloque 1. *O medio físico* (contidos entre)

Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo- Medio natural: áreas e problemas ambientais.

Bloque 3. *A Historia* (contidos só da Prehistoria, comprendidos entre)

Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia- Prehistoria galega: megalitos e petroglifos.

3º TRIMESTRE

Mapas Físicos e Políticos de América e Oceanía

Bloque 3. *A Historia* (Contidos da Idade Antiga ata Mundo Clásico: Grecia e Roma).

Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.- Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.

1º TRIMESTRE

Mapas físicos e políticos de Europa, España e Galicia

Bloque 1. O medio físico

A Terra: a Terra no Sistema Solar.

- Definición de universo.
- Identificación da forma do noso planeta.
- Identificación e localización do Ecuador e dos hemisferios.
- Os movementos da Terra: duración e características.

Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.

- Os mapas: lectura. Tipos de mapas xeográficos.
- A escala e a proxección: que son, para que serven.

Proxeccións e sistemas de coordenadas.

Localización. Latitude e lonxitude

- Identificación e localización do Ecuador, meridiano de Greenwich e hemisferios.
- Definición, identificación e localización de paralelos e meridianos.
- Definición, comprensión e localización cartográfica da lonxitude e latitude.

Trazos principais do relevo do mundo.

- Localización cartográfica dos principais accidentes topográficos.
- Planisferios físicos (Europa. Galicia e España).

Medio físico de Europa, Galicia e España: relevo e hidrografía.

- Localización e enumeración e dos continentes, océanos, illas,....
- Traballo cos mapas físicos e políticos de Europa, España e Galicia.

2º TRIMESTRE (mínimos)

Mapa físico e político de África e Asia

Clima: elementos e factores. Diversidade climática no mundo.

- Definición de tempo, clima e atmosfera.
- Principais factores que explican as diferencias de temperatura da Terra.

Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.

- Localización básica nun mapa dos diferentes tipos de clima europeos.
- Localización básica nun mapa dos diferentes tipos de clima da Península Ibérica e Galicia.

Medio natural: áreas e problemas ambientais.

2º TRIMESTRE (mínimos de Historia)

Bloque 3. A Historia (só Prehistoria)

- A Prehistoria no eixo cronolóxico: interpretación de eixos cronolóxicos sinxelos.
- Fontes históricas da Prehistoria.

- Cambio e continuidade na Prehistoria.
- Tempo histórico na Prehistoria.
- Vocabulario histórico e artístico da Prehistoria .

Prehistoria:

- Evolución das especies e a hominización: Definición e rasgos fundamentais do proceso de hominización.
- Paleolítico: etapas; características das formas de vida.
- Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social.
- Características básicas da Idade dos Metais
- Prehistoria galega: megalitos e petróglifos
- Restos materiais e artísticos: manifestacións de Galicia e P.I.

3º TRIMESTRE (mínimos)

Mapas Físicos e Políticos de América e Oceanía

Periodización da Idade Antiga: a Idade Antiga no eixo cronolóxico

Idade Antiga:

- Primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Visión xeral.
- Invención da escritura: importancia
- Relixión exipcia.
- Arte en Mesopotamia e Exipto.

Mundo Grego:

- As polis gregas: Aportacións políticas: definicións de Polis e democracia.
- A Polis e a democracia ateniense: a figura de Pericles.
- Expansión comercial e política das polis gregas: Localización no mapa.
- Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo: Localización no mapa do Imperio.
- Grecia e o helenismo: cultura.

Roma.

- Localización espazo-temporal do mundo romano ao longo da súa historia (monarquía, república e Imperio).
- Definición de Monarquía, república e Imperio.
- A romanización.
- A sociedade romana: patricios-plebeos, libres-escravos.
- A economía: comercio, agricultura,...
- As cidades.

- Cristianismo: Orixe, expansión e importancia.
- Crise do Imperio.
- Arte romana.

Roma na Península Ibérica:

- Pobos prerromanos: Localización espazo-temporal xeral.
- Hispania romana e Gallaecia: proceso de romanización: localización espazo-temporal e pegadas na actualidade.

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación utilizados serán:

- *A observación sistemática d@ alumn@.* Permítenos seguir o ritmo da clase en canto á adquisición dos contidos conceptuais e, sobre todo, avaliar aspectos como o interese pola materia, hábitos de traballo, esforzo, curiosidade, colaboración co grupo ou as actitudes sociais tan relevantes como a convivencia, a tolerancia, a solidariedade, respecto polas intervencións e opinións d@s compañeir@s e a participación crítica.

As probas, que teñen o mesmo carácter que as actividades de desenvolvemento das U.D. e polo tanto adoptarán formulacións semellantes, reflectirán unicamente os contidos traballados. Así que calquera das actividades que se presentan é susceptible de ser, ao mesmo tempo, actividades de aprendizaxe e de avaliación.

En calquera caso, as probas incluírán preguntas de distinto tipo (localización, ordenamento cronolóxico, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema, preguntas breves que permitan comprobar o grado de comprensión acadado, relacións, análise e interpretación de datos, gráficos, esquemas ou imaxes, comentarios de texto, preguntas tipo test, diferenciación causas/consecuencias...) . Valoraranse os contidos, pero tamén o modo de expoñelos, o vocabulario utilizado, a capacidade de organización, a redacción e a corrección ortográfica.

- *Os traballos de clase e os traballos voluntarios.* Tanto de grupo como de tipo individual, permiten un seguimento do nivel de organización que van acadando @s alumn@s: busca de fontes, organización dun guión, planificación dos pasos a seguir, corrección do emprego de información gráfica ou estatística, etc. Alternaranse os traballos escritos coa exposición oral e uso de formatos

dixitais.

O caderno de clase. Proporcionáanos información acerca do cumprimento das tarefas e a súa corrección. Pero tamén acerca da súa organización e seguimento da materia e do acontecido na aula. Valorarase especialmente nos dous primeiros cursos da ESO.

Saídas escolares. Valorarase o seu aproveitamento e actitude nas mesmas.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE EN 1º ESO.

Os indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino aparecen nas táboas que aparecen a continuación. Divídense en **ESCASO, BÁSICO, SATISFACTORIO, MOI AVANZADO, e EXCELENTE**, e teñen en conta a avaliación dun exáme, a resolución de exercicios de clase e a realización de traballos escritos por parte do alumnado. Para avaliar a práctica docente teremos en conta a planificación, a motivación do alumnado, o desenvolvemento da materia, e o seguimento da avaliación.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO EN 1º ESO

AVALIACIÓN DUN EXAME EN 1º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Precisión nas respostas	Todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión	Case todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	Poucas respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas non desenvolve o tema con

					claridade, precisión e concisión
Presentación	Todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Case todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas están presentadas con limpeza e pulcritude	Poucas respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas non están presentadas con
					limpeza e pulcritude.
Nº de preguntas respondidas	Todas as preguntas están respondidas.	Respondeu polo menos o 90% das preguntas.	Respondeu polo menos o 70% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.	Respondeu menos do 50% das preguntas.
Gramática e ortografía	Non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	Case non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	Hai dous erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto ten algunha dificultade para	Hai tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto enténdese con dificultade	Hai máis de tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación

			entenderse.		ón,e o texto non se entende.
--	--	--	-------------	--	---------------------------------------

RESOLUCIÓN INDIVIDUAL DE EJERCICIOS EN 1º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSIC O	ESCAS O
Nº exercici os resultos	Realiza o 90 % dos exercicios que se propoñen.	Realiza entre o 90 e o 80% dos exercicios que se propoñen	Realiza entre o 80 e o 70% dos exercicios que se propoñen	Desenvolve o procedement o, detállao, non o organiza e obtén o resultado	Realiza menos do 60% dos exercic ios que se

				correcto.	propoñ en.
	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSIC O	ESCAS O
Procedem entoe resultado s	Desenvolv e o procedeme nto,	Desenvolve o procedemento, detállao,	Desenvolve o procedemento, detállao,	Desenvolve o procedemento e obtén	Non desenvo lve

dos exercici os resultos	detállao, preséntao organizadame nte eobtén o resultado correcto	preséntao pouco organizado e obtén o resultado correcto.	non o organiza e obtén o resultado correcto.	o resultado correcto.	o procede- mento e non obtén o resultad o correcto.
---	---	---	---	--------------------------	--

REDACCIÓN E PRESENTACIÓN DE TRABALLOS ESCRITOS EN 1º ESO

	EXCELE NTE	MOI AVANZADO	SATISFACTOR IO	BÁSI CO	ESCA SO
Redacción	O traballo está ben estruturado e cumpre na súa totalidade coa estrutura de in- trodución, de- senvolveme nto e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 80% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de intro- dución, desenvolvemento e conclusión	O traballo está ben estruturado nun 50% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de intro- dución, desenvolvementoe conclusión.	O traballo está ben estruturado nun 50% pero non cum-pre coa estrutura deintrodución, desen- volvemento e con- clusión	O traballo non está es- tructurad o eten introdu- ción,dese n- volveme nto e conclusi ón
Ortografía	O texto non presenta erros ortográficos os (puntuaci	O texto ten menos de 3 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten entre 4 e 6 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gra- mática).	O texto ten entre 6 e10 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática)	O texto ten máis de 10 erros ortográficos.

	ón, acentuació				
--	-------------------	--	--	--	--

	n e gramática)				
Extensión	O exercicio escrito adáptase á extensión esixida (2, 3 ou 4 páxinas).	O exercicio escrito presenta media páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta unha páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta dúas páxinas máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta máis de dúas páxinas da extensión esixida.
Contido	Trátase o contido que se pediu.	Nalgúns parágrafos non se trata nada do contido que se pediu.	Un 60% do texto non ten relación co contido que se pediu.	Algúns parágrafos fan alusión ao tema pedido.	Só se menciona o tema pedido, pero non se trata

Argumentación de ideas	Presenta ideas ben argumentadas e sen erros	Presenta ideas ben argumentadas pero con algún erro.	Presenta ideas que argumenta con debilidade.	Presenta ideas sen argumentar.	Non presenta ideas eas que presenta non están argumentadas .
	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO

Presentación e limpeza	O traballo está presentado con pulcritude e limpeza	O traballo está presentado con pulcritude pero ten un risco	O traballo está presentado con pulcritude pero ten dous ou tres riscos	O traballo ten dobreces e máis detres riscos.	O traballo está presentado con un gran número de dobreces e riscos.
-------------------------------	---	---	--	---	---

Caderno do alumno/a. Os alumnos realizarán nel as actividades correspondentes ao traballo programado para cada un dos temas a desenvolver na aula e as tarefas encargadas para completar na casa. Tamén anotarán conclusións, resúmenes, esquemas e notas dos contidos impartidos polo profesor. Na ESO terán a mesma consideración as actividades realizadas no seu ordenador polos alumnos e enviadas ao profesorado para a súa corrección. Valorarase o caderno dacordo coa seguinte rúbrica (TENDO EN CONTA QUE O CADERNO É UN ELEMENTO MÁIS A TER EN CONSIDERACIÓN NO 20% DA NOTA QUE AVALÍA ELEMENTOS DIFERENTES AOS EXAMES):

Actividades do caderno	Ten feitos todos os exercicios con contidos de ampliación. (5 puntos)	Ten feitos todos os exercicios. (4 puntos)	Faltan exercicios. (2 puntos)	Non ten exercicios. (0 puntos)
Corrección de exercicios	Ten todos os exercicios corrixidos. (3 puntos)	Ten algún exercicio sen corrixir. (2 puntos)	Ten máis da metade dos exercicios sen corrixir. (1 punto)	Non ten ningún exercicio corrixido. (0 puntos)
Presentación	Excelente (2 puntos)	Boa (1,5 puntos)	Regular (1 punto)	Mala (0 puntos)

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE EN 1ºESO

PLANIFICACIÓN		
Indicadores	Valoración	Propostas de mellora
A materia está programada tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos nas leis educativas.		
A materia está adaptada ao tempo dispoñible para o seu desenvolvemento.		

Os contidos están secuenciados tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes.		
As actividades e estratexias están programadas en función dos estándares de aprendizaxe.		
As clases están planificadas de modo flexible, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.		
Os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación están establecidos de maneira que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.		
O profesorado está coordinado con outros		

departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia.		
--	--	--

**MOTIVACIÓN DO
ALUMNADO**

Proporciónase un plan de traballo aoprincipio de cada unidade.		
Considéranse situacións que introduzan a unidade (lecturas,debates, diálogos...).		
As aprendizaxes relaciónanse con aplicacións reais ou coa súa funcionalidade.		
Infórmase sobre os progresos conseguidos e as dificultades encontradas.		
Relaciónanse os contidos e as actividades cos intereses do		
alumnado.		
Estimúlase a participación activa dosestudantes en clase.		
Promóvese a reflexión dos temas tratados.		
DESENVOLVEMENTO DO ENSINO		

Resúmense as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas...		
Introdúcense conceptos novos, relaciónaos, se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos...		
Hai predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesorías dentro e fóra das clases.		
Optimízase o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.		
Utilízase axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.		

	DESENVOLVEMENTO DO ENSINO	
Promóvese o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		

Desenvólvense os contidos dunha forma ordenada e comprensible paraos alumnos e as alumnas.		
Formúlense actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
Formúlense actividades grupais e individuais.		
	SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO EN SINANZA- APRENDIZAXE	
Realízase a avaliación inicial ao principio de curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.		

Detéctanse os coñecementos previos de cada unidade didáctica.		
Revísase, con frecuencia, os traballos propostos na aula e fóra dela.		

Proporciónase a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		
Corríxese e explícase de forma habitual os traballos e as actividades dos alumnos e as alumnas, e dánse pautas para a mellora das súas aprendizaxes.		
Utilízanse suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.		
Favorécense os procesos de autoavaliación e coavaliación.		

B) PROGRAMACIÓN “XEOGRAFÍA E HISTORIA”. TERCEIRO CURSO ESO

OBXECTIVOS

Con respecto aos obxectivos xerais da Educación Secundaria, a materia de Xeografía e Historia do 3º curso do 1º Ciclo debe contribuir a desenvolver no alumnado, dun modo específico e prioritario, as capacidades que lle permitan:

- b. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal*
- m. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos*

coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

- n. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.*
- g. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.*
- h. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega, textos e mensaxes complexas.*

En menor medida, en función dos contidos a tratar, tamén os seguintes:

- a. Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades, entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.*
- c. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que dupoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.*
- d. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.*
- l. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.*
- n. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.*
- ñ. Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galiza, participar na súa conversación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.*

CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE. TEMPO- RALIZACIÓN. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN. PROCEDEMENTOS E INSTRU- MENTOS DE AVALIACIÓN.

3oESO: Xeografía e Historia

Introdución

Trátase dunha materia troncal dentro do currículo LOMCE e do Decreto 86/2015. O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu achéganos datos sobre o pasado e permítenos anticipar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora, e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias chave é moi salientable. Deste xeito, poderíamos dicir que a través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan como propias (as competencias sociais e cívicas, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía, e a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, en Xeografía); a competencia de conciencia e expresións culturais ten unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A importancia que a materia ten para o desenvolvemento da competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor evidénciase na dimensión conceptual desa competencia posta en relación con coñecementos de xeografía e historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedemental dela.

O desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística e dixital, e de aprender a aprender, impregnan todo o currículo de Xeografía e Historia, pois presentan unha dimensión instrumental que nos obriga a telas presentes ao longo dos catro cursos de ESO.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques titulados "O medio físico" e "O espazo humano", e en cuarto curso céntrase na globalización.

A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos de ESO.

Na secuencia dos tres primeiros cursos de ESO tivéronse en especial consideración dous factores: por unha banda procurouse unha repartición o máis equilibrada posible entre a Xeografía e a Historia nos tres cursos e, por outra, intentouse secuenciar do xeral ao particular, traballando nos primeiros cursos con contidos máis globalizados e incrementando o nivel de complexidade á medida que se avanza na etapa. Dese xeito, procúrase ir da identificación e da localización dos primeiros cursos en xeografía cara a realización de tarefas máis elaboradas no remate da etapa. A Historia recibe un tratamento semellante, pois os contidos cos que o alumnado traballará nos primeiros cursos presentan un enfoque máis xeral, que abrangue o devir humano ata o século XVIII e deixa o derradeiro curso da etapa para o estudo da historia contemporánea. En todo caso, a evolución histórica dos dereitos da muller ata a actualidade debe formar parte do desenvolvemento curricular a aplicar na aula.

Deberase ter en conta o traballo de todos os elementos transversais do currículo cando cumpra. Neste sentido, merecen unha mención especial a educación cívica, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, e o traballo con tecnoloxías da información e da comunicación. A materia de Xeografía e Historia é un vehículo adecuado para animar ao emprendemento. Ademais, o desenvolvemento sustentable e o medio, os riscos de explotación e o abuso e maltrato son ineludibles.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Xeografía e Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do/da docente como orientador/a, promotor/a e facilitador/a do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
b e f g h	B1.1. Localización. Latitude e lonxitude	B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite	XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	CAA CMCCT CCL CD
			XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	CAA CMCCT CD
			XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos	CAA CMCCT CCL CD
Bloque 2. O espazo humano				
a b e f g l h	B2.1. Organización política e territorial de España.	B2.1. Coñecer a organización administrativa e territorial de España.	XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	CCL CMCCT CD CAA CSC

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
b e c f g h	B2.2. Sectores de actividade económica.	B2.2. Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario, e extraer conclusións.	XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	CCL CMCCT CD CAA CSC
b c e f g h	B2.3. Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.	B2.3. Recoñecer as actividades económicas que se realizan en Europa nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas.	XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos.	CCL CMCCT CAA CSC
b e f g h	B2.4. Sistemas económicos do mundo.	B2.4. Coñecer as características de diversos tipos de sistemas económicos	XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	CCL CSIEE CCL CAA CSC
b c e f g h l m ñ	B2.5. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.	B2.5. Entender a idea de desenvolvemento sustentable e as súas implicacións.	XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	CCL CMCCT CD CAA CSC
b e f g h	B2.6. Recursos naturais e actividades agrarias.	B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial.	XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.	CAA CD CMCCT
			XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais	CAA CSIEE

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			zonas produtoras de minerais no mundo.	CD CMCCT
			XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.	CD CAA CSIEE CMCCT
			XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	CCL CAA CSIEE CMCCT
b c e f g h m	B2.7. Pesca: tipos e problemática.	B2.7. Explica e localiza os tipos de pesca e os seus problemas.	XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	CCL CMCCT CD CAA CSC CSIEE
b e f g h	B2.8. Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.	B2.8. Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo.	XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	CCL CAA CSIEE
b e f g h	B2.9. Actividades terciarias: transporte.	B2.9. Analizar o impacto dos medios de transporte no seu contorno.	XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.	CD CAA CSC CSIEE

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
b e f g h	B2.10. Actividades terciarias: comercio.	B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais.	XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	CAA CD CCL CMCCT CSIEE
			XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade.	CAA CCL CSC CSIEE
			XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	CAA CCL CSC CSIEE
b e f g h	B2.11. Turismo.	B2.11. Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica.	XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos	CAA CCL CCEC CSIEE CD
			XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	CAA CCL CCEC CSIEE CD
b c e f g h m	B2.12. Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa.	B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos.	XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	CAA CCL CSC CSIEE CD
			XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala	CAA CCL CSIEE CD

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obx- ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			os organismos que agrupan as zonas comerciais.	
			XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.	CAA CMCCT CSIEE CD CCL
b c d e f g h	B2.13. Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema.	B2.13. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos.	XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	CAA CSC CSIEE CCL
			XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.	CCL CAA CSC CSIEE
Bloque 3. A historia				
f l ñ	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia	B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado	CSC CAA CCEC
h l ñ	B3.2. Fontes históricas.	B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	CSC CAA
			XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos	CSC CAA

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			materiais ou textuais.	
l ñ	B3.3. Cambio e continuidade.	B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	CSC CMCCT
			XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	CSC CMCCT
f l ñ	B3.4. Tempo histórico.	B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía)	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	CSC CMCCT
h l ñ	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	CSC CCL
g l	B3.6. Idade Moderna: concepto e datación.	B3.6. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa.	XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	CSC CAA
f g h l n	B3.7. Renacemento e Humanismo: alcance posterior.	B3.7. Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores.	XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	CSC CEEC CAA CCL

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
l n ñ	B3.8. Arte renacentista e barroca.	B3.8. Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e en América.	XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	CSC CCEC CMCCT CCL
g l h n ñ	B3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	B3.9. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos.	XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	CSC CCEC CAA CCL
a c d g l	B3.10. Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.	B3.10. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas.	XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	CSC CAA
a c d g l	B3.11. Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.	B3.11. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna.	XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	CSC CAA
f g h l m	B3.12. Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias.	XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	CSC CMCCT CAA CCL
			XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.	CSC

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obx-ectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	CSC CAA CCL
g l	B3.13. Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma e guerras de relixión; loita pola hegemonía e guerra dos Trinta Anos.	B3.13. Coñecer trazos das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa.	XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	CSC CAA

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN

1. Ser quen de ordenar e representar graficamente en eixes cronolóxicos algúns feitos e/ou personaxes especialmente relevantes da historia moderna. Sincronía e Diacronía
2. Ser capaz de identificar e describir algúns aspectos significativos da realidade socioeconómica, política e ideolóxica das sociedades modernas.
3. Ser quen de establecer algunhas diferenzas e semellanzas entre aspectos especialmente relevantes (protestantismo / catolicismo; absolutismo / parlamentarismo...)
4. Ser capaz de distinguir entre causas e consecuencias, e indicar algunhas causas e consecuencias de feitos especialmente significativos (causas da decadencia hispana no XVII, consecuencias do descubrimento de América)
5. Ser capaz de transmitir algunha información sobre o papel de Galiza dentro da monarquía hispánica.
6. Ser quen de identificar e indicar algunha característica da arte dos períodos renacentista e barroco.

7. Ser quen de distinguir os grandes espazos xeopolíticos mundias. Especialmente no referente a Países desenvolvidos e Países menos desenvolvidos.
8. Coñecer, indicando algunha característica, os principais organismos de decisión económica mundial.
9. Diferenciar claramente unha Ditadura dun sistema político Democrático, e as súas consecuencias para o cidadáns..
10. Ser quen de enumerar as principais institucións da UE, describindo a grandes rasgos o seu funcionamento
11. Entender, nas súas liñas básicas, a estrutura autonómica do Estado Español.
12. Ser capaz de distinguir os distintos sectores produtivos, e de explicar os cambios evolutivos nos mesmos a través do tempo, e o por que da terciarización actual.
13. Diferenciar as paisaxes agrarias españolas e ser quen de indicar algunhas das súas características fundamentais.
14. Saber localizar nun mapa os grandes bancos pesqueiros mundiais e de valorar o papel da pesca sustentable
15. Coñecer os principais tipos de recursos naturais e a súa distribución no mundo, valorando a necesidade de explotalos racionalmente.
16. Ser quen de indicar algunhas características do funcionamento dunha multinacional.
17. Coñecer as diferenzas entre as comunidades autónomas españolas, aportando algúns elementos explicativos.
18. Utilizar con propiedade conceptos básicos, xeográficos e históricos, especialmente significativos e relevantes.
19. Interpretar correctamente e utilizar con propiedade elementos estatísticos básicos: taxas e índices
20. Entender e transmitir información básica aportada por mapas de diferente tipo (económico, político, histórico)
21. Ser capaz de extraer información de gráficas, diagramas táboas e cadros estatísticos sinxelos que recollan aspectos básicos do currículo
22. Elaborar esquemas e mapas conceptuais pouco complexos, organizando datos dados sobre diferentes aspectos do currículo.
23. Ser quen de buscar pequenas informacións sobre temas xeográficos e/ou históricos, e transmitilas oralmente ao grupo, mantendo unha corrección formal básica.
24. Traballar e debater en grupo, respectando as opinións diferente ás súas.
25. Entregar en prazo aqueles traballos e actividades esixidos ao longo do

curso. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS DE 3º ESO

Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referencia Libro texto	Temporalización		Probass avaliación
	Tem a / U.D.	Bloq ue	Co nti do		Mes	Sesi óns	
1ª Avaliación		B1	BLOQUE 1: O MEDIO FÍSICO				
	1	B1.1	Localización: latitude e lonxitude		Sete m.		
		B2.1	Organización política e territorial de España.				
	2	B2.2	Sectores de actividade económica.		Out / No v		x
		B2.3	Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.				
		B2.4	Sistemas económicos do mundo.				
		B2.5	Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.				
	3	B2.6	Recursos naturais e actividades agrarias.		No v / De c		x
		B2.7	Pesca: tipos e problemática.				
		B2.8	Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.				
		B2.9	Actividades terciarias: transporte.				
		B2.10	Actividades terciarias: comercio				

Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS	Referencia Libro texto / Unid. Did.	Temporalización	Probass avaliación
------------	---------------------	---	-----------------	-----------------------

	Tem a /	Bloq ue	Contido		Mes	Sesi óns	
2ªAvali ac	U.D.	B2	ESPAZO HUMANO				
	4	B2.1	Turismo				
		1.			Xan/		
		B2.1	Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema				x
	5	B3	BLOQUE 3. A HISTORIA		Feb		
		B3.1	Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.				
		B3.2	Fontes históricas.				
		B3.3	Cambio e continuidade.				
	6	B3.4	Tempo histórico		Mar zo		x
		B3.5	Vocabulario histórico e artístico				

Avaliac ión	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referen cia Libro texto	Temporaliza ción		Prob as avaliac ión
	Tem a /	Bloq ue	Contido		Mes	Sesi óns	
3ªAvali	U.D.	B3	BLOQUE 3. A HISTORIA				
	7	B3.6	Idade Moderna: concepto e datación		Abri l		x
		B3.7	Renacemento e Humanismo: alcance posterior.				
		B3.8	Arte renacentista e barroca.				

ac	8	B3.9	Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.		Mai o		
		B3.10	Estado moderno: Monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.				
	9	B3.11	Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.		Xuñ o		x

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

Os indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino aparecen nas táboas que aparecen a continuación. Divídense en **ESCASO, BÁSICO, SATISFACTORIO, MOI AVANZADO, e EXCELENTE**, e teñen en conta a avaliación dun exáme, a resolución de exercicios de clase e a realización de traballos escritos por parte do alumnado. Para avaliar a práctica docente teremos en conta a planificación, a motivación do alumnado, o desenvolvemento da materia, e o seguimento da avaliación.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO

AVALIACIÓN DUN EXAME EN 3º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Precisión nas respostas	Todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión	Case todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	Poucas respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas non desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión

Presentación	Todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Case todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Poucas respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas non están presentadas con limpeza e pulcritude.
Nº de preguntas respondidas	Todas as preguntas están respondidas.	Respondeu polo menos o 90% das preguntas.	Respondeu polo menos o 70% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.	Respondeu polo menos do 50% das preguntas.
					as.
Gramática e ortografía	Non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	Case non hai erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	Hai dous erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto ten algunha dificultade para entenderse.	Hai tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto enténdese con dificultade.	Hai máis de tres erros gramaticais, ortográficos ou de puntuación, e o texto non se entende.
RESOLUCIÓN INDIVIDUAL DE EJERCICIOS EN 3º ESO					

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Nº exercicios resultos	Realiza o 90 % dos exercicios que se propoñen.	Realiza entre o 90 e o 80% dos exercicios que se propoñen	Realiza entre o 80 e o 70% dos exercicios que se propoñen	Desenvolve o procedemento, detállao, non o organiza e obtén o resultado correcto.	Realiza menos do 60% dos exercicios que se propoñen.
Procedementos dos exercicios resultos	Desenvolve o procedemento, detállao, preséntao organizada e obtén o resultado correcto	Desenvolve o procedemento, detállao, preséntao pouco organizado e obtén o resultado correcto.	Desenvolve o procedemento, detállao, non o organiza e obtén o resultado correcto.	Desenvolve o procedemento e obtén o resultado correcto.	Non desenvolve o procedemento e non obtén o resultado

REDACCIÓN E PRESENTACIÓN DE TRABALLOS ESCRITOS EN 3º ESO

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Redacción	O traballo está ben estruturado e cumpre na súa totalidade coa estruturade	O traballo está ben estruturado nun 80% e cumpre na súa totalidade coa estruturade introdución, desenvolvemento	O traballo está ben estruturado nun 50% e cumpre na súa totalidade coa estrutura de introdución, desenvolvemento e conclusión.	O traballo está ben estruturado nun 50% pero non cumpre coa estrutura de introdución,	O traballo non está estruturado e ten introdución, desenvolvemento

	introdución, desenvolvemento e conclusión.	e conclusión.		desenvolvemento e conclusión.	elemento e conclusión.
Ortografía	O texto presenta erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten menos de 3 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten entre 4 e 6 erros ortográficos (puntuación, acentuación e gramática).	O texto ten entre 6 e 10 erros ortográficos (puntuación, acentuación, e gramática).	O texto ten máis de 10 erros ortográficos.
Extensión	O exercicio escrito adáptase á extensión esixida (2, 3 ou 4 páxinas).	O exercicio escrito presenta media páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta unha páxina máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta dúas páxinas máis da extensión esixida.	O exercicio escrito presenta máis de dúas páxinas da extensión esixida.
Contido	Trátase o contido que se pediu.	Nalgúns parágrafos non se trata nada do contido que se pediu.	Un 60% do texto non ten relación co contido que se pediu.	Algúns parágrafos fan alusión ao tema pedido.	Só se menciona o tema pedido, pero non

					se trata
Argumentación de ideas	Presenta ideas ben argumentadas sen erros	Presenta ideas ben argumentadas pero con algún erro.	Presenta ideas que argumenta con debilidade.	Presenta ideas sen argumentar .	Non presenta ideas e as que presenta non están argumentadas.
Presentación e limpeza	O traballo está presentado con pulcritude e limpeza	O traballo está presentado con pulcritude pero ten un risco.	O traballo está presentado con pulcritude pero ten dous ou tres riscos.	O traballo ten dobreces e máis de tres riscos.	O traballo está presentado con un gran número de dobreces e
					riscos.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE

	PLANIFICACIÓN	
Indicadores	Valoración	Propostas de mellora

<p>A materia está programada tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos nas leis educativas.</p>		
<p>A materia está adaptada ao tempo dispoñible para o seu desenvolvemento.</p>		
<p>Os contidos están secuenciados tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes.</p>		
<p>As actividades e estratexias están programadas en función dos estándares de aprendizaxe.</p>		
<p>As clases están planificadas de modo flexible, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.</p>		

Os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación están establecidos demaneira que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.		
O profesorado está coordinado con outros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia.		
	MOTIVACIÓN DO ALUMNADO	
Proporciónase un plan de traballo ao principio de cada unidade.		
Considéranse situacións que introduzan a unidade (lecturas, debates, diálogos...).		
As aprendizaxes relaciónanse con aplicacións reais ou coa súa funcionalidade.		

<p>Infórmase sobre os progresos conseguidos e as dificultades encontradas.</p>		
<p>Relaciónanse os contidos e as actividades cos intereses do alumnado.</p>		
<p>Estimúlase a participación activa dos estudantes en clase.</p>		
<p>Promóvese a reflexión dos temas tratados.</p>		
	DESENVOLVEMENTO DO ENSINO	
<p>Resúmense as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas...</p>		
<p>Introdúcense conceptos novos, relaciónaos, se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos...</p>		

Hai predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesorías dentro e fóra das		
clases.		
Optimízase o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.		
Utilízase axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.		
Promóvese o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		
Desenvólvense os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos e as alumnas.		
Formúlanse actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
Formúlanse actividades grupais e individuais.		

	SEGUIMENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO ENSINANZA- APRENDIZAXE	
Realízase a avaliación inicial aoprincipio de curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.		
Detéctanse os coñecementos previos de cada unidade didáctica.		
Revísase, con frecuencia, os traballos propostos na aula e fóra dela.		
Proporciónase a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		
Corríxese e explícase de formahabitual os traballos e as actividades dos alumnos e as alumnas, e dánse pautas para a mellora das súas aprendizaxes.		

Utilízanse suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.		
Favorécense os procesos de autoavaliación e coavaliación.		

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación utilizados serán:

- A observación sistemática d@ alumn@.* Permítenos seguir o ritmo da clase en canto á adquisición dos contidos conceptuais e, sobre todo, avaliar aspectos como o interese pola materia, hábitos de traballo, esforzo, curiosidade, colaboración co grupo ou as actitudes sociais tan relevantes como a convivencia, a tolerancia, a solidariedade, respecto polas intervencións e opinións d@s compañeir@s e a participación crítica.
- As probas,* que teñen o mesmo carácter que as actividades de desenvolvemento das U.D. e polo tanto adoptarán formulacións semellantes, reflectirán unicamente os contidos traballados. Así que calquera das actividades que se presentan é susceptible de ser, ao mesmo tempo, actividades de aprendizaxe e de avaliación.

En calquera caso, as probas incluírán preguntas de distinto tipo (localización, ordenamento cronolóxico, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema, preguntas breves que permitan comprobar o grado de comprensión acadado, relacións, análise e interpretación de datos, gráficos, esquemas ou imaxes, comentarios de texto, preguntas tipo test, diferenciación causas/consecuencias....) e constarán dunha parte teórica e outra práctica. Valoraranse os contidos, pero tamén o modo de expoñelos, o vocabulario utilizado, a capacidade de organización, a redacción e a corrección ortográfica.

- *Os traballos de clase e os traballos voluntarios.* Tanto de grupo como de tipo individual, permiten un seguimento do nivel de organización que van acadando @s alumn@s: busca de fontes, organización dun guión, planificación dos pasos a seguir, corrección do emprego de información gráfica ou estatística, etc. Alternaranse os traballos escritos con outros de exposición oral e en formatos dixitais.
- *O caderno de clase.* Proporcionanos información acerca do cumprimento das tarefas e a súa corrección. O seu uso como elemento de comprobación acerca da capacidade de organización e seguimento da materia e do acontecido na aula será xa claramente menor ao exercido nos dous primeiros cursos da ESO.
- *Saídas escolares.* Valorarase o seu aproveitamento e actitude nas mesmas.

C) PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA “*HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO*”. 1º BACHARELATO

OBXECTIVOS XERAIS DA “*Historia do Mundo Contemporáneo*”

Un dos obxectivos fundamentais da materia de Historia do Mundo Contemporáneo é o coñecemento e a comprensión dos feitos e procesos históricos desenvolvidos dende finais do século XVIII, coñecemento que se considera básico para entender o presente e a sociedade actual, xa que tanto un coma a outra forman parte dun proceso inacabado que se configura con elementos herdados do pasado.

No tratamento desta materia resulta de vital importancia o manexo de moi diferentes fontes de información, destacando as fontes primarias como fonte de coñecemento que o alumnado debe analizar e comentar para construír a súa propia visión dos feitos e procesos históricos. De gran interese son tamén as fontes documentais audiovisuais e cinematográficas para complementar a visión de períodos históricos ou feitos máis puntuais.

Con respecto aos obxectivos xerais do Bacharelato, a materia de Historia do Mundo Contemporáneo debe contribuir a desenvolver no alumnado, dun modo específico e prioritario, as capacidades que lle permitan:

- 4.2.1.a. *Exercer a cidadanía democrática, dende unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da constitución española e do Estatuto de autonomía de Galiza, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.*

4.2.1.b. *Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.*

4.2.1.c. *Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e avaliar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.*

4.2.1.d. *Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.*

4.2.1.e. *Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega g. Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.*

h. *Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora da súa contorna social.*

En menor medida, de forma menos intensa, tamén os seguintes:

- l. Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.*
- n. Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.*

CONCRECIÓNS PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE. TEMPORALIZACIÓN. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN. PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

1oBACH: Historia do Mundo Contemporáneo

Introdución

Trátase dunha materia troncal do currículo LOMCE e dentro do Decreto 86/2015. O estudo da materia de Historia do Mundo Contemporáneo é esencial para o coñecemento e a comprensión do mundo actual. Non menos importante é o seu carácter formativo, xa que desenvolve capacidades e técnicas intelectuais

propias do pensamento abstracto e formal, tales como a observación, a análise, a interpretación, a capacidade de comprensión e o sentido crítico. Por outra banda, a historia contribúe decisivamente á formación de cidadáns e cidadás responsables, conscientes dos seus dereitos e das súas obrigas, así como da herdanza recibida e do seu compromiso coas xeracións futuras.

Historia do Mundo Contemporáneo pretende ofrecer unha visión de conxunto dos procesos históricos fundamentais do mundo pero prestando, cando é preciso, unha especial atención a España e a Galicia.

A cronoloxía debe ser o eixe do coñecemento histórico, porque non hai historia sen acontecementos, e no histórico está presente a idea de cambio, e precisamente para explicar tal cambio debemos recorrer á multiplicidade de sectores que compoñen a vida cotiá.

A partir dos contidos, dos criterios de avaliación e dos estándares de aprendizaxe avaliábeles preténdese o desenvolvemento persoal, intelectual e social do alumnado. Todas as actividades propostas queren favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e individualmente e para actuar con espírito crítico. O seu estudo deberá contribuír a fomentar unha especial sensibilidade cara á sociedade do presente e a súa problemática, que anime a adoptar unha actitude responsable e solidaria coa defensa da liberdade, a igualdade entre homes e mulleres, os dereitos humanos, a non discriminación e os valores democráticos.

Os contidos de Historia do Mundo Contemporáneo arrancan dun estudo do Antigo Réxime e a súa crise e, a partir da Revolución Industrial e as súas consecuencias, chegan ao século XX, facendo especial fincapé na Europa de entreguerras e na segunda Guerra Mundial, establecendo unha caracterización específica do mundo desde os anos cincuenta do século XX ata o mundo actual, definido polas áreas xeopolíticas e culturais, dentro da globalización, cos conflitos que o caracterizan, sen pasar por alto o final do bloque comunista e as novas relacións internacionais xurdidas despois dos atentados de Nova York ou o xurdimento do radicalismo islámico. Ao tratar de analizar tales feitos, a historia enriquecese coas achegas doutras disciplinas e mesmo coas conclusións da investigación xornalística dos acontecementos. Podemos incluír tamén a análise noutros idiomas, o uso das tecnoloxías da información e da comunicación, a crítica dos medios de comunicación, a reflexión sobre a diversidade cultural, a historia oral ou a comparación con novelas históricas deses feitos históricos.

Débense desenvolver conceptos, pero tamén procedementos do traballo do/da historiador/a, cun vocabulario científico da disciplina que requirirá rigor e espírito de traballo, exposicións, correcta ortografía e expresión que lle permitan ao alumnado establecer os seus razoamentos e argumentacións.

A través do estudo de Historia do Mundo Contemporáneo, os/as estudantes deberán adquirir determinados valores e hábitos de comportamento, como a actitude crítica cara ás fontes, o recoñecemento da diversidade ou a valoración do patrimonio cultural e histórico recibido.

A materia é rica en achegas ao coñecemento competencial. As competencias clave sociais e cívicas, e as de conciencia e expresións culturais reciben un tratamento moi específico relacionado cos contidos que son propios de Historia do Mundo Contemporáneo. Ademais, as competencias lingüística, dixital e de aprender a aprender están presentes de maneira constante na súa vertente máis instrumental e deben impregnar todo o que sexa posible o desenvolvemento curricular da materia. O traballo competencial matemático e en ciencias e tecnoloxía trátase de xeito puntual. A competencia clave de sentido de iniciativa e espírito emprendedor debe estar moi presente nas vertentes máis actitudinais e competenciais da materia.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Historia do Mundo contemporáneo permite desenvolver metodoloxías activas nas que, como xa se citou, o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación.

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O Antigo Réxime				
a b c d e h	B1.1. Trazos do Antigo Réxime.	B1.1. Definir e esquematizar os trazos do Antigo Réxime, describindo os seus aspectos demográficos, económicos, políticos, sociais e culturais, utilizando diferentes tipos de diagramas.	HMCB1.1.1. Extrae os trazos do Antigo Réxime dun texto proposto que os conteña.	CSC CAA CCL
			HMCB1.1.2. Obtén e selecciona información escrita e gráfica relevante, utilizando fontes primarias ou secundarias, relativa ao Antigo Réxime.	CSC CAA CCL CD
			HMCB1.1.3. Clasifica os trazos do Antigo Réxime en aspectos demográficos, económicos, políticos, sociais e culturais.	CSC CAA CCL CCEC
			HMCB1.1.4. Elabora mapas conceptuais que explican os trazos característicos do Antigo Réxime.	CSC CAA CCL
a b c d e h	B1.2. Transformacións no Antigo Réxime: economía, poboación e sociedade.	B1.2. Distinguir as transformacións no Antigo Réxime enumerar as que afectan a economía, a poboación e a sociedade.	HMCB1.2.1. Explica as transformacións do Antigo Réxime que afectan a economía, a poboación e a sociedade.	CSC CAA CCL
			HMCB1.2.2. Analiza a evolución	CSC CAA CCL

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			dos trazos do Antigo Réxime do século XVII e o século XVIII.	
a b c d e h	B1.3. Revolucións e parlamentarismo en Inglaterra.	B1.3. Explicar o parlamentarismo inglés do século XVII resumindo as características esenciais do sistema e valorando o papel das revolucións para alcanzar as transformacións necesarias para logralo.	HMCB1.3.1. Describe as características do parlamentarismo inglés a partir de fontes históricas.	CSC CCEC CCL
			HMCB1.3.2. Distingue as revolucións inglesas do século XVII como formas que promoven o cambio político do Antigo Réxime.	CSC CCEC CCL
a b c d e h	B1.4. O pensamento da Ilustración.	B1.4. Relacionar as ideas da Ilustración co Liberalismo de comezo do século XIX, establecendo elementos de coincidencia entre ambas as ideoloxías.	HMCB1.4.1. Enumera e describe as ideas da Ilustración e as do Liberalismo de comezos do século XIX.	CSC CCEC CCL
			HMCB1.4.2. Establece as semellanzas e AS diferenzas entre as ideas da Ilustración e o Liberalismo de comezos do século XIX.	CSC CCEC CCL
a b c d e g h	B1.5. Relacións internacionais: equilibrio europeo.	B1.5. Describir as relacións internacionais do Antigo Réxime demostrando a idea de equilibrio europeo.	HMCB1.5.1. Sitúa en mapas de Europa os países ou reinos en función dos conflitos en que interveñen.	CSC CAA CD

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h m n	B1.6. Manifestacións artísticas do momento.	B1.6. Diferenciar manifestacións artísticas do Antigo Réxime e seleccionar as obras máis destacadas.	HMCB1.6.1. Distingue e caracteriza obras de arte do Rococó.	CSC CCEC CCL CAA
Bloque 2. As revolucións industriais e as súas consecuencias sociais				
a b c d e h l	B2.1. Revolución industrial: concepto, factores que a fan posible (económicos, sociais e ideolóxicos).	B2.1. Obter información que permita explicar as revolucións industriais do século XIX, seleccionándoa das fontes bibliográficas ou en liñas que se ache dispoñible.	HMCB2.1.1. Identifica as causas da primeira Revolución Industrial.	CSC CAA CCL
a b c d e h l	B2.2. Revolución ou revolucións industriais: características. Transformacións técnicas e novas fontes de enerxía.	B2.2. Describir as Revolucións Industriais do século XIX e establecer os seus trazos característicos e as súas consecuencias sociais	HMCB2.2.1. Explica razoadamente a evolución cara á segunda Revolución Industrial.	CSC CAA CCL
			HMCB2.2.2. Analiza comparativa e esquematicamente as dúas revolucións industriais.	CSC CAA CCL
a b c	B2.3. Protagonismo de Gran	B2.3. Enumerar os países que iniciaron a industrialización, localizalos adecuadamente e	HMCB2.3.1. Localiza nun mapa os países industrializados e as súas	CSC CAA CD

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d e g h m p	Bretaña e extensión do proceso de industrialización a outras zonas de Europa. Industrialización extraeuropea. Industrialización española e galega.	establecer as rexións onde se produce ese avance.	rexións industriais.	
			HMCB2.3.2. Analiza aspectos que expliquen o desenvolvemento económico do sector industrial dos primeiros países industrializados, a partir de fontes historiográficas.	CSC CAA CCL CMCCT
			HMCB2.3.3. Debate en torno ao éxito ou o fracaso da industrialización en España e en Galicia.	CSC CAA
a b c d e g h l	B2.4. Cambios debidos á Revolución Industrial: transportes, agricultura, poboación (migracións e novo concepto de cidade).	B2.4. Identificar os cambios nos transportes, na agricultura e na poboación que influíron ou foron consecuencia da Revolución Industrial do século XIX.	HMCB2.4.1. Sinala os cambios sociais máis relevantes do século XIX asociándoos ao proceso da Revolución Industrial.	CSC CAA CSIEE
			HMCB2.4.2. Describe a partir dun plano a cidade industrial británica.	CSC CAA CCL
			HMCB2.4.3. Identifica en imaxes os elementos propios da vida nunha cidade industrial do século XIX.	CSC CAA CCL CD

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			HM CB2.4.4. Comenta mapas que expliquen a evolución da extensión das redes de transporte: ferrocarril, estradas e canles.	CSC CCL CD
a b c d e h m	B2.5. Economía industrial: pensamento e primeiras crises.	B2.5. Analizar e seleccionar ideas que identifiquen as características da economía industrial e do liberalismo económico.	HM CB2.5.1. Explica as causas e consecuencias das crises económicas e as súas posibles solucións a partir de fontes históricas.	CSC CAA CCL
a b c d e h m	B2.6. Nacemento do proletariado e organización da clase obreira: orixes do sindicalismo e correntes de pensamento; partidos políticos obreiros.	B2.6. Coñecer as correntes de pensamento que pretenden mellorar a situación da clase obreira do século XIX.	HM CB2.6.1. Compara as correntes de pensamento social da época da Revolución Industrial: socialismo utópico, socialismo científico e anarquismo.	CSC CAA CCL
			HM CB2.6.2. Distingue e explica as características dos tipos de asociacionismo obreiro.	CSC CCL
Bloque 3. A crise do Antigo Réxime				
a b c d e h	B3.1. Crise do Antigo Réxime: visión global.	B3.1. Analizar a evolución política, económica, social, cultural e de pensamento que caracteriza a primeira metade do	HM CB3.1.1. Realiza eixes cronolóxicos que inclúan diacronía e sincronía dos acontecementos da primeira metade	CSC CAA CMCCT

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
i		século XIX, distinguindo os feitos, os personaxes e os símbolos, e encadrándoos en cada variable analizada.	do século XIX.	
a b c d e h	B3.2. Nacemento dos EEUU.	B3.2. Describir as causas e o desenvolvemento da independencia de Estados Unidos, e establecer as causas máis inmediatas e as etapas da independencia.	HMCB3.2.1. Identificar as causas da guerra de independencia dos Estados Unidos a partir de fontes historiográficas.	CSC CCL CAA
a b c d e h	B3.3. Revolución Francesa de 1789: aspectos políticos e sociais.	B3.3. Explicar, a partir de información obtida en internet, a Revolución Francesa de 1789, incluíndo cada idea obtida nas causas, no desenvolvemento e nas consecuencias.	HMCB3.3.1. Explica as causas da Revolución Francesa de 1789. HMCB3.3.2. Explica esquematicamente o desenvolvemento da Revolución Francesa.	CSC CCL CSC CCL CAA
a b c d e g h	B3.4. Imperio Napoleónico.	B3.4. Identificar o Imperio Napoleónico, localizar a súa expansión europea e establecer as súas consecuencias.	HMCB3.4.1. Identificar nun mapa histórico a extensión do Imperio Napoleónico.	CSC CAA CD
a b c d e h	B3.5. O Congreso de Viena e o Absolutismo.	B3.5. Analizar a transcendencia para Europa do Congreso de Viena e a restauración do absolutismo, e identificar as súas consecuencias para os países implicados.	HMCB3.5.1. Analiza as ideas defendidas e as conclusións do Congreso de Viena, e relaciónaaas coas súas consecuencias.	CSC CCL CAA

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h p	B3.6. Revolu- cións lib- erais ou bur- guesas de 1820, 1830 e 1848. O caso es- pañol.	B3.6. Identificar as revolucións burguesas de 1820, 1830 e 1848, e relacionar as súas causas e o seu desen- volvemento.	HMCB3.6.1. Compara as causas e o desen- volvemento das revolucións de 1820, 1830 e 1848.	CSC CCL
a b c d e g h	B3.7. O Nacion- alismo: unifi- cacións de Italia e Alemaña.	B3.7. Coñecer o proceso de Unificación de Italia e Alemaña, obtendo o seu desenvolvemento a partir da análise de fon- tes gráficas.	HMCB3.7.1. De- scribe e explica a unificación de Ita- lia e a de Alemaña a partir de fontes gráficas.	CSC CCL CD
a b c d e h m n	B3.8. Cultura e Arte: Eu- ropa en- tre o ne- ocla- sicismo e o roman- ticismo.	B3.8. Descubrir as man- ifestacións artísticas de comezos do século XIX, obtendo información de medios bibliográficos ou de internet e presen- tándoa adecuadamente.	HMCB3.8.1. Establece as ca- racterísticas pro- pias da pintura, a escultura e a ar- quitectura do Ne- oclasicismo e o Romanticismo a partir de fontes gráficas.	CSC CCEC CCL CAA
a b c d e h	B3.9. In- depend- encia das colonias hispano- ameri- canas.	B3.9. Analizar utili- zando fontes gráficas a independencia de His- panoamérica.	HMCB3.9.1. Re- aliza un friso cronolóxico expli- cativo da inde- pendencia das co- lonias his- panoamericanas ao comezo do século XIX.	CSC CMCCT CAA
Bloque 4. A dominación europea do mundo e a I Guerra Mundial				

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h	B4.1. Tránsito do século XIX ao XX: división global.	B4.1. Describir as transformacións e os conflitos xurdidos a finais do século XIX e comezos do século XX, e distinguir o seu desenvolvemento e os factores desencadeadores.	HMCB4.1.1. Realiza un diagrama en que se expliquen as cadeas causais e os procesos dentro do período de finais do século XIX e comezos do XX.	CSC CAA
a b c d e h	B4.2. Evolución dos principais países Estados en Europa, América e Asia: Inglaterra vitoriana; Francia (III República e II Imperio); Alemaña bismarckiana; o Imperio Austrohúngaro; Rusia; os Estados Unidos (da Guerra Civil ata comezos do século XX) e Xapón (transformacións	B4.2. Analizar a evolución política, social e económica dos principais países europeos, ademais de Xapón e os Estados Unidos a finais do século XIX, e presentar información que explique tales feitos.	HMCB4.2.1. Elabora un eixe cronolóxico con feitos que expliquen a evolución durante a segunda metade do século XIX de Inglaterra, Francia, Alemaña, o Imperio Austrohúngaro, Rusia, os Estados Unidos e Xapón.	CSC CMCCT CAA
			HMCB4.2.2. Explica a partir de imaxes as características que permiten identificar a Inglaterra vitoriana.	CSC CAA CCL CD
			HMCB4.2.3. Analiza textos relativos á época de Napoleón III en Francia.	CSC CAA CCL
			HMCB4.2.4. Identifica e explica razoadamente os feitos que converten Alemaña nunha potencia europea durante o	CSC CAA CCL

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	de finais do século XIX).		mandato de Bismarck.	
a b c d e h	B4.3. Expansión colonial dos países industriais: causas; colonización e reparto de Asia, África e outros enclaves coloniais; consecuencias.	B4.3. Describir a expansión imperialista de europeos, xaponeses e estadounidenses a finais do século XIX, e establecer as súas consecuencias.	HMCB4.3.1. Identifica e explica razoadamente as causas e as consecuencias da expansión colonial da segunda metade do século XIX.	CSC CAA CCL
			HMCB4.3.2. Localiza nun mapamundi as colonias das potencias imperialistas.	CSC CD CAA
			HMCB4.3.3. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	CSC CAA CCL
a b c d e h	B4.4. Relacións internacionais. Paz Armada: a Tripla Alianza e a Tripla Entente.	B4.4. Comparar sinteticamente os sistemas de alianzas do período da Paz Armada.	HMCB4.4.1. Describe as alianzas dos países máis destacados durante a Paz Armada.	CSC CCL
a b c d	B4.5. I Guerra Mundial: causas,	B4.5. Distinguir os acontecementos que conducen á declaración das hostilidades da I Guerra Mundial, e desenvolver	HMCB4.5.1. Identifica a partir de fontes históricas ou historiográficas as	CSC CAA CCL

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
e g h	desenvolvemento e consecuencias.	as súas etapas e as súas consecuencias.	causas da I Guerra Mundial.	
			HMCB4.5.2. Comenta símbolos conmemorativos vinculados á I Guerra Mundial.	CSC CCL
			HMCB4.5.3. Analiza e explica as etapas da Gran Guerra a partir de mapas históricos.	CSC CAA CCL CD
			HMCB4.5.4. Extrae conclusións de gráficos e imaxes sobre as consecuencias da I Guerra Mundial.	CSC CAA CCL
Bloque 5. O período de entreguerras, a II Guerra Mundial e as súas consecuencias				
a b c d e h	B5.1. Economía, sociedade e cultura da época: os anos vinte.	B5.1. Recoñecer as características do período de Entreguerras inseríndoas nos correspondentes aspectos políticos, económicos, sociais ou culturais.	HMCB5.1.1. Explica as características do período de Entreguerras a partir de manifestacións artísticas e culturais de comezos do século XX.	CSC CCL
a b c d e h	B5.2. Revolución Rusa; formación e desenvolvemento da URSS.	B5.2. Esquematizar o desenvolvemento da Revolución Rusa de 1917 recoñecendo as súas etapas e os seus protagonistas máis significativos, e establecer as súas consecuencias.	HMCB5.2.1. Identifica e explica algunhas das causas da Revolución Rusa de 1917.	CSC CCL
			HMCB5.2.2. Compara a Revolución Rusa de febreiro de 1917 coa	CSC CAA CCL

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			de outubro de 1917.	
a b c d e h	B5.3. Tratados de Paz e reaxuste internacional: Sociedade de Nacións.	B5.3. Identificar os tratados de paz da I Guerra Mundial e establecer como unha consecuencia o xurdimento da Sociedade de Nacións.	HMCB5.3.1. Explica os acordos dos tratados de paz da I Guerra Mundial e analiza as súas consecuencias a curto prazo.	CSC CCL CAA
			HMCB5.3.2. Analiza o papel que xoga a Sociedade de Nacións nas relacións internacionais, a partir de fontes históricas.	CSC CCL
a b c d e h	B5.4. Estados Unidos e a crise de 1929: a Gran Depresión e o "New Deal".	B5.4. Explicar a Gran Depresión e describir os factores desencadeadores e as súas influencias na vida cotiá.	HMCB5.4.1. Interpreta imaxes da Gran Depresión.	CSC CCL CAA CD
			HMCB5.4.2. Comenta gráficas que explican a crise económica de 1929.	CSC CCL CMCCT
a b c d e h m	B5.5. Fascismos europeos e nazismo alemán.	B5.5. Recoñecer a transcendencia dos fascismos europeos como ideoloxías que conduciron ao desencadeamento de conflitos no panorama europeo do momento.	HMCB5.5.1. Compara o fascismo italiano e o nazismo alemán.	CSC CCL
			HMCB5.5.2. Distingue símbolos dos fascismos europeos da primeira metade do século XX.	CSC

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h	B5.6. Relacións internacionais do período de entreguerras; viraxes cara á guerra.	B5.6. Comprender as relacións internacionais no período de entreguerras como elementos importantes das causas da II Guerra Mundial.	HMCB5.5.3. Analiza a partir de fontes contrapostas as relacións internacionais anteriores ao estoupido da II Guerra Mundial.	CSC CAA CCL
a b c d e h	B5.7. II Guerra Mundial: orixes do conflito e características xerais.	B5.7. Identificar e explicar as desencadeadores da II Guerra Mundial, así como os feitos máis característicos.	HMCB5.7.1. Identifica e explica as causas desencadeadores da II Guerra Mundial a partir de fontes históricas.	CSC CAA CCL
a b c d e h	B5.8. Desenvolvemento da II Guerra Mundial.	B5.8. Establecer as etapas do desenvolvemento da II Guerra Mundial, distinguindo as que afectaron a Europa e as que afectaron aos Estados Unidos e a Xapón.	HMCB5.8.1. Explica as etapas da II Guerra Mundial tanto na fronte europea como na guerra do Pacífico.	CSC CAA CCL
			HMCB5.8.2. Analiza o desenvolvemento da II Guerra Mundial a partir de mapas históricos.	CSC CAA CCL
a b c d e h	B5.9. Consecuencias da II Guerra Mundial.	B5.9. Analizar o papel da guerra mundial como elemento de transformación da vida cotiá.	HMCB5.9.1. Describe as consecuencias da II Guerra Mundial.	CSC CAA CCL

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h m	B5.10. Antisemitismo: o Holocausto.	B5.10. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	HMCB5.10.1. Analiza imaxes que explican o Holocausto levado a cabo pola Alemaña nazi.	CSC CAA CD
			HMCB5.10.2. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	CSC CAA CCL
a b c d e h	B5.11. Preparación da Paz e a ONU.	B5.11. Obter e seleccionar información escrita e gráfica relevante, utilizando fontes primarias ou secundarias, relativa á posguerra.	HMCB5.11.1. Sintetiza textos que explican a intervención da ONU nas relacións internacionais e nos asuntos de descolonización.	CSC CCL CAA
Bloque 6. Evolución de dous mundos diferentes e os seus enfrontamentos				
a b c d e h	B6.1. Formación do bloque comunista fronte ao bloque capitalista: Guerra Fría.	B6.1. Describir os feitos políticos, económicos, sociais e culturais que explican o xurdimento dos dous bloques antagónicos, clasificándolos e presentándolos adecuadamente.	HMCB6.1.1. Localiza nun mapa os países que formaban os bloques comunista e capitalista.	CSC CD
a b c d e	B6.2. Evolución das relacións entre as	B6.2. Interpretar a Guerra Fría, a coexistencia pacífica e a distensión, e as súas consecuencias, e establecer	HMCB6.2.1. Identifica e explica os conflitos da Guerra Fría a partir dun mapa histórico.	CSC CAA CCL CD

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
h	dúas superpotencias. Conflictos: da Guerra Fría á coexistencia pacífica e a disensión.	acontecementos que exemplifiquen cada unha destas etapas das relacións internacionais.		
a b c d e h	B6.3. Evolución da economía mundial de posguerra.	B6.3. Distinguir feitos que explican o enfrontamento entre os bloques comunista e capitalista, revisando as novas dos medios de comunicación da época.	HMCB6.3.1. Selecciona símbolos e imaxes que se identifiquen co mundo capitalista e o mundo comunista.	CSC
			HMCB6.3.2. Extrae conclusións dos textos, imaxes, mapas e gráficas que expliquen a evolución de ambos os bloques enfrontados na Guerra Fría, e sinala a que bloque pertence e algúns motivos que explican esa pertenza.	CSC CAA CCL CD CMCCT
a b c d e h	B6.4. Características sociais e culturais de dous modelos políticos diferente	B6.4. Comparar e analizar o modelo capitalista co comunista desde os puntos de vista político, social, económico e cultural, e exemplificar coa selección de feitos que durante este período afectan as dúas grandes superpotencias:	HMCB6.4.1. Explica algunhas características da economía capitalista a partir de gráficas.	CSC CCL CMCCT
			HMCB6.4.2. Explica algunhas características da	CSC CCL CMCCT

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	s: comunismo e capitalismo.	a URSS e os Estados Unidos.	economía comunista a partir de gráficos.	
			HMCB6.4.3. Establece razoadamente e comparativamente as diferenzas entre o mundo capitalista e o comunista.	CSC CAA CCL
			HMCB6.4.4. Identifica formas políticas do mundo occidental e do mundo comunista.	CSC CCL
Bloque 7. A descolonización e o terceiro mundo				
a b c d e h	B7.1. Orixe, causas e factores da descolonización.	B7.1. Explicar os motivos e os feitos que conducen á descolonización, e establecer as causas e os factores que explican o proceso.	HMCB7.1.1. Localiza nun mapa as zonas afectadas pola descolonización e os seus conflitos.	CSC CCL CD
a b c d e h	B7.2. Etapas e modelos de descolonización.	B7.2. Describir as etapas e as consecuencias do proceso descolonizador, e identificar as que afectan a unhas colonias e a outras, establecendo feitos e personaxes significativos de cada proceso.	HMCB7.2.1. Establece de xeito razoado as causas, os feitos e os factores que desencadean e explican o proceso descolonización.	CSC CCL CAA
			HMCB7.2.2. Identifica e compara as características da descolonización de Asia e de África.	CSC CCL

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h	B7.3. Desenvolvemento do proceso descolonizador: papel da ONU.	B7.3. Definir o papel da ONU na descolonización, analizando información que demostre as súas actuacións.	HMCB7.3.1. Explica as actuacións da ONU no proceso descolonizador a partir de fontes históricas.	CSC CCL
a b c d e h m	B7.4. O terceiro mundo e o Movemento de Países Non Aliñados: problemas dos países do terceiro mundo.	B7.4. Analizar o subdesenvolvemento do terceiro mundo e establecer as causas que o explican.	HMCB7.4.1. Analiza as características dos países do terceiro mundo a partir de gráficas.	CSC CCL CMCCT
			HMCB7.4.2. Localiza nun mapa os países do terceiro mundo.	CSC CD
			HMCB7.4.3. Analiza textos e imaxes do Movemento de Países Non Aliñados e dos países subdesenvolvidos.	CSC CCL
a b c d e h	B7.5. Relacións entre os países desenvolvidos e non desenvolvidos; nacemento da axuda internacional.	B7.5. Apreciar o nacemento da axuda internacional e o xurdimento das relacións entre os países desenvolvidos e subdesenvolvidos, reproducindo as formas de axuda ao desenvolvemento e describindo as formas de neocolonialismo dentro da política de bloques.	HMCB7.5.1. Explica a evolución das relacións entre os países desenvolvidos e os países en vías de desenvolvemento, comparando a axuda internacional coa intervención neocolonialista.	CSC CCL CAA

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 8. A crise do bloque comunista				
a b c d e h i	B8.1. A URSS e as democracias populares.	B8.1. Describir a situación da URSS a finais do século XX, establecendo os seus trazos máis significativos desde unha perspectiva política, social e económica.	HMCB8.1.1. Localiza nun mapa as repúblicas exsoviéticas e os países formados tras a caída do muro de Berlín.	CSC CD
			HMCB8.1.2. Elabora un eixe cronolóxico que ordena os acontecementos que explican a desintegración da URSS, a formación da CEI e o xurdimiento das repúblicas exsoviéticas.	CSC CMCCT
			HMCB8.1.3. Compara os países dos Balcáns desde os anos 80 ata a actualidade, utilizando mapas de situación.	CSC CAA CD CCL
a b c d e h	B8.2. Irupción de M. Gorbachov: Perestroika e Glasnost.	B8.2. Resumir as políticas de M. Gorbachov nomeando as disposicións concernentes á Perestroika e á Glasnost, e resaltar as súas influencias.	HMCB8.2.1. Describe os trazos políticos e socioeconómicos da URSS desde a época de Breznev ata a de Gorbachov.	CSC CCL
a b c d e h	B8.3. Desintegración da URSS: CEI-Federación	B8.3. Analizar a situación creada co xurdimiento da CEI e as repúblicas exsoviéticas, recollendo informacións que resuman as novas circunstancias políticas	HMCB8.3.1. Elabora un cadro sinóptico sobre a situación política e económica das repúblicas exsoviéticas e a CEI-	CSC CAA CMCCT

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
i	Rusa e as novas repúblicas exsoviéticas.	e económicas.	Federación Rusa.	
a b c d e h	B8.4. Caída do muro de Berlín e evolución dos países de Europa central e oriental.	B8.4. Explicar a caída do muro de Berlín e nomear as súas repercusións nos países de Europa central e oriental.	HMCB8.4.1. Analiza imaxes que reflecten a caída do muro de Berlín.	CSC CCL
			HMCB8.4.2. Explica as novas relacións das repúblicas exsoviéticas con Europa occidental.	CSC CCL
			HMCB8.4.3. Realiza unha procura guiada en internet para explicar de maneira razoada a disolución do bloque comunista.	CSC CAA CCL
a b c d e h	B8.5. Problema dos Balcáns. Guerra de Iugoslavia.	B8.5. Identificar o problema dos Balcáns, enumerar as causas do xurdimento de tal situación e resumir os feitos que configuran o desenvolvemento de conflitos nesta zona.	HMCB8.5.1. Describe comparativamente a evolución política dos países de Europa central e oriental tras a caída do muro de Berlín.	CSC CCL
			HMCB8.5.2. Describe e analiza as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da guerra dos Balcáns, nomeadamente en Iugoslavia	CSC CCL
Bloque 9. O mundo capitalista na segunda metade do				

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
século XX				
a b c d e h m	B9.1. Pensamento e cultura da sociedade capitalista na segunda metade do século XX.	B9.1. Distinguir os postulados que defende a cultura capitalista da segunda metade do século XX establecendo as liñas de pensamento e os logros obtidos.	HMCB9.1.1. Enumera as liñas de pensamento económico do mundo capitalista na segunda metade do século XX.	CSC CCL
			HMCB9.1.2. Explica o modelo capitalista dun país elaborando información a partir dunha procura guiada en internet	CSC CAA CCL
a b c d e h m	B9.2. Estado do benestar.	B9.2. Describir o Estado do benestar, aludindo ás características significativas que inflúen na vida cotiá.	HMCB9.2.1. Identifica razoadamente as características e símbolos do Estado do benestar.	CSC CCL
a b c d e h	B9.3. Proceso de construción da Unión Europea: das Comunidades Europeas á Unión.	B9.3. Explicar o proceso de construción da Unión Europea enumerando os fitos máis destacados que configuran a súa evolución.	HMCB9.3.1. Elabora eixes cronolóxicos sobre o proceso de construción da Unión Europea.	CSC CMCCT
a b c d e h	B9.4. Obxectivos e institucións da Unión	B9.4. Coñecer os obxectivos da Unión Europea en relación coas institucións que compoñen a súa estrutura.	HMCB9.4.1. Relaciona razoadamente as institucións da Unión Europea cos obxectivos	CSC CCL

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Europea.		que esta persegue.	
a b c d e h	B9.5. Evolución dos Estados Unidos: dos anos 60 aos 90.	B9.5. Describir a evolución política, social e económica dos Estados Unidos desde os anos 60 aos 90 do século XX, sintetizando os aspectos que explican a transformación da sociedade norteamericana e que constitúen elementos orixinarios do Estado do benestar.	HMCB9.5.1. Realiza un eixe cronolóxico dos feitos máis significativos de tipo político, social e económico dos Estados Unidos desde os anos 60 aos 90.	CSC CMCCT
			HMCB9.5.2. Selecciona e presenta mediante mapas ou redes conceptuais información referida aos Estados Unidos entre 1960 e 2000.	CSC CD CAA
a b c d e h	B9.6. Xapón e os novos países asiáticos industrializados.	B9.6. Identificar as singularidades do capitalismo de Xapón e os novos países industriais asiáticos, establecendo trazos de carácter político, económico, social e cultural.	HMCB9.6.1. Establece razoadamente as características e os símbolos que explican aspectos singulares do capitalismo de Xapón e a área do Pacífico.	CSC CAA CCL
Bloque 10. O mundo actual desde unha perspectiva histórica				
a b c d e	B10.1. Globalización e medios de co-	B10.1. Analizar as características da globalización e describir a influencia dos medios de comunicación neste fenómeno, así como o	HMCB10.1.1. Identifica as principais características ligadas á fiabilidade e á obxectividade do	CSC CD CCL CAA

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
g h m	muni- cación: impacto científico e tecnol- lógico. Caída do muro de Berlín. Atenta- dos de Nova York. A inmi- gración como fenómen o globali- zado.	impacto dos medios científicos e tecnolóxi- cos na sociedade actual.	fluxo de infor- mación existente en internet e nout- ros medios dixi- tais.	
			HMCB10.1.2. Elabora un breve informe sobre as relacións entre in- migración e glob- alización a partir de fontes histó- ricas.	CSC CD CCL CSIEE
			HMCB10.1.3. Ex- trae conclusións de imaxes e mate- rial videográfico relacionados co mundo actual.	CSC CD CCL
a b c d e h m	B10.2. A ameaza terrorista nun mundo globali- zado.	B10.2. Describir os efectos da ameaza ter- rorista (yihadismo, etc.) sobre a vida cotiá, e ex- plicar as súas caracte- rísticas.	HMCB10.2.1. Re- aliza unha procura guiada en internet sobre a ameaza terrorista, organi- zacións que a sus- tentan, actos máis relevantes (11-S de Nova York, 11- M de Madrid 7-X de Londres, etc.), os seus símbolos e as repercusións na sociedade (cida- danía ameazada, asociacións de vítimas, medi- ación en conflitos, etc.), e analiza e comunica a infor- mación máis rele- vante.	CSC CD CCL CAA

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h	B10.3. Europa: reto e unión.	B10.3. Resumir os retos da Unión Europea no mundo actual, identificando os seus problemas para amosarse como zona xeopolítica unida fronte a outras áreas.	HMCB10.3.1. Identifica os retos actuais da Unión Europea a partir de novas xornalísticas seleccionadas.	CSC CCL CAA
			HMCB10.3.2. Explica comparativamente os desaxustes da Unión Europea na relación con outros países ou áreas xeopolíticas.	CSC CCL CAA
a b c d e h m n	B10.4. Trazos salientables da sociedade norteamericana a comezos do século XXI, tras os atentados do 11 de setembro de 2001.	B10.4. Enumerar os trazos salientables da sociedade norteamericana a comezos do século XXI identificando a transcendencia dos atentados do 11-S e explicando as transformacións e o impacto ocasionado a este país.	HMCB10.4.1. Elabora mapas conceptuais sobre os trazos da sociedade norteamericana, agrupados en política, sociedade, economía e cultura.	CSC CD CCL CAA
a b c d e h n	B10.5. Hispanoamérica: situación actual.	B10.5. Analizar a evolución política, económica, social e cultural de Hispanoamérica.	HMCB10.5.1. Describe os principais movementos políticos, económicos, sociais e culturais da Hispanoamérica actual.	CSC CCL CAA

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e h m	B10.6. O mundo islámico na actualidade.	B10.6. Describir a evolución do mundo islámico na actualidade, resumindo os seus trazos económicos, políticos, relixiosos e sociais.	HMCB10.6.1. Enumera e explica os trazos económicos, políticos, relixiosos e sociais do mundo islámico, e localiza nun mapa os países que o forman na actualidade.	CSC CD CCL CAA
a b c d e h	B10.7. África islámica, sub-sahariana e Sudáfrica.	B10.7. Distinguir a evolución dos países de África relacionando as súas zonas xeoestratéxicas.	HMCB10.7.1. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre os principais países do continente africano.	CSC CCL CAA
a b c d e h	B10.8. A India e China do século XX ao XXI: evolución política, económica, social e de mentalidades.	B10.8. Resumir a evolución de China e a India desde finais do século XX ao século XXI, seleccionando trazos políticos, económicos, sociais e de mentalidades	HMCB10.8.1. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais de China e a India.	CSC CCL CAA
			HMCB10.8.2. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre países emerxentes de Asia e África.	CSC CCL CAA
Bloque 11. A historia contemporánea: o tempo histórico. Métodos e ferramentas propias da disciplina.				
h l m	B11.1. Tempo histórico.	B11.1. Recoñecer que os acontecementos e procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	HMCB11.1.1. Recoñece que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e	CSC CMCCT CAA

Historia do Mundo Contemporáneo. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			sincronía).	
e g h l m i	B11.2. Fontes históricas.	B11.2. Localizar e seleccionar información escrita e gráfica salientable utilizando fontes primarias e secundarias (biblioteca, internet, etc.), e analizar a súa credibilidade.	HMCB11.2.1. Localiza e selecciona información escrita e gráfica salientable utilizando fontes primarias e secundarias, e analiza a súa credibilidade.	CSC CD CAA CCL
e h i n	B11.3. Vocabulario histórico e artístico da Idade Contemporánea.	B11.3. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	HMCB11.3.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	CSC CCL

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN

1. Identificar os rasgos da Revolución Industrial, coas dúas fases, así como a Revolución Demográfica e Agraria
2. Coñecer os caracteres das revolucións políticas burguesas
3. Coñecer os nacionalismos europeos do século XIX e as modificacións do mapa político ao que deron lugar.
4. Coñecer a “cuestión social” que xenera a combinación de tecnoloxía e liberalismo.
5. Analizar as causas e consecuencias do colonialismo europeo
6. Identificar as causas e consecuencias da Primeira Guerra Mundial.
7. Analizar a aparición de movementos políticos totalitarios nun escenario de posguerra e crises socioeconómicas.
8. Coñecer as causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial: un mundo bipolar que coexiste baixo o temor mutuo.
9. Analizar as causas da descolonización e o nacemento do Terceiro Mundo.
10. Coñecer a evolución do sistema capitalista antes e despois do ano 1973, o

afundimento do experimento soviético e a nova orde mundial.

11. Sinalar os problemas e perspectivas do mundo actual: as desigualdades económicas e demográficas, eos conflitos entre civilizacións.

CONTIDOS MÍNIMOS E DISTRIBUCIÓN DOS BLOQUES POR AVALIACIÓNS

1ª AVALIACIÓN

1. O Antigo Réxime

1.1. Trazos característicos.

1.2. Transformacións: economía, poboación e sociedade.

1.3. Revolucións e parlamentarismo en Inglaterra.

1.4. O pensamento da Ilustración.

2. As revolucións industriais e as súas consecuencias sociais

2.1. Revolución industrial: concepto e factores que a fan posible.

2.2. Revolución ou revolucións industriais: características. Transformacións técnicas e novas fontes de enerxía.

2.3. Protagonismo de Gran Bretaña e extensión do proceso de industrialización a outras zonas de Europa. Industrialización extraeuropea. Industrialización española e galega.

2.4. Cambios debidos á Revolución Industrial: transportes, agricultura, poboación (migracións e novo concepto de cidade).

2.5. Economía industrial.

2.6. Nacemento do proletariado e organización da clase obreira: orixes do sindicalismo

e correntes de pensamento; partidos políticos obreiros.

3. A crise do Antigo Réxime

3.1. Crise do Antigo Réxime: visión global.

3.2. Nacemento dos EEUU.

3.3. Revolución Francesa de 1789: aspectos políticos e sociais

3.4. Imperio Napoleónico.

3.5. O Congreso de Viena e o Absolutismo.

3.6. Revolucións liberais ou burguesas de 1820, 1830 e 1848. O caso español.

3.7. O Nacionalismo: unificacións de Italia e Alemaña.

3.8. Cultura e Arte: Europa entre o neoclasicismo e o romanticismo.

4. A dominación europea do mundo e a I Guerra Mundial

4.1. Tránsito do século XIX ao XX: visión global.

4.2. Evolución dos principais Estados en Europa, América e Asia: Inglaterra vitoriana; Francia (III República e II Imperio); Alemaña bismarckiana; o Imperio Austrohúngaro; Rusia; os Estados Unidos (da Guerra Civil ata comezos do século XX) e Xapón (transformacións de finais do século XIX).

4.3. Expansión colonial dos países industriais: causas; colonización e reparto de Asia, África e outros enclaves coloniais; consecuencias.

4.4. Relacións internacionais. Paz Armada: a Tripla Alianza e a Tripla Entente.

4.5. 1ª Guerra Mundial: causas, desenvolvemento e consecuencias.

2ª AVALIACIÓN

5. O período de entreguerras, a II Guerra Mundial e as súas consecuencias

5.1. Economía, sociedade e cultura da época: os anos vinte.

5.2. Revolución Rusa; formación e desenvolvemento da URSS.

5.3. Tratados de Paz e reaxuste internacional: Sociedade de Nacións.

5.4. Estados Unidos e a crise de 1929: a Gran Depresión e o "New Deal".

5.5. Fascismos europeos e nazismo alemán.

5.6. Relacións internacionais do período de entreguerras.

5.7. II Guerra Mundial: orixes do conflito e características xerais.

5.8. Desenvolvemento da II Guerra Mundial.

5.9. Consecuencias da II Guerra Mundial.

5.10. Antisemitismo: o Holocausto.

5.11. Preparación da Paz e a ONU.

6. Evolución de dous mundos diferentes e os seus enfrontamentos

6.1. Formación do bloque comunista fronte ao bloque capitalista: Guerra Fría.

6.2. Evolución das relacións entre as dúas superpotencias. Conflitos: da Guerra Fría á coexistenciapacífica e a distensión.

6.3. Evolución da economía mundial de posguerra.

6.4. Características sociais e culturais de dous modelos políticos diferentes: comunismo e capi-talismo.

7. A descolonización e o terceiro mundo

7.1. Orixes, causas e factores da descolonización.

7.2. Etapas e modelos de descolonización.

7.3. Desenvolvemento do proceso descolonizador: papel da ONU.

7.4. O terceiro mundo e o Movemento de Países Non Aliñados: problemas dos países do terciromundo.

3ª AVALIACIÓN

8. A crise do bloque comunista

8.1. A URSS e as democracias populares.

8.2. Irrupción de M. Gorbachov: Perestroika e Glasnost.

8.3. Desintegración da URSS: CEI-Federación Rusa e as novas repúblicas exsoviéticas.

8.4. Caída do muro de Berlín e evolución dos países de Europa central e oriental.

8.5. Problema dos Balcáns. Guerra de Iugoslavia.

9. O mundo capitalista na segunda metade do século XX

9.1. Pensamento e cultura da sociedade capitalista na segunda metade do século XX.

9.2. Estado do benestar.

9.3. Proceso de construción da Unión Europea: das Comunidades Europeas á Unión.

9.4. Obxectivos e institucións da Unión Europea.

9.5. Evolución dos Estados Unidos: dos anos 60 aos 90.

9.6. Xapón e os novos países asiáticos industrializados.

10. O mundo actual desde unha perspectiva histórica

10.1. Globalización e medios de comunicación: impacto científico e tecnolóxico. Caída do muro de Berlín. Atentados de Nova York. A inmigración como fenómeno globalizado.

10.2. A ameaza terrorista nun mundo globalizado.

10.3. Europa: reto e unión.

10.4. Trazos salientables da sociedade norteamericana a comezos do século XXI, tras os atentados do 11 de setembro de 2001.

10.5. Hispanoamérica: situación actual.

10.6. O mundo islámico na actualidade.

10.7. África islámica, subsahariana e Sudáfrica.

10.8. A India e China do século XX ao XXI: evolución política, económica, social e demográficas.

11. A historia contemporánea: o tempo histórico. Métodos e ferramentas propias da disciplina

11.1. Tempo histórico.

11.2. Fontes históricas.

11.3. Vocabulario histórico e artístico da Idade Contemporánea.

3. INDICADORES DE LOGRO

Os indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino aparecen nas táboas que aparecen a continuación. Divídense en **ESCASO, BÁSICO, SATISFACTORIO, MOI AVANZADO, e EXCELENTE**, e teñen en conta a avaliación dun exáme, a resolución de exercicios de clase e a realización de traballos escritos por parte do alumnado. Para avaliar a práctica docente teremos en conta a planificación, a motivación do alumnado, o desenvolvemento da materia, e o seguimento da avaliación.

AVALIACIÓN DUN EXAME EN 1º BACH.

	EXCELENTE	MOI AVANZADO	SATISFACTORIO	BÁSICO	ESCASO
Precisión nas respostas	Todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión	Case todas as respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	Poucas respostas desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión.	A maioría das respostas non desenvolven o tema con claridade, precisión e concisión

Presentación	Todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Case todas as respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	Poucas respostas están presentadas con limpeza e pulcritude.	A maioría das respostas non están presentadas con limpeza e pulcritude.
Nº de preguntas respondidas	Todas as preguntas están respondidas.	Respondeu polo menos o 90% das preguntas.	Respondeu polo menos o 70% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.	Respondeu polo menos o 50% das preguntas.
Gramática e ortografía	Non hai erros gramaticais,	Case non hai erros gramaticais, ortográficos	Hai poucos erros gramaticais, ortográficos	Hai tres erros gramaticais,	Hai máis de tres erros

ortográficos ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	ou de puntuación e o texto lese con fluidez.	ou de puntuación, e o texto ten algunha dificultade par a entenderse.	ortográficos ou de puntuación, e o texto enténde se con dificultade	s gramaticai s, ortográfic os ou d e puntuació n, e o texto non se entende.
---	---	--	--	--

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación utilizados serán:

- *A observación sistemática d@ alumn@.* Permítenos seguir o ritmo da clase en canto á adquisición dos contidos conceptuais e, sobre todo, avaliar aspectos como o interese pola materia, hábitos de traballo, esforzo, curiosidade, colaboración co grupo ou as actitudes sociais tan relevantes como a convivencia, a tolerancia, a solidariedade, respecto polas intervencións e opinións d@s compañeir@s e a participación crítica.
- *As probas,* que reflectirán unicamente os contidos traballados e que, no caso dos cursos de bacharelato, terán un peso maior na nota de avaliación. Estas probas incluírán preguntas de distinto tipo (localización, ordenamento cronolóxico, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema, preguntas breves que permitan comprobar o grado de comprensión acadado, relacións, análise e interpretación de datos, gráficos, esquemas ou imaxes, comentarios de texto, preguntas tipo test, diferenciación causas/consecuencias....) e constarán dunha parte teórica e outra práctica. Valoraranse os contidos, pero tamén o modo de expoñelos, o vocabulario utilizado, a capacidade de organización, a redacción e a corrección

ortográfica.

- *Os traballos de clase e os traballos voluntarios.* Tanto de grupo como de tipo individual, permiten un seguimento do nivel de organización que van acadando @s alumn@s: busca de fontes, organización dun guión, planificación dos pasos a seguir, corrección do emprego de información gráfica ou estatística, etc. Alternaranse os traballos escritos con outros de exposición oral e en formatos dixitais.
- *Visonado de películas ou documentais* en relación co currículo que serán obxecto de debate posterior e servirán de complemento ao libro de texto. No seu caso tamén as *Saídas escolares.*